ROBERT SCHNEIDER

Miego BROLIS

GARSIAUSIOS XX a. PABAIGOS KNYGOS

ROBERT SCHNEIDER

Miego BROLIS

ROMANAS

Iš vokiečių kalbos vertė
JURGIS KUNČINAS

VILNIUS 1996

UDK 830-3
Sc 53

Robert SCHNEIDER
SCHLAFES BRUDER
Reclam Verlag Leipzig, 1992

Knygos leidimą parėmė
Austrijos mokslo, ryšių ir meno ministerija

© Reclam Verlag Leipzig 1992
© Vertimas lietuvių kalbą,
Jurgis Kunčinas, 1996
© „Tyto alba“, 1996
© Dizainas, „ES1“, 1996

ISBN 9986-16-037-5

Paskalės širdies plakimui

KAS MYLI, TAS NEMIEGA

Tai istorija apie muziką Johanesą Eliją Alderį, kuris nutaręs nebemiegoti mirė vos sulaukęs dvidešimt dvejų metų.

Mirė, nes užsiliepsnojo neapsakoma, todėl ir nelaiminga meile savo pusseserei Elsbetai ir nuo tol neturėjo nė akimirksnio ramybės, kol iki galo neištyrė savo meilės nerealumo paslapties. Iki pat savo neįtikimo galo jis tvirtai laikėsi nuomonės, jog miegas esąs tuščias laiko švaistymas, taigi nuodėmė, už kurią kada nors bus atlyginta skaistyklos liepsnomis, nes miegodamas žmogus negyvena, bent jau iš tikrųjų negyvena. Nė iš tolo nepalyginsi senų žodžių „miegas" ir „myris, mirtis" su miegančiais broliais. Kaipgi, svarstė jis, koks nors vyras tyra širdimi galėtų tvirtinti mylįs savo moterį visą gyvenimą, jei toji meilė gyva tik dieną ir, ko gero, tik tol, kol apie ją galvoja? Tai neteisybė, nes kas miega, tas nemyli.

Taip manė Johanesas Elijas Alderis, ir sensacinga jo mirtis buvo paskutinioji šios meilės duoklė. Čia ir rasite šio žmogaus pasaulio ir apgailėtino jo gyvenimo aprašymą.

PASKUTINIS SKYRIUS

Kai 1912 metais Kosmas Alderis, paskutinysis Ešbergo, kalnų kaimelio Forarlbergo glūdumoje, gyventojas, nunykusiame savo ūkyje galavosi badu – netgi kaimyninio Giocbergo senoliai nenujautė ten aukštybėje dar esant gyvą žmogų – ir pati gamta galutinai apsisprendė išdildyti iš atminties šį kaimą. Netgi rodės, kad ji kone pagarbiai laukė apgailėtinos savo paskutinio užkariautojo mirties, o jau tada visa savo galia amžiams užgriuvo nekaltą kalnų sodžių. Gamta tik susigrąžino tai, ką prieš šimtmečius iš jos buvo pasigrobęs žmogus. Senąjį kaimo vieškelį ir keliukus į sodybas ji jau seniausiai apkėtė dygliuotais brūzgynais, supūdė suanglėjusių tvartų bei trobų liekanas ir samana apželdė jų pamatus. O po užsispyrėlio senio mirties ji, kaskart smagiau mirguliuodama, plūstelėjo į stačius šlaitus, kur andai kirvis negailėjo nė vieno jauno medelio.

Uosiai, mylimiausi josios medžiai, dabar vėlei gausiai kerojo ir leido stiprias šaknis.

Po Trečiojo per vienui vienintelį šimtmetį gaisro – net apenceliečiai kuo garsiausiai stebėjosi naktine jo pašvaiste! – jau ir Lamparteriai su Alderiais, vienintelės čia užsilikusios Ešbergo šeimynos, suprato: ponas Dievas niekados negeidė, kad čia gyventų žmogus. Per Trečiąjį gaisrą, 1892 metų rugsėjo penktosios naktį, savo guoliuose sudegė dvylika žmonių, o tvartuose – keturiasdešimt aštuoni galvijai. Kiaurą dieną trobas košte košė pragariškas fenas, jis staugė miškuose, dejavo taip, jog po viskam buvo galima pamanyti, kad kažkas, tvirtai žinodamas apie artėjančią katastrofą, kvatojosi galybe balsų. Trečiojo gaisro naktį Ešberge niekas nedrįso kurti židinio, net žvakės maldai nedegė. Visi puikiausiai žinojo – vaikai iš grasių pasakojimų ir ūmai

persigandusių senių akių – kuo, tvoskiant fenui, gali virsti atvira ugnis. Vienas iš Lamparterių, pats ištvėręs Antrąjį gaisrą, tarsi pro miglą menantis ir Pirmąjį, dar tą pačią naktį ėmė vaikščioti po kiemus ir visiems – prisireikus net jėga – draudė kurti ugnį. Landžiojo ir šniukštinėjo po tvartus, trobas ir kamaras, pro jo akis nepraslydo nė menkiausias atšvaitas. Kaišiojo nosį į kaminus, bet neužuodė ten nė šalto dūmo dvoko. Apie antrą jis išsitiesė ant lapų prikimšto čiužinio ir kiek nurimęs užmigo.

O apie trečią visas kaimas ir jį supęs miškas suspragėjo greičiau nei per valandą. Nuo Šventojo Volfgango bažnyčios garsiai riaumojančią ugnį fenas varė aukštyn į šlaitus – ji grobė miškingus kalnagūbrius ir kilo iki pat uolėtų viršūnių.

Trečiojo gaisro naktį išlikę gyvieji supuolė į upelio vagą ir leidosi ja į Emerį; kaukdami ir verkdami iš pykčio bei nevilties traukėsi į Reino slėnį, kur ilgainiui arba visai nuskurdo, arba už duonos kąsnį iki pat savo dienų galo dirbo žemę svetimiesiems. Kosmas Alderis, kuris, kaip manyta, sudegė drauge su kitais dvylika žmonių ir už kurio vėlę kaimyniniame Giocberge buvo sugiedota *Dies Irae*, suanglėjusioje savo sodyboje liko vienintelis gyvas žmogus. Mat tąnakt jis miegojo drėgname namų rūsyje, nes turėjo įprotį naktimis pasišnekučiuoti su tenai palaidota dukra. Kosmo duktė darydavo abortus, tad mirusios jos Giocbergo klebonas nesutiko laidoti su bažnyčia. Kai Kosmas Alderis išvydo, ką čia pridaręs Dievas, nusprendė liktis ūkyje ir nieko neveikdamas laukti Paskutiniojo teismo dienos. Dvidešimt metų jis glaustėsi savo griuvėsiuose, nėmaž nesistengdamas kelti ūkio. Išeidavo iš savo irštvos tik spiriamas alkio, o šis ginė jį vis toliau į smagius jaunuolynus. Galop jis iš tikrųjų ėmė dvėsti badu. Ir ne todėl, kad būtų ėmę stigti maisto, – kiekvienas ešbergietis ir kirvį būtų mokėjęs išsivirti! – paprasčiausiai iš gyvenimo nuovargio ir užsispyrimo.

Taigi paskutinysis Alderis, podraug ir paskutinysis ešbergietis, dar kartą parodė neįtikimai užsispyrusį charakterį, ilgus šimtmečius buvusį tokį būdingą visam šitam kaimui, kuris už tai galop užsimokėjo visišku išnykimu.

NEGIMUSIEJI

Parašyti knygą apie Lamparterių ir Alderių gyvenimą bei papročius, stropiai išnarplioti abiejų šeimų ryšius bei giminystės saitus, apginti ir pateisinti dėl per daug artimų giminaičių poravimosi atsiradusius išsigimimus – pernelyg pailgą kaukolę, storas apatines lūpas ant žemyn nudelbto smakro pateikti kaip sveikos pirmykštės gyvensenos rezultatą galėtų nebent koks karštai trokštantis pažinti savo protėvius kraštotyrininkas. Ir vis dėlto tik tuščia gaišatis būtų imtis Ešbergo gyventojų istorijos, grynas nuobodis imtų aprašinėjant jų nykią, metų metais nė kiek nesikeičiančią kasdienybę, jų tūžmingus kivirčus, keistą fanatišką tikėjimą, jų kietakaktišką užsispyrimą iš pasaulio einančioms naujovėms, neva teikiantį jiems pranašumo jausmą. Viskas būtų veltui, jei prasidėjus devynioliktajam amžiui lyg tyčia Alderių giminėje nebūtų užgimęs toks muzikalus vaikas, kad nieko panašaus niekas nebuvo girdėjęs tikrąja šio žodžio prasme ir, rodos, nieko panašaus Forarlberge daugiau nė nebuvo. Tą vaiką pavadino Johanesu Eliju.

Jo gyvenimo aprašymas yra niekas kita, tik liūdnas visų tų, galbūt nujautusių didį jo talentą, nepadarytų darbų ir aplaidumo vardijimas, sąrašas žmonių, kurie tam talentui leido pražūti per savo abejingumą, paprasčiausią kvailumą, o ir, jei prisiminsime tokį kantorių Golerį, Feldbergo katedros vargonininką (kad suskardėjus septyniems trimitams jo kūnas neprisikeltų, palaikus derėtų ekshumuoti ir paleisti vėjais!), per grynų gryniausią pavydą. Tai kaltinimas ir Dievui, kuris užėjus vėjavaikiškam ūpui leido savo skrepleliui nutikšti ant Ešbergo

kaimiečio kūdikio, – suteikė šiam nepaprastą muziko talentą, o juk Dievulis turėjo matyti, kad šioje muzikai visiškai nepalankioje terpėje tasai talentas niekad iki galo neatsiskleis ir nutrokš. Be to, Dievui patiko apdovanoti Johanesą Eliją meilės aistra, kuri be laiko pasiglemžė jo gyvybę.

Dievas sukūrė tokį muzikantą, kuris nemokėjo užrašyti popieriuje nė menkiausio takto, nes kad ir kaip to troško, niekados taip ir neišmoko pažinti gaidų. Tačiau žmonės, primityvūs dangaus padarai, vis dėlto įvykdė – kitaip juk nė nepavadinsi – šitą šėtonišką sumanymą. Kai mūsų ausis pasiekė girdas apie sukrečiantį Johaneso Elijo Alderio likimą, nutilome ir pamanėme: kiek šis pasaulis prarado įstabių žmonių – filosofų, mąstytojų, poetų, dailininkų ir muzikų – vien dėl to, kad jiems nebuvo lemta išmokti prigimtinio amato. Ir toliau audėme mintį: galbūt Sokratas buvo ne didžiausias mąstytojas, Jėzus – ne karščiausiai mylintis, Leonardas – ne puikiausias dailininkas, o Mocartas – ne tobuliausias kompozitorius; šio pasaulio vyksmą galėjo lemti visai kiti vardai. Ir mes liūdėjome dėl šių nežinomų, šių gimusių, tačiau per visą savo gyvenimą taip ir neužgimusių žmonių. Johanesas Elijas Alderis buvo vienas iš jų.

GIMIMAS

Jau trečiukart šitą 1803 metų Joninių popietę Zefas Alderis pravėrė kamaros duris, kur, maldaudama ir šaukdamasi antrojo vaiko, gulėjo jo pati. Rodės, jos antrasis nesileidžia išspaudžiamas, tarsi šiaušiasi prieš šį pasaulį, į kurį nenori sava valia ateiti. Kad ir kaip stengėsi nelaimingoji jį pagimdyti, – nepaisydama klaikaus skausmo netgi spaudė rankomis savo pilvą, – vaikas vis nesirodė.

Zefui užėmė kvapą. Oras buvo prisotintas Zefienės kraujo ir prakaito. Jis atsigręžė į langelį ir su tokia jėga jį atplėšė, kad pusė šios patalpos ėmė virpėti. Virpėjo nuo palangės žemyn siena, iš priemenės virpesiai sklido į patalą ir į karščiuojančią gimdyvės galvą. Jam atrodė, kad atidaryti langą yra vienintelė paguoda, kurią jis gali suteikti savo moteriai. Zefas nebuvo gražbylys. Oras buvo pritvinkęs pačios saulės, tokia alsi buvo toji birželio diena, ir vėjo gūsis palengvėjimo nesuteikė. Zefas iki pat toliausio kaimo vieškelio linkio žvelgė pro langą, ar pagaliau nepasirodys ta velnio nešta ir pamesta pribuvėja. Daugiau nei dvi valandos buvo praslinkusios nuo tol, kai jis pasiuntė savo berniūkštį į Giocbergą. Ir štai, stačiai netikėdamas savo akimis, išvydo ją išnyrant iš posūkio – plasnojo aukštyn su savo raudonos odos lagaminu ir pritvirtintais ant pečių diržais. Pamatė ir jai iš paskos skubantį vaiką. Zefas užvėrė langą, žengė prie savo pačios, žvilgtelėjo į ąsotį, pastatytą ant skrynutės, paėmęs švarų stiklą pripylė sulig kraštais, pravėrė duris ir sugalvojo savo žmonai prabilti Dievo vardu. Norėjo jai pranešti, kad apsireiškė pribuvėja. Bet Zefas nebuvo gražbylys. Nusileidęs žemyn, jis laukė vos pravėręs duris, ir

kai suplukus ir uždusus pribuvėja įžengė vidun, jis parodė jai stiklą jauno vyno, dvidešimt kroicerių už vargą ir laiptelius į tėvų kamarą. Tuomet su vaiku nusileido į panamėje prisišliejusią pievą paskutinįkart pavartyti šieno.

Viršuje, kamaroje, jo pati tirtėjo iš skausmo.

Be jokio džiaugsmo ir seniausiai reikalingos skubos Elenzionė, pribuvėja, ėmėsi darbo. Kai ji trečiusyk kluptelėjo ant siaurų laiptukų į kamarą, planas, vis šmėkščiojęs jos lengvabūdiškoje galvelėje jau kylant į kaimą, virto nebeatšaukiamu sprendimu.

Šitas štai kartas bus paskutinis. Ji juk vis dar jauna, nors jau dvidešimt vienerių. Jos kaktoje susimetė nekantrumo raukšlė. Be to, ji turinti švelnias rankas, vienas toks jau sakė jai. Pernelyg švelnios rankelės akušeriauti. Dar labiau nepatenkinta ji suraukė kaktą. Ant skalbimo stalo eilės tvarka išsidėliojo įrankius, kaip buvo išmokyta Insbruko akušerių mokykloje: klizmos švirkštą, šalia – krikšto švirkštą, kilpą vaisiui apversti, kateterį ir galiausiai žirkles bambavirkštei perkirpti. Tuomet pagal ilgį ir paskirtį ėmėsi dėlioti diržus. Zefienės kūnas spengte spengė nuo skausmų.

Aha, giliai susimąstė Elenzionė, dabar teks pasinaudoti Franco Hiršo iš Hiotingo pasiūlymu ir parsisamdyti Bekui. Tai garantuos ir sotų kąsnį, ir didesnį atlygį – mažiausiai trisdešimt kroicerių. Tuomet baigtųsi ir tos amžinos žeminančios rietenos su bendruomenės patikėtiniu. Liautųsi nesibaigiantys ginčai dėl atlygio už kalėdinius budėjimus, juk ponas Feldbergas, civilinio bei kriminalinio teismo teisėjas, ją asmeniškai patikino, kad tokie pinigai bus mokami. Tas patikėtinis, užsispyręs kaip ožys, labai norėtų ją palaužti. Ką gi, tebando. Šį reikalą ateityje turėtų ramiausiai atlikti laisvos akušerės. Ji dar labai norėtų sulaukti tų laikų ir pasižiūrėti, ar tokios bendruomenei tikrai pigiau atsieitų. Ne, šis atvejis jai visiškai nepatinka. Ir apskritai tas patikėtinis neturi ko jai prikišti. Tik todėl, kad kažkada ji kartą atsisakė su juo šokti, dabar ir kimba. Ką ji gali padaryt, jeigu jo lūpos kaip dešros, o kojos kaip ožkos.

Zefienė tirtėjo nuo skausmų.

Be to, netiesa, kad šis vyriškis jau niekad neatbėgs jos kviesti, nes Francas Hiršas iš Hiotingo kaip tik prieš porą savaičių davė jai pasiūlymą. Raštu – taip, raštu. O Francas Hiršas iš Hiotingo visais atžvilgiais kur kas labiau išpruseęs nei šitas storalūpis, šitas neūžauga ir pasipūtėlis bendruomenės patikėtinis. Galų gale Francas Hiršas iš Hiotingo būtų visiškai puikus, gražaus stoto vyras, jei ne ta kupra. Jai rūpi charakteris, tik charakteris. O Insbrukas – tai jau kažkas didinga. Ką gi jai galėtų tas kaimietis papasakoti apie pasaulį, jei pats toliau Dornbergo niekad ir nebuvo nusikasęs, o iki jo – vos trys valandos kelio. Tik, galimas daiktas, ji netekės ir už Franco Hiršo iš Hiotingo. Juk gerai pagalvojus toji kupra vis dėlto kraupi, o ji – tokia meili būtybė švelniomis rankutėmis. Akušerijai jos išties pernelyg dailios. Šitaip jai pasakė ir savąja imperatoriaus garbe prisiekė feldfėbelis Cenkeris, tikrai. Ji vos šyptelėjo lūpų kampučiais ir iškart susičiaupė pagalvojusi apie tą luošį iš Hiotingo, kuriam, tiesa, nebuvo pasižadėjusi, tačiau aiškiomis užuominomis kurstė viltį.

Zefienė tirtėjo nuo skausmų.

Ne, jis visais atžvilgiais tinkama pora, tik jei ne ta kupra kaip karvei balnas. Kad negaluoja plaučiais, aišku, irgi ne paslaptis. Bet ką ji čia dabar prasimano. Juk jai terūpi charakteris, tik charakteris. Bet Hiršo ir dvasia truputėlį nesveika. O šito tai jau tikrai nepasakytum apie feldfėbelį Cenkerį. Užtat šis tikrai neturi dviejų morgenų* žemės, o Francas Hiršas iš Hiotingo, priešingai, visko turi į valias. O galbūt ji galėtų įsitaisyti kokiuose kilminguose namuose tarnaite pasiuntine? Tuomet tuose namuose nebeplistų jokios ligos. Šiaip ar taip, jeigu iki vakaro ji galutinai neapsispręs, tada drauge su Marijos Širdies brolijos piligrimais patrauks į Udelbergą ir ten iš visos širdies paprašys Švenčiausios Mergelės patarimo. Bet į Insbruką jai žūtbūt reikia persikelti. O prieš išsikeldama ji tam storalūpiui tiesiai į akis išrėš tokią teisybę, kad jam iš siaubo barzda pastirs.

Zefienė gulėjo ir tyliai verkė.

Žemės matas – 0,26-0,36 ha. *Vert.*

Geriausia būtų klausyti motinos žodžių ir apie žmones spręsti ne pagal jų išvaizdą, o paisyti charakterio. Ji šitaip juk ir daro. Tada tektų pripažinti, kad feldfebelis Cenkeris pernelyg jau mėgsta šaipytis iš žmonių ir kvailioti. Netgi apie imperatorių jis kartais taip pasako, kad... O Francas Hiršas iš Hiotingo niekad nė puse lūpų nešyptels ir...

Jai kilstelėjus krauju permirkusią drobulę, ant Zefienės kelių su nutįsusia bambavirkšte gulėjo kūdikis. Persigandusi pribuvėja paėmė vaiką, paguldė ant stalo ir virpančiais pirštais nukirpo virkštelę. Išpūtusi akis pažvelgė į naujagimį, baimingai įsiklausė palinkusi, papurtė, o galop plekštelėjo.

Vaikas nerėkė.

Ji laikė kūdikį prakaituotose rankose, dar kartą sudavė jam, trokšdama išgirsti plakant širdelę, ir nustojo kvėpavus. Apimta nevilties ėmė ir užgiedojo *Tedeum**, giedojo maldaujamai, o paskui, jau suimta baimės, užtraukė visu balsu. Tik ūmai pajuto, kaip tasai kruvinas gniutulas trūktelėjo. Paskui dar kartą. Ji nustojo giedojusi, vėl pasiklausė ir dabartės jau buvo tikra – gniutulas gyvas. Jos *Tedeum* išgelbėjo kūdikiui gyvybę.

Vėliau Elenzionė neįstengė net prisiminti, kokios iš tikrųjų lyties buvo tasai kūdikis. Tačiau bendruomenės patikėtiniui ji pranešė, kad Jozefui ir Agotai Alderiams Dievas padovanojo sūnelį – pataikė kaip pirštu į akį.

Čia mes paliekame Elenzionę ir plepią jos prigimtį. Daugiau jos nebesutiksime. Todėl ir norėtume pridurti, kad Johaneso Elijo gimimas išties buvo paskutinioji jos suteikta akušerinė paslauga, kad ji tikrai išsikėlė į Insbruką ir ten tapo – tikriausiai pamanėte, feldfebelio Cenkerio? – Franco Hiršo iš Hiotingo žmona. Ji vis dėlto pasirinko charakterį. Vaikučių šiai santuokai buvo pašykštėta, o Francas Hiršas iš Hiotingo 1809 metais mirė džiova. Našlė ištekėjo antrą, o vėliau ir trečią kartą. Beje, pastarąjį – stačiai neįtikima! – už to dešralūpio ožkos kojomis, Giocbergo bendruomenės patikėtinio. Nuo 1850 metų

* *Te deum* (*laudamus*) – šloviname Dievą. Bažnytinio himno pirmieji žodžiai. *Vert.*

jos pėdsakai dingsta. Pasak dokumentų, dar prieš metus ji buvo minima vienoje paveldėjimo byloje kaip bandžiusi apgaulės būdu gauti palikimą. Bet kaip ji nubaigė gyvenimą, deja, nieko negalime pasakyti. Šiaip ar taip, ji dalyvavo gimstant genialiam muzikui.

Sakykite, kas nesididžiuotų kuklią savo biografiją papuošęs tokiu iškiliu įvykiu? Tarkim, būtų kas nors Elenzionei tą 1803 metų Joninių popietę tiesiai į ausį šaukęs, kad jos akyse įvyko dvigubas stebuklas, – kad užgimė žmogus ir genijus, – ji būtų nieko nesuvokusi. O ir kiti – Zefienė gimdyvės lovoje, Zefas su berniuku – irgi būtų ničnieko nesupratę. Bet užvis liūdniausia: kai šio žmogaus gabumai jau seniausiai buvo akivaizdūs, vis dar niekas nenorėjo šito suvokti.

VAIKŲ TĖVAS

Garbusis parapijos kuratorius Elijas Benceris, apdovanotas nepaprastu kalbėtojo talentu, buvo tikras gyvenimo mylėtojas ir – paklusdamas prigimčiai – aistringas visko, kas moteriška, garbintojas. Vėliau dar bus apsakyta, kad ši aistra galop ir lėmė jo žlugimą.

Kuratorius Benceris buvo kilęs iš Reintalio Hoenbergo, kuris nuo senų laikų garsėjo kaip prietarų bei demonų tvirtovė. Todėl jis ir galėjo aprašyti paskutinės Forarlbergo apylinkių raganos sudeginimą, kurį, dar vaikas būdamas, matė savo akimis. Šis nepakartojamas išgyvenimas neabejotinai tapo jo kelrode žvaigžde. Pamokslaudamas savojo Ešbergo parapijiečiams, jis galybę kartų pasakojo apie tą įvykį taip ugningai, jog žmonėms džiūdavo gomuriai, o galvose ir ausyse imdavo zvimbti. Kai kurie pasijusdavo laižomi liepsnų ar net gyvi deginami ant laužo. Jei tik sekmadieninių Evangelijos skaitymų metu kuratoriui Benceriui pasitaikydavo proga nutiesti tiltą į savo impozantišką vaikystės potyrį, nieko nelaukęs tą tiltą ir tiesdavo. Būdamas nežabotos fantazijos, jis gebėdavo baigiamąjį epizodą apie liepsnojantį erškėtkrūmį įpinti į deginamos Hoenbergo raganos scenovaizdį. Dėl tokio pobūdžio homilijų Ešberge vos neprieita iki žmogžudystės. Paakinti ugningų kuratoriaus pamokslų ir nuraminę jais sąžinę, trejetas Lamparterių 1785 metų pirmąjį pasninko sekmadienį, čia vadinamą Kibirkšties švente, nutarė į liepsnas įmesti ne šiaudinę raganos baidyklę, o Cilę Lamparter, visų vadinamą Dvasele.

Dvaselė Cilė, iškaršusi našlė, gyvenusi aukščiausiai įsikūrusiame kaimo ūkyje ir kantriai laukusi išmušant savo valandos, buvo gaubia-

ma keistų girdų: ji esą bendraujanti su mirusiais ešbergiečiais. Savo pranašišką talentą ji grindė tuo, kad, girdi, iš visų apylinkės gyventojų esanti arčiausiai pono Dievo, todėl gebanti girdėti aimanas iš anapilių, žinoma, kai pasitaiko skaidri, žvaigždėta naktis, nes debesų patalai kliudo girdėti. Tai kiekvienam buvo suprantama. Kai vėliau Dvaselė Cilė ėmė tvirtinti, kad jai apsireiškę keletas Oriento maurų, vyrų ir moterų juoda kaip anglys oda, tokiom pat rankom kojom ir juodais kaip anglys dantimis, daugiau niekas neabejojo slaptingais šios moters gebėjimais.

Sėkmė paskatino senę sukurpti sistemą, kažką panašaus į sielų buhalteriją, kuri netiesiogiai turėjo nešti jai savaip nustatytą senatvės pensiją. Ji žinojo, kad prieš patekdamas į rojų velionis pirmučiausiai privalo pereiti skaistyklos liepsnas, taigi senė ir nutarė sudaryti visų nelaimėlių sąrašą, kad gyvieji galėtų suteikti neatidėliojamą pagalbą savo mirusiems giminaičiams. O Ešberge giminiavosi visi su visais. Kad būtų mažiau painiavos, čia buvo vadinamasi vardais, o ištekėjusios moterys buvo vadinamos pagal savo vyrų vardus.

Tad vieną dieną Dvaselė Cilė vargiai nusiropštė į kažkurių Lamparterių kiemą ir pranešė, jog jai apsireiškęs aimanuojantis ir verkšlenantis jų velionis tėvas. Jis niekaip negalįs rasti ramybės, nes tebesąs jai skolingas septynis sieksnius suskaldytų malkų. Toliau dar gražiau: nuolat besišnekučiuojant su Ešbergo vėlėmis, Dvaselei Cilei galop paaiškėjo, kad jai ką nors skolingas kiekvienas, nesvarbu, Lamparteris ar Alderis. Iš jos lūpų monotoniškai aidėjo grasūs žodžiai:

– Aštuonetas kiaušinių, dešimt „Tėve mūsų“. Trys svarai vaško, penkiasdešimt „Sveika Marija“. Centneris pakratų, septynerios šventosios mišios. Dešimt uolekčių drobės ir aštuoni psalmynai.

Nieko negelbėjo keiksmai ir skundai kurijoje. Dar niekad nebuvo aukota tiek vaško, dagčių ir šventųjų mišių. Dar niekad Ešbergo bažnytėlėje nebuvo taip karštai meldžiamasi. Kaip matom, Dvaselė Cilė sėkmingai derino būtinybę su nauda; galima tvirtinti, jog iš esmės ji buvo pirmoji ne tik Ešbergo, bet ir viso Forarlbergo apylinkių pensininkė.

Ilgainiui atsitiko taip, kad šitos senės visi ėmė nekęsti. Blogiausia, jog anuo metu siautė keista ir, kiek mums yra žinoma, tik Ešbergo kaimo kalnų sklypuose pastebėta epizootija, kurią skleidė arkliamėšliai. Neva arklių obuoliai pernakt pasidarydavę tuščiaviduriai ir susitraukdavę iki lazdyno riešuto dydžio. Kaip ir visuomet.

Žvygavimą bei klykavimą pertraukiant moterėlių varinėjamų rožinių dudenimui, Dvaselę Cilę ant mėšlinų vežėčių atsitempė žemyn į kaimelį, dabar pavadintą Altigu, o ten jau buvo sukrautas laužas. Persigandusi mirties, senė tirtėjo ir prisiekė grąžinsianti kiekvienam ką iš ko gavusi, tačiau vienas Alderių, grėsmingai žybčiodamas liepsnų ištroškusiomis akimis, priminė kuratoriaus pamokslus ir tiems, kurie jau buvo nutarę nesikišti, suteikė naujų jėgų. Kai iškaršėlę atrišo nuo vežėčių, rodės, ji vis dar teberėkia, bet įdubusi burna ir sukandžiotos lūpos nebeišleido nė garso. Ant raukšlėtų jos skruostų blizgėjo druska, iš lūpų kampučių sunkėsi rausvos seilės; kamuojama troškulio, ji laižė jas ilgu liežuviu. Naktį perskrodė ugnis. Kai kurie, vengdami būti atpažinti, maukšlinosi skrybėles ant akių, slėpė veidus ir tuo pat metu kumščiais ir kurpių kulnais daužė suvargusį senės kūną. Nenusileido nė vaikai – žnaibė ją ir spjaudė. Kai kažkokiam nepažįstamam vyrui skėlus antausį nulėkė Cilės skara, per mirties artumo apsvaigintą kaimiečių būrį nuvilnijo niūrus murmesys. Pirmukart visi iki vieno išvydo, kad Dvaselė Cilė visiškai nuplikusi, ir net didžiausias mažatikis įtikėjo matąs gyvą raganą. Nepažįstamasis dėjo jai kietą smūgį į pilvą ir į plokščią krūtinę, nuplėšė rūbus – juk viskas turėjo vykti lygiai taip, kaip savo pamoksluose buvo nusakęs garbusis kuratorius. Tik staiga nepažįstamasis taip klaikiai suspigo, kad buvo galima pamanyti pasimaišius jam protą.

– Maras! Maras! – be perstogės rėkė jis ir apledėjusiu sniegu nulėkė šalin. Ir nelyginant į šonus lakstančios žemėn smengančio laužo kibirkštys visi kaip vienas akimoju išsibėgiojo į visas keturias puses. Taip tariamasis maras bent keliomis savaitėmis pailgino žiniuonės gyvenimą.

Kai per kažkurio iš Alderių plepumą šis įvykis pasiekė mūsų kuratoriaus ausis, šis dar tą pačią dieną iškilmingai prisižadėjo niekad daugiau nebesakyti pamokslų apie ugnį. Taręs, kad vien Šventosios Trejybės garbei nedera už gryną pinigą priimti visko, ką sako kunigas iš sakyklos, jis atleido iki sielos gelmių sukrėstą plepį, kuris iki tol šventai tikėjo bažnyčios tarno skelbiama tiesa.

Tik šitą dvasingą pažadą neilgai trukus teko sulaužyti, nes greitai kuratorius gavo įsitikinti, kad religinis ešbergiečių uolumas smarkiai sumenko. Sekmadieninius rožinius, barėsi jis, lanko vien bobšės, vėl atėjo bjauri mada per šventų mišių aukojimą kramtyti taboką, kai kurie tipeliai savo įžūliomis vypsenomis nuo viškų trukdo dievotiesiems susikaupti, be to, per pastarąsias porą savaičių buvo paaukoti vos aštuoni vargani kroiceriai. Bet užvis labiausiai gėda, tęsė jis ir it tikras velnias sužaibavo akimis į persigandusias kai kurių Alderių mergužėlių akutes, kad pastaruoju metu kaime vėl rengiami pakampių šokiai ir liejasi svaigieji gėralai. Kai praėjus kiek laiko po šio pamokslo supeiktos ydos neišnyko, o per tris sekmadienius į aukų dėžutę, be kelių grašgalių, niekas nenubyrėjo, kuratorius ir sulaužė įžadą. Dabar jis mintyse kūrė tokį pamokslą, kuris visiems laikams turėjo iš ešbergiečių sielų išguiti buką silpnadvasiškumą.

Būsimojo lemtingo pamokslo, kurį jis ruošėsi sakyti per 1800 metų Sekmines, mintys užplūdo kuratorių tvarte, – čia jis mėgo sunkią valandėlę ateiti ir pamąstyti. Drungname tvarte tarpu savo karvių, ožkų, kiaulių ir vištų pavykdavo susikaupti. Ir dabar jis prisėdo čia ant medinės statinaitės šalia kiaulių gardo, sunėręs delnus ant kaktos. Ilgai taip sėdėjo tuščia galva, žinodamas tik, kad Evangelijos vaizdą – Sekminių stebuklo liepsnas – jis pavers visai kitokia, nepalyginamai didesne ugnimi. Ilgai taip sėdėjo ant tos statinaitės, audė mintį ir niekaip nerado tokio tiltelio, kuris jam čia tiktų. Kai nutirpo užpakalis, nepatenkintas pasikėlė, žengė kelis žingsnius ir čia pat įmynė dar garuojantį karvašūdį. Slystelėjo, nugriuvo atbulas ir Šventosios Trejybės garbei stuktelėjo pakaušiu į medinės statinaitės kraštą. Statinaitė! Štai kur išeitis! Tai, ko reikia! Juodasis parakas! Napole-

ono marodieriai buvo pametę jį miške. Kad nenutiktų kokios nelaimės, jis ėmė ir priglobė jį pas save. Atsargiai pasičiupinėjo nykščio storumo gumbą ir suniurzgė, kodėl gi Šventoji Dvasia lanko jį būtent šitaip. Užtat pamokslas apie ugnį gimė akimoju. Nakčia kuratorius nusileido į sodžių pas Haincą Lamparterį, Ešbergo zakristijoną. Kuratoriui išeinant, beliko tik žvakių dagčiai, taip ilgai jis užsisėdėjo.

Sekminių dieną ir prasidėjo numatyti lemtingi įvykiai. Tiesa, keletas bažnyčios lankytojų užkliuvo už keistoje vietoje patiestos virvės, tik nė vienas neteikė tam deramos reikšmės. Vienas, kuriam buvo nusvilinti plaukai, vėliau kalbėjo apie kažkokią keistą statinaitę. Jis, girdi, dar kumštelėjęs savo kaimyną ir taręs jam: „Žiūrėk! Jis jau Dievo namuose laka!" Kitas pasakojo, kad jau giedant *Kyrie* kuratoriaus balsas buvęs kaži koks suveltas, o vienas klapčiukas tvirtino, kad vos Benceriui įkopus sakyklon, tą patį akimirksnį zakristijonas su apverstu smėlio laikrodžiu rankoje išbėgęs iš bažnyčios.

Taigi, griaudėjo iš sakyklos kuratorius, išganingoji Sekminių ugnis gali virsti viską šluojančiomis pragaro liepsnomis. Belzebubas yra toksai galingas, kad apimtas padūkusios narsos nesustos nė ant bažnyčios slenksčio. Tad jeigu jis turi galios įsiveržti į šventyklą, tikrai nepasidrovės pasigrobti sielų. Ešbergas, deja, kaip tik tokia vieta, todėl labai greitai viskas čia paskęs ir nugrims dūmuose bei sieroje. Taip jis skandavo iš sakyklos, ir viena budri Alderių giminės atstovė generaliniam vikarui Feldberge vėliau pasakojo, jog per tą pamokslą didžiai gerbiamas kuratorius itin dažnai ir garsiai minėjo gaisrą, krachą, dūmus bei sierą – argi nekeista?

Trims galiniuose suoluose sėdėjusiems kaimiečiams nuo sprogimo plyšo ausų būgneliai, kaipmat liovėsi ir įžūlių grimasų rodymas ant viškų. Ypač liūdnai baigėsi tiems, kurie ramstėsi į bažnyčios duris. Vienam griūvančios durys sulaužė kojas, kitam klubus, o trečiam iš ausų taip trykštelėjo kraujas, jog aptaškė sieną, nubaltintą kalkėmis, iki pat Kryžiaus kelio paveikslų. Nekaip baigėsi ir zakristijonui – jis taip sąžiningai norėjo atlikti užduotį, kad neatsitraukdamas nė per žingsnį sekė liepsnojantį dagtį; taip daryti jam primygtinai buvo liepęs

pats kuratorius. Haincas Lamparteris prarado akių šviesą ir būtų visas suspragėjęs, jei ištiktas šoko nebūtų ėmęs voliotis rasotoje žolėje. Mirtinai persigandę maldininkai klykdami ir, reikia pridurti, nė nelaukę kuratoriaus palaiminimo, pasileido iš bažnytėlės.

Šią bylą Ešbergo piliečiai perdavė Civiliniam ir Kriminaliniam Feldbergo teismui, nors Generalinis vikariatas ir tvirtino, jog tai esąs bažnyčios vidaus reikalas – paklydusį brolį turįs teisti bažnyčios teismas, kaip vėliau ir atsitiko. Kuratoriaus metų alga – trys šimtai penkiasdešimt guldenų – buvo sumažinta perpus.

Taigi ir jis, ir visi būsimieji Ešbergo ganytojai pakliuvo į *Cooperator expositus* kategoriją ir nuo tol visus savo dvasinius rūpesčius parapijiečiai privalėjo aptarti su Giocbergo klebonu. Tiesa, kuratorius, pasitelkęs įspūdingą kalbėtojo talentą, gynėsi – esą nevalia jau vien vardan Švenčiausios Trejybės už gryną pinigą priimti kiekvieną kunigo iš sakyklos pasakytą žodį, – bet nieko nepešė. Ešbergą kuratorius paliko praėjus trims savaitėms po to sekmadienio, kuris čionykščių atmintyje išliko kaip Sieros sekmadienis. Naujo ganytojo ešbergiečiams teko laukti aštuonis mėnesius. Tuomet kuratorius nelauktai sugrįžo. Grįžo su tvirta nuostata ateityje savąsias aveles ganyti išmintingai. Deja, ši nuostata netruko išblėsti.

Visa tai nutiko prieš trejus metus iki Johaneso Elijo gimimo. Skaitytojas, prisikasęs iki šios vietos, gali paklausti, kurių galų mes taip nuodugniai knisamės po to karštakošio kuratoriaus gyvenimą ir nepradedame pasakojimo apie įstabųjį vaiką. Jis galėtų šį klausimą pasilikti sau.

Praėjus dviems savaitėms nuo berniuko gimimo, Ešbergo bažnytėlėje – dabar ji stebinio savo bronzinėmis dvigubai apmuštomis, su geležiniais sprausteliais sąvarinėmis durimis – iškart įvyko dvejos krikštynos. Buvo pakrikštyti du Alderių giminės berniukai, giminės, kuri jau ilgus dešimtmečius riejosi tarpusavyje. Pirmasis – mūsiškis – gavo Johaneso Elijo vardą, kitas, gimęs penkiomis dienomis vėliau, buvo pavadintas Pėteriu Eliju. Galima pastebėti, kad truputėlį įkyrokai kartojasi Elijo vardas. O taip yra štai kodėl.

Nuo anų Sekminių įvykių kuratorius Elijas Benceris pasijuto ne tik Kristaus vaikų Ešberge ganytoju, bet ir tėvu. Teisybė, dvasingąją šio žodžio prasmę jis, ko gero, bus supainiojęs su kūniškąja, nes kalbamuoju metu po Ešbergą lakstė bent keletas rudakuodžių vaikų, kurie, kaip sakoma, buvo lyg du vandens lašai panašūs į didžiai gerbiamą poną kuratorių. Mat jis turėjo dar ir kone tuščiagarbiškai perdėtą polinkį į nemirtingumą. Atrodo, jis suprato, jog greitai nublėsta net su didžiausiu užsidegimu ištarti žodžiai, o vardas išlieka kur kas ilgiau. Todėl ir įsivedė tokį gan savitą paprotį visus vyriškos lyties naujagimius antruoju vardu krikštyti vienodai – Elijas.

Krikštas vyko siaurame šeimos ratelyje. Alderiai – Johaneso Elijo pusė – sėdėjo Apaštalų, o Pėterio Elijo – Evangelijos šone. Kuratorius tarė žodį, vandens galią sulygindamas su ugnies galia. Kalba užsitęsė – galėjo kone pasirodyti, kad kuratorius tam tikra prasme drovisi krikšto akto. Kai galop patepė raudonas kaip virti vėžiai berniuko kaktas, ranka taip smarkiai ėmė drebėti, jog jis iš paskutiniųjų turėjo tvardytis, kad tiems kirminėliams neskaudėtų. Tada kuratoriaus žvilgsnis nejučia nuslydo ant Zefienės ir abu, vienukart begal nemaloniai pasijutę, nukaito. Laimei, vargonai užgaudė krikšto choralą, laimei, Johanesas Elijas ūmai ėmė rėkti.

Jis džiūgavo, nes pirmukart gyvenime išgirdo vargonų gausmą. Jis džiūgavo atradęs muziką.

Tačiau Zefas, jo tėvas, nunarinęs galvą sėdėjo klauptuose ir žvelgė į savo kelius. Kai tik kūdikis pradėjo krykšti, Zefo kūnu perbėgo šiurpuliukas – nebe pirmą jau kartą. Toks keistas šiurpulys – nuo sprando per pečius pasiekiantis pilvą, o nuo pilvo – mašnelę. „Prakeikimas, su tuo mažium kažkas ne taip! Iš kur toks balsas?“ – pamanė Zefas ir taip užsikimšo ausis, kad ant rankų iššoko venos.

O Pėteris Elijas, Nulfo Alderio vaikutis, nerėkė. Galima tvirtinti, kad tai dar įsčiose susiformavęs jo charakterio bruožas, nes Pėteris Elijas niekad nerėkdavo ir neverkšlendavo, tik vieną kartą, bet apie tai vėliau dar bus nuodugniai papasakota.

Po trijų dienų kuratorių Eliją Bencerį ištiko kraupi mirtis. Kildamas Ešbergo miškais, jis užkopė į plynaukštę, čia vadinamą Petro uola. Vėliau žmonės spėliojo, kad jis buvo susiruošęs pasiskinti pirmųjų šeivamedžio uogų, mat netoliese buvo aptikta tuščia karnų pintinėlė. Šiaip ar taip, jis apgailėtinai nusivertė nuo uolų ir visiškai sudarkytas kūnas buvo aptiktas riedulyne – šlaunis iki pat kelio įvaryta į liemenį. Baltas nuogas kairysis šlaunikaulis buvo atsidūręs netoli alkūnės.

Ilgai netilo kalbos apie savižudybę. Zefo berniuko krikšto metrikai surašyti drebančia ranka, rašysena beveik neįskaitoma, o kito kūdikio metrikai – kaip visuomet energingai, tarsi skraidančia plunksna. Tik tiek norėta tuo pasakyti, nieko daugiau.

KLAUSOS STEBUKLAS

Visą popietę iš Reino slėnio į Veilerhofą, kur buvo Zefo Alderio sodyba, čia kilo, čia vėl leidosi rūkas. Miškuose rūkas stingo į ledą, šis aptraukė šakelių siūlus ir eglių žievę iš pietų pusės. Tą popietę saulė ir mėnulis spindėjo priešpriešiais. Mėnuo – sudužusi ostija, saulė – motulės skruostas. Vaikas, pasilipęs ant suolelio, stovėjo prie savo kamaraitės lango. Kamaraitę Zefienė dabar buvo uždariusi – tarp rankenos ir staktos įkišusi pliauską. Elijas stovėjo įsmeigęs akis į žemai stūksančią pamiškę, už kurios tekėjo Emeris. Jautėsi nuskriaustas. Jį traukte traukė žemyn.

Naktį vaikas pabudo vien nuo žemėn plastančių snaigių skambesio. Apkvaitęs iš džiaugsmo jis šoko prie lango, atidarė ir, neįstengdamas lig soties atsiklausyti, išbuvo taip iki brėkšmos. Brolis Fricas dabar jau nebemiegodavo viename kambarėlyje su juo. Fricą tėvai pasiėmė pas save, kad tik apsaugotų nuo to apsėsto vaiko. Kai Zefienė rytą aptiko berniuką, įkaitusia jo kakta sruvo prakaitas. Dešimt dienų karščiuodamas jis vartėsi lovoje, tačiau buvo nesuvokiamai laimingas – ikipiet be perstogės traukdavo visas bažnytines giesmes iš eilės.

Andai maža dar tesuvokė tas vaikas. Nesuprato, kodėl jam prisakyta tylėti, kai į namus užsuka kas nors svetimas, o tuo tarpu jo broliui viskas leidžiama. Nesuprato, kodėl motina nenori jo kamarėlėje drauge laukti, kol vėlek pasigirs anąsyk išgirstas įstabusis snaigių skambesys. Nesuprato, kodėl jam draudžia laikytis už ausų spenelių, kai jis nori užmigti. Tačiau kai jam bandė užginti net ir dainuoti, vaikas ėmė virkauti tokiu širdį draskančiu balseliu, kad motina galop atlyžo

ir bent jau naktimis šito daryti nedraudė.

Dabar atėjo metas atskleisti to vaiko paslaptį, antraip toks keistas Zefienės elgesys būtų stačiai nesuprantamas. Elijas turėjo stiklinį balsą, anot dėdės Oskaro Alderio, Ešbergo vargonininko ir mokytojo. Šio savito balso fenomeną medicina bejėgė paaiškinti, tai imasi iš prigimties. Vos tik vaikas ryždavosi prašnekti, iš gerklės eidavo vien aukštų tonų švilpesys. Balsas nepakluso jokiai konkrečiai kalbėsenai, nesidavė moduliuojamas. Berniukas švilpdavo tarsi vieną amžiną melodiją. Ši aplinkybė ir sukrėtė Zefą krikštijant vaiką, nes jau tuomet jis tarėsi suvokęs, kad ši gėda nenuplaunama. Tik neišspaudė nė žodžio – jis apskritai beveik nekalbėdavo.

Tą popietę, kai saulė ir mėnuo žvelgė vienas kitam į veidą, penkiametis Elijas slapčia paspruko iš namų. Kažkas šaukė. Jis žūtbūt privalėjo nusileisti žemyn.

Elijas niekam nerūpėjo. O ir visi ešbergiečiai nesirūpino savo vaikais. Kai kilus siaubingai audrai rudu srautu plūstančiame Emeryje prigėrė vienas Alderiukas, motina išsisukinėdama kalbėjo, kad lig šiolei kiekvienas pats susirasdavo kelią namop ir kad pats ponas Dievas, matyt, buvo paskyręs tam vargšeliui žūties valandą. Praėjus kelioms dienoms po tos audros, Zefas Emeru pradėjo plukdyti sielius. Tokią teisę kaimiečiai turėjo jau nuo senų senovės. Kiek kuris paruošdavo medžių plukdyti, tiek jam ir priklausydavo, mediena nieko nekainavo. Tačiau jos paruošos buvo nuolat lydimos piktų ginčų, rietenos baigdavosi net kraujo praliejimu, nes būdavo visiškai įprastas dalykas, kad lyg ir netyčia kokia stambi eglė iš kaimyno miško virsdavo sieliu.

Tėvui susitaisius prie Emerio ruošti medienos, Elijui buvo leista jį lydėti. Ir ten vaikas atrado vieną vietą, geriau pasakius, tokį vandens nugludintą akmenį, kuris jį slaptingai patraukė. Zefui tuomet krito į akį, kad berniukas, įsibridęs į smėlį ir maurus, ūmai nuščiuvo, nervingai ėmė sukioti galvelę čia vienon, čia kiton pusėn, tarsi ko įtemptai klausydamasis. Tada pakilo ir it pakvaišęs pasileido pomiškiu, tarsi jį šauktų kokia nepažįstama jėga. Kai galop visa, kas tik įmanoma,

pasiekė jo jausmus ir klausą, – maurai, žvirgždas, vabalai, salamandros, žolynai ir pūvantys lapai, – Zefas šūktelėjo jį vardu, norėdamas priminti, kad jis ne vienas esąs šioje glūdumoje. Tada vaikas taip persigando, jog ėmė garsiai verkti ir dar ilgai nesidavė paguodžiamas. Verkė ir nė per pėdą nenorėjo trauktis nuo to akmens kyšulio, kol Zefas jį plėšte atplėšė ir pasikišęs po pažasčia nusinešė. Turėdami galvoje šį įvykį, drįstame tvirtinti, kad stebuklas Eliją ne kaip žaibas trenkė iš giedro dangaus, o apsireiškė pamažiukais, kone žmogiškai.

Akmuo šaukė. Ir kvietė Eliją žemyn. Jis vogčia nusileido laipteliais ir per grendymą nukūrė į garuojantį karvių tvartą. Iš ten pasuko tokiu takiuku, kurio nesimatė nė pro vieną trobos langą. Bet iš pradžių jis vis tiek bėgo, tol bėgo, kol tapo aišku – iš namų niekas jo nebeužmatys. Iš džiaugsmo jis švilptelėjo, apsivertė kūlio ir per visą sodžių pasileido žemyn į Emerio slėnį. Bet Zefas, kaimynystėje mėžęs mėšlą, matė jį. Didžiuliame baltame lauke matė žmogų – menkutį taškelį. Matė, kaip jis kilpuodamas įsmunka miškan. Zefas įbedė šakes į sustingusią žemę, sudėjo delnus prie burnos, buvo jau besušunkąs sūnui, bet paskui numojo ranka. Nenorėjo trikdyti jo palaimingos vienatvės. Tarsi stiklinėmis akimis Zefas žvelgė į miško šešėlį, kuriame ką tik pradingo vaikas. Tada vėl stvėrė šakes ir iš visų jėgų, netgi su įsiūčiu, įsmeigė jas į garuojančio mėšlo krūvą. „Prakeikimas, su tuo vaiku kaži kas negerai!“ Ir jo svaidomi mėšladribsniai krito toliau nei kitų vyrų.

O keistasis vaikas vis ėjo, pliumpino per šalnojantį rūką. Kulniavo pusvalandį, o gal ir ilgiau, vikriai įveikė pirmąjį krioklį, paskui antrąjį. Kelyje jis dažnai stabtelėdavo, nes niekaip neįstengė atsiklausyti sirpiančio krintančių snaigių garso – visur kur jos ringuliavo nuo šakučių. Apimtas pašėliško išdykumo, savo sunkių, gremėzdiškų odinių batų nosimis Elijas ėmė spardyti sustingusį sniegą. Jo pluta žirte žiro tūkstančiais kibirkščių, kuždėjo ir čirpė tokia garsų įvairove, kokios Elijas lig šiolei dar niekad nebuvo girdėjęs. Netgi įstabaus anos nakties snaigių skambesio nebebuvo ko lyginti su šiuo didingu koncertu.

Elijas drožė vis toliau. Pasiraitė kelniukes, užvertė nosį aukštyn, o veltinę tėvo skrybėlę užsismaukė ant akių. Tą skrybėlę jis jau senokai buvo nusičiupęs ir nė nesiruošė grąžinti. Nerimastingomis naktimis išsitraukdavo ją iš lapų prikimšto čiužinio ir tol uostydavo, kol nusiramindavo. Užuosdavo šaltą prakaitą, plaukų ir galvijų kvapą – užsivožęs tą skriblių, tėvas vaikščiodavo tvartan.

Kuo labiau Elijas artinosi prie srovės nugludinto akmens, tuo neramiau daužėsi jo širdelė. Jam rodės, kad palengva viskas aplink tvinsta, pampsta, skamba vis garsiau ir galingiau: jo paties žingsniai, alsavimas, sniegplutės traškėjimas, medžių dejonės, vandens gurgėjimas po Emerio ledu. Pagaliau atsidūręs ant to akmens kyšulio, Elijas išgirdo, kaip sugriaudėjo jo širdis. Veikiausiai pats nujautė, kas jo laukia, nes visai netikėtai ėmė ir uždainavo. Čia ir įvyko stebuklas. Šią popietę penkerių metų Elijas išgirdo skambant Visatą.

Kadangi jam vėl ėmė šalti galva, dar labiau užsismaukė skrybėlę. Tik dabar kažkas taip smarkiai ėmė sproginėti ausyse, kad persigandęs jis slystelėjo nuo kyšulio ir aukštielninkas nuvirto į sniegą. Prieš netekdamas sąmonės jis dar išvydo kuokštą šviesių kruvinų plaukų. Griūvant begal prasiplėtė jo klausa.

Pamaži jo kūnelis ėmė keistis. Ūmai išsprogo iš akiduobių išlipusios akys – tikrai, jos iškilo virš blakstienų ir siekė kone pačius antakius. Nuo ašarojančios tinklainės sulipo jų švelnūs pūkeliai. Išsilieję vyzdžiai užtvindė raineles. Akys prarado natūralią spalvą – melancholiško lietaus žalumą, jo vietoje atsirado spindintis, šleikštus geltonis. Vaiko sprandas sustingo, o pakaušis skausmingai gręžėsi į kietą sniegą. Stuburas išsirietė lanku, pilvas išsipūtė, bamba pasidarė kieta kaip ragas ir iš seniausiai aptraukusios ją odos ėmė sunktis kraujas. Jei dabar kas būtų pažiūrėjęs į šį vaiką, būtų pamanęs, kad jo veidas sugėręs visus lig šiol girdėtus žmogaus ir žvėries siaubo ir skausmo klyksmus. Žandikauliai išsišovė, lūpos nugeibo ir virto dviem plonais bekraujais brūkšniais. Išnykus dantenoms, vaikui iškrito visi dantys, ir tiesiog neįmanoma paaiškinti, kaip jis neužduso. Tada baisingai sukietėjo varputė, ir ankstyvoji sperma drauge su

šlapimu ir krauju plona srovele nutekėjo kirkšnimis žemyn. Viso šio vyksmo metu vaiko kūnas visiškai apsivalė nuo išmatų, neišskiriant ir prakaito su vėmalais – visko būta itin gausu.

Tai, ką paskui išgirdo, buvo iš jo širdies dundantis juodas griaustinis. Griaustinis šiandien, griaustinis rytoj. Tai galėjo reikšti, kad jis prarado laiko nuovoką. Todėl ir negalime tiksliai nusakyti, kiek laiko iš tikrųjų Elijas išgulėjo sniege. Matuojant žmogiškuoju matu, galbūt keletą minučių, matuojant dieviškuoju, ko gero, ilgus metus – ši keista aplinkybė dar paaiškės.

Dabar jam atsivėrė visi šlamesiai, garsai, skambesiai ir tonai – taip aiškiai jis dar niekados nebuvo girdėjęs. Elijas ne tik girdėjo, bet ir matė garsus. Matė, kaip oras be paliovos čia sutankėja, čia vėl praskysta. Regėjo skambesius slėniuose ir milžiniškuose juos supančiuose kalnuose. Jis regėjo savo kraujo dūzgimą, girdėjo, kaip spragsi plaukų kuokštas jo kumštelyje. O alsavimas šnerves rėžė taip šaižiai, kad feno sukeltas škvalas prieš jį būtų atrodęs tik vėjelio šnarėjimas. Skysčiai jo pilve kliuksėjo žliugsėjo, sunkiai maišydamiesi. Viduriai gargaliavo kaip įvairialypė simfonija. Sujudo dujos – šnypštė ir sproginėjo; vibravo kaulai ir net ašaros virpėjo nuo duslaus širdies plakimo.

Ir vėl prasiplėtė jo klausos ratas, sproginėjo ir veržėsi nelyginant milžiniška ausis virš to lopinėlio, kur gulėjo Elijas. Per šimtą mylių jis klausėsi gamtovaizdžių gelmės, per šimtą mylių girdėjo tolimiausias vietoves. Toliau, už jo paties kūno skleidžiamų garsų, vis didėjančiu pagreičiu vėrėsi kur kas galingesni garsų scenarijai. Neregėtai žavūs ir siaubingi scenarijai. Skambantis oras, skambančios audros, skambančios jūros ir skambančios dykumos.

Ir iškart šitoje milžiniškoje garsų masėje Elijas išskyrė savo tėvo širdies plakimą. Tačiau jo paties širdyje tėvo širdis plakė taip neritmingai, išderintai, netolygiai, kad jeigu Elijas nebūtų praradęs nuovokos, būtų baisiausiai nusiminęs. Tačiau begalinėje savo rūstybėje Dievas nenustojo vėręs jam vis nauja ir nauja.

Neįsivaizduojamo dydžio srove į Elijo ausį plūdo oro skambesiai ir ūžesiai. Padrikoje maišatyje mušė šimtai širdžių, jis girdėjo, kaip laksto kaulų skeveldros, girdėjo sausą, traškų gramdymą, sučiaupęs lūpas girdėjo, kaip lūžinėja ir braška dantys, girdėjo neapsakomą rijimą, gargaliavimą, kosėjimą, snargliavimąsi ir riaugėjimą, drebučiais virtusių skysčių kliuksėjimą viduriuose, garsų šlapimo tekėjimą, plaukų šnarėjimą ir laukinį žvėrkailių šiugždėjimą, girdėjo, kaip dusliai trinasi į žmonių kūnus jų drabužiai išgaravus prakaitui, išgirdo giesmę traukiantį ploną balsą, girdėjo raumenų įsitempimą, kraujo riksmą, sustangrėjus žmonių ir gyvulių varpoms. O ką jau kalbėti apie balsų ir garsų chaosą, kurį kėlė žmonės ir visi kiti padarai ant žemės ir po žeme.

Vis giliau griebė jo ausis, brovėsi į patį rėkalojimų, plepalų, keiksmų tirštį, į visas šnekas ir kuždulius, į giedojimą ir dejones, pykčio proveržius ir klyksmus, virkavimus ir kūkčiojimus, dūsavimus ir šnopavimus, į šliurpimus ir čepsėjimus, brovėsi ir į staigiai stojusį tylėjimą, nors, tiesą sakant, ir tyloje girdėjosi, kaip nuo ką tik ištartų žodžių skambesio smarkiai tebevirpa balso stygos. Jis girdėjo netgi minčių dūzgimą žmonių smegeninėse. Nepaliaujamai jo klausos ratas įgavo vis didesnę potenciją, o garsai darėsi vis vaizdingesni.

Tada prasidėjo nenupasakojamas visos gyvūnijos ir visos gamtos garsų koncertas, kuriame išsiskyrė nesibaigiančių solistų balsai. Mūkimas ir bliovimas, prunkštimas ir žvengimas, apynasrio grandžių žvangėjimas, druskos luitų laižymas, uodegų pliaukšėjimas, kriuksėjimas ir dudenimas, perdimas ir vidurių pūtimas, žviegimas ir cypčiojimas, miaukimas ir lojimas, kudakavimas ir giedojimas, ulbavimas ir sparnų plakimas, graužimas ir snapo stuksenimas į lesalą, brazdesys ir krebždesys...

O jis žvelgė vis gilyn ir platyn. Regėjo jūrų gyvūniją, girdėjo giedant delfinus, neaprėpiamą mirštančių banginių skundą, didžiulių žuvų sambūrių akordus, planktono spragsėjimą, tylų čirpimą žuvims leidžiant ikrus, matė potvynių aidą, griūvančius povandeninius kalnus, regėjo, kaip šaižiai plūsta spindinti išsiliejusi lava, kaip gieda

potvyniai ir atoslūgiai, matė jūros veidą, potvynius ir atoslūgius, tūkstančių saulės sugertų centnerių vandens šniokštimą krintant žemyn, gigantiškų debesų chorų kuždesius, traškesius ir skilinėjimus, šviesos aidėjimą... Žodžiais nenupasakosi!

Bet paskutinį skambesį vis dėlto verta minėti – skambesį, kurį skleidė tokia filigraniška būtybė, kad jos leidžiamas garsas šiaip jau būtų turėjęs visiškai prapulti didžiame Visatos gausme. Tačiau tasai skambesys neprapuolė ir netilo. Jis ėjo nuo Ešbergo pusės. Tai buvo švelnus dar negimusio kūdikio, moteriškos lyties embriono, širdies plakimas. Viską pamiršo Elijas, ką buvo girdėjęs bei regėjęs, bet šito negimusios širdies plakimo niekad nepamiršo. Tai buvo širdies plakimas to žmogaus, kurį jam seniai buvo skyrusi amžinybė. Tai buvo jo mylimosios širdis. Tiesiog nesuvokiama, kaip Elijas ištvėrė tokį siaubą, tiesiog nesuvokiama, kaip jis nuo to neišprotėjo.

Kitas žmogus jo vietoje būtų kaipmat apkurtęs. Tuo baisiau, kad jo klausai ničnieko nenutiko, bent jau neaptinkame jokių vėlesnių patikimų įrodymų. Dievas, regis, dar ketino juo užsiimti. Dievui dar buvo daug darbo su Eliju.

Po šio siaubingo klausos seanso berniuko kūnas pamaži vėl atsigavo. Akių obuoliai sugrįžo į savo vietas, susitraukė iki normalaus dydžio, stuburas išsitiesino, sutrauktos galūnės atsipalaidavo. Įdubo kraupiai išsišovę žandikauliai. Tik švytintis vyzdžių geltonis liko toks pat – melancholiško lietaus žalumas pradingo.

Nuo pakaušio kuokštais nuslinko plaukai, o dantis buvo visus iki vieno praradęs. Nieko baisaus, netrukus burna vėl buvo pilna dantų – antrieji vaikui išdygo kaip reta anksti. Be vaiduokliško vyzdžių geltonio, ėmė ryškėti ir kiti ne menkiau vaiduokliški pokyčiai.

Stiklinis balsas mutavo. Jis sustiprėjo, tolygiai išaugo ir jo galia, ir diapazonas. Vaikiškas balselis virto sodriu bosu. Tas neįprastas balsas kaime sukėlė tokį susidomėjimą, kad baisingai susigėdę tėvai nusprendė uždaryti Eliją į kamarėlę ir laikyti ten kaip epileptiką. Dar vienas pokytis: Elijo smilkiniai, panosė, smakras, pažastys ir lyties organai pasidengė švelniu pūkeliu. Elijas subrendo lytiškai.

Toliau. Visiškai neaišku, kaip vaikas suvis rado kelią namo. Haincienė, tą gruodžio pavakarę užsukusi pas Alderius paplepėti, vos įžengusi jį pirmoji pamatė. Virtuvėje kilo garai nuo verdamos manų košės – Zefienė ruošė vakarienę. Ji stovėjo prie viryklės ir darbavosi mente. Tikra tiesa, tą vaiką Dievas bus prakeikęs, tai jai darosi vis aiškiau su kiekviena diena. Haincienė linktelėjo savo kampuotą galvą ir podagros susukta ranka iš nuobodžio brūkštelėjo per apsitraukusį langą. Teisybė, tęsė Zefienė, ji kažką neaiškaus nujautusi dar nešiodama jį įsčiose, tik tuomet maniusi, jog tai fantazijos.

Tik ūmai Haincienė kad užriks visa gerkle:

– Dieve mano, Viešpatie! Vaikas nuogas, nuogas vaikas! Ten, lauke ant sniego!

Keptuvė blinktelėjo ant grindų, durys atsilapojo, viena klumpė paliko ant slenksčio. Zefienė klupdama pasileido per sniegą, suimta siaubo stvėrė vaiką į glėbį ir taip stipriai prisispaudė prie savęs, kad berniukas vos gaudė kvapą. Ji parsinešė jį virtuvėn, paguldė ant pliko stalo ir ėmėsi rengti. Abi moterys, matydamos gulintį Eliją, nukaito iš drovumo – buvo aiškiai matyti išpampusi berniuko varpa. Persigandusi Zefienė puolė ieškoti puskubilio, ištraukė vystyklą, kuo skubiausiai paslėpė vaiką nuo stiklinio Haincienės žvilgsnio, norėjo jį suvystyti, bet taip smarkiai suspaudė lytį, kad Elijas net sustaugė iš skausmo.

– Dieve mano, Viešpatie! Koks balsas! Bliauna kaip elnias! – persižegnojo priblokšta Haincienė ir jau pakilo eiti.

Teisybė, iš Zefienės namų ji išėjo šventai prisiekusi niekam nė žodeliu neprasitarti, ką čia regėjusi, bet jau sekmadienį kiekvienas ešbergietis smalsiai šnairavo į abu Alderius, Elijo tėvelius. Kai kurios moterys mintyse netgi išdidžiai pamanė, kad verčiau savo vyrams pagimdytų kokį mongoloidą nei tokį velniūkštį geltonomis kaip karvės myžalai akimis.

O kita moteriškė, Nulfienė, kuri buvo penktame nėštumo mėnesyje, pasidėjo maldaknygę ant pilvo ir padarė tokį įžadą: jeigu tas, kurį dabar nešiojanti savo įsčiose, būsiąs sveikas ir kūnu, ir siela, ji

prisiekianti Dievo Motinai, kad kol būsianti gyva, tol kiekvieną mėnesį prie jos altoriaus stovėsianti puokštė gyvų gėlių. Taip prižadėjo ji, Virginija Alder.

Vėliau Zefienė pati sau skaudžiai priekaištavo, garsiai skundėsi ir savo vyrui, kaipgi galėjo taip nutikti, kad ji, dar vaikui gulint sniege, pati nepastebėjusi tų šlykščių, nedorovingų jo kūno pokyčių. Tada niekas nieko nebūtų sužinojęs, o plaukai ir dantys būtų vėl greitai ataugę. Tik tai jau nieko negelbėjo. Elijas tapo Ešbergo mįsle, apie kurią buvo dažnai ir mielai kuždamasi. Pirmąsias naktis po to įvykio Zefas su savo moteriške miegojo nebe tėvų kamaroje, o klojime, užsilipę aukštai ant šieno. Fricui paklodavo viduryje. Tuolaik Zefienė neužmigdavo iki paryčių, o jos mintys vis glaudžiau sukosi apie tą neva apsėstą vaiką. Bet kai galop ji savo Zefui ėmė šnekėti, kad tam vaikui galėtų, pavyzdžiui, nuo papuvusios stogo sijos nukristi koks sunkus daiktas, arba jis galėtų paskęsti Emeryje, arba jį mirtinai užbadytų besilakstanti karvė, Zefas taip žiebė jai į dantis, kad piktžodžiautojai atvipo žandikaulis. Nuo tol nė žodeliu nebuvo užsimenama apie berniuką, o kai Zefienė vėl įstengė kalbėti, buvo praradusi visą narsą. Bet vis dar neprarado vilties, kad vaikas pasitaisys – apie tai ir bus pasakojama kitame skyriuje.

KAMAROJE

Po to, kai Dievas stebuklingu, bet lygiai taip pat siaubingu būdu apdovanojo Eliją tokia klausa, berniukas aprimo. Užtat aplink jį nebuvo ramu. Įsibaiminę Alderiai, gerokai apausavę, apstumdę ir apgrumdę berniuką, saugodami nuo kibios visuomenės kišimosi, įgrūdo jį į kamarą, iš kurios be leidimo Elijas neturėjo teisės išeiti.

Šiaip jau tykioje Zefo Alderio sodyboje užvirė gyvenimas. Visi, kokie tik gali būti, giminaičiai – beveik visi jie buvo ešbergiečiai – iškart nutarė, kad jau atėjo metas vėl apsilankyti savo mielų artimųjų namuose. Prasimanę klastingiausių dingsčių, jie ėjo į namus, dėjosi besidomį galvijų vislumu, vienu balsu gyrė tvarto švarą, džiaugėsi, kad nė viena karvutė nesimaudo mėšluose, neva uostinėjo tokį nuostabiai sausą šieną, be saiko maukė siūlomą jauną vyną, garsiai šlovino tviskančią Zefienės virtuvę, o jau paskui visi iškart puldavo klausinėti apie to mielo ir – ak, kaip gaila, nelaimingo! – vaikučio savijautą. Šitaip jie tikėdavosi išvysią ir patį kretiną, tačiau Zefas ir jo pati tik monotoniškai kartojo: „Vaikis sirguliuoja, jam dėmėtoji šiltinė".

Vėliau atkakę lankovai pastebėjo, kad ant stalo jau nebėra gaivinančio vyno, ir išgirdo, kad vaikį dabar kaip reikiant sugriebusi skarlatina. Kai slenkstį peržengė net mirtinas priešas Nulfas Alderis, vargšui Zefui galiausiai trūko kantrybė. Jis stvėrė brolį už pečių ir įgrūdo į pusnį. Taigi berniuko niekas taip ir nepamatė.

Kartą, paakinti suaugusiųjų spėlionių, keli Ešbergo vaikiščiai po katekizmo pamokos irgi nutarė nutykinti į tą užburtą sodybą. Elijo

kamaraitės langą jau iš anksto buvo nusižiūrėję. Eidami jie tyčiojosi, šaipydamiesi klausinėjo, ar Elijo akys tikrai geltonos kaip karvės myžalas. Ei, tegul jis prieinąs prie lango, tegul parodąs tą savo nepaprastą balsą! Jų rėkalojimus Elijas išgirdo šiems vos išgužėjus iš kurijos – triukšmaudami jie vis artėjo. Elijas įkniubo į čiužinį – jis bevelijo tyliai palaukti, kol baigsis visa ši erzelynė. Bet įžeidinėjimai vis nesiliovė, ir kai vienas garsiai išvadino jį geltonu velniu, vaikas nebeištvėrė. Prišokęs prie lango, jis taip sustaugė, taip užriko, kad keikūnai patys ėmė kaukti iš siaubo. Visą tą dieną vaikiščiai taip inkštė, kad, ko gero, patys ėmė geltonai šlapintis.

Tik vienas liko ramiai stovėti po langu – Pėteris Elijas, to paties Nulfo Alderio sūnus, kurį jau pažįstame – jį krikštijo drauge su mūsų Eliju. Taigi Pėteris stovėjo, nė nemanydamas pasijudinti iš vietos. Ir ne todėl, kad jį būtų ištikęs šokas, anaiptol. Pėteris pasiliko apimtas ūmai nubudusio šalto susižavėjimo šiuo visai kitokiu bendraamžiu. Ir jis išgirdo, kaip ten, už lango, tas prapliupo rauda. Tokiu širdį veriančiu balsu raudojo tą pavasario vakarą Elijas, kad nusviro jaunos žolynų rykštės, o netolimo miško ošimas sklido kaip kūkčiojimas. Bet Pėteris nė truputėlio nesusigraudino. Jis tik stovėjo pražiojęs burną, o jo šaltas žvilgsnis skverbėsi į tą kitą, už lango. Nuo tos dienos Pėteris užsikepė pelnyti Elijo draugystę. Iš pradžių jis kasvakar stoviniuodavo po Elijo kamarėlės langu. Vėliau rečiau pasirodydavo, tačiau atkakliai ir nuolat. Jam nereikėdavo nei švilptelėti, nei apuokėliu ūktelėti. Pats Elijas laukdavo jo.

Drįstume teigti, kad per visą Elijo Alderio gyvenimą Pėteris buvo vienintelis žmogus, suvokęs jo genialumą. Jis nujautė, kad Elijui skirta kažkas didinga. O kadangi šia nuojauta neįstengė atsikratyti visą gyvenimą, troško pranokti Eliją. Ir Elijas savo bičiuliui paklusdavo beveik nesipriešindamas. Paklusdavo iš naivaus dėkingumo, kad bent vienas žmogus sunkiausiomis gyvenimo valandomis nepaliko jo likimo valiai. Elijas mylėjo Pėterį.

Tuo tarpu Zefienė nedarė ničnieko, kas būtų bent kiek skatinę jos taip anksti subrendusio berniuko vystymąsi. Ji nesikalbėdavo su juo,

sriubą pastatydavo prie kamaraitės durų kaip katei dubenėlį su pienu. Iš pradžių ji net prisiliesti jo vengdavo, bijojo užsikrėsti geltonų akių karščiu. „Švelnumas“, „meilus“ ar koks panašus žodis ir jai, ir daugumai Ešbergo moterų buvo nepažįstamas dalykas. O ir berniuko švara ji veik nesirūpino – Elijas galop apskreto purvais ir apteko utėlėmis. Paprastai savo vaikus ji maudydavo šeštadieniais; būdama dar jauna pasvajodavo, kaip kada nors savo vaikučius blizgančiom nuo švaros nosytėm ir sniego baltumo apykaklaitėm ves bažnyčion parodyti žmonėms. Tačiau visa, apie ką ji kitados svajojo, dabar pati smarkiai paneigė savo elgsena. Zefienė baisiai apsileido. Ji apkiauto, sugrubo, o šnekos, kad jos virtuvė tviskėte tviska, buvo gryniausias pramanas.

Retsykiais, švystelėjus vilties kibirkštėlei, ji nusipurtydavo vangumą ir vėlek uždainuodavo savo jaunystės dainas. Tik tokios prošvaistės trukdavo vos kelias dienas. Ją išjudindavo Haincienė, aklojo Mesmerio pati. Haincienė patarė jai pabandyti tą savo vaiką gydyti įvairiausiais trynimais, antpilais, permainomis. Tokia mintis šovusi jai į galvą, kai ji, ničnieko negalvodama, tik mirksėdama, žvelgusi į gegužės rytmečio žalmę. Žalia, kur pažvelgsi, visur žalia, pagalvojusi. O juk tikriausiai būtų įmanoma bent dalį to žalumo sugrąžinti Elijui? Ji jau netgi žinanti, kaip tai padaryti.

Pirmučiausiai buvo išbandyti kiaulpienių lapai – jas sudrėkino seilėmis ir uždėjo ant sumerktų berniuko vokų. Visą popietę Elijui buvo užginta net krustelėti. Vakare apvytę lapai buvo nuimti, viliantis jo vyzdžiuose išvysti nuostabų kiaulpienių žalumą. Bet žvakė pavydžiai apšvietė tokį geltonį, prieš kurį nublyško jos pačios geltonumas.

Kitą dieną į darbą buvo kibta iš pat labo ryto, visą priešpietę braidžiota po lanką – prisirinko pilna prikyštė žolynų ir visa ko, kame būta tikros žalumos. Uoliosios moteriškės rinko net pušaičių metūgius, iš kurių paprastai verdamas dirbtinis medus. Haincienė patarė metūgius pirmučiausia ir išbandyti. Viskas baigėsi tuo, kad pavirinus ūglius vandenyje ir tuo nuoviru sudrėkinus vokus, vargšas Elijas

smarkiai nusiplikino. Vos tik bėdulis pasveiko, Haincienė sugalvojo naują būdą sugrąžinti žalmę jo akių lėliukėms.

Ši mintis jai šovusi, kai ničnieko negalvodama vakare dalgiu pjovusi žolę gyvuliams. Matai, sakė ji, čia yra vidinis nusilpimas, todėl būtų galima – Viešpatie, Dieve mano, kaip jai anksčiau neatėję į galvą! – pabandyti gydyti vidiniais vaistais. Nieko nelaukusi Haincienė į sriubos lėkštę pritrynė beržo ir baltojo buko žievės, dar pridėjo faltriano lapų, skausmą slopinančių žolių, erškėtrožių ir laukinių lelijų. Viską užpylė dviem šaukštais ką tik apsiveršiavusios karvės pieno. Visa tai baigėsi ištisą naktį trukusiu skrandžio raižymu, ir kai moteriškės sumanė išbandyti dar kaži kokį gydymo būdą, vaikas taip garsiai ir piktai užbaubė, kad tos kūlverščiais išlėkė iš jo kamaros. Taigi Haincienei nebuvo lemta pasiekti, kad jo akys vėlek sušvistų melancholiško lietaus žalumu, ir nuo to laiko ji jau retai beužsukdavo pas savo bičiulę. Žinai, muistėsi ji, pastaruoju metu atsirado tiek visokių darbų, o ir tos karvės veršiuojasi kone kasdien.

Dvi žiemas Elijas praleido kamaroje uždarytas. Kartkartėm pasirodydavo Pėteris, tylus pastovėdavo po langu, paspoksodavo aukštyn ir vėl dingdavo. Net iki kraujų prikūlęs jo tėvas Nulfas, Zefo brolis ir mirtinas priešas, neįstengė iš jo išmušti to įpročio – žiūrėk, Pėteris ir vėl stovi po langu. Būdavo, ateina, pastovi ir nueina. Vienas kitam jie vargu ar pasakė daugiau nei keletą žodžių. Tačiau atkakli Pėterio ištikimybė padarė savo – Elijas ėmė juo pasitikėti.

Atėjo Baltasis sekmadienis. Pirmąją komuniją Elijas turėjo priimti jau prieš metus, bet motina kurijoje prisiprašė, kad būtų atidėta. Girdi, berniukas visai netikėtai susirgęs ūmiu sąnarių uždegimu, be to, jis kankinasi ir nuo mistinių krūtinės skausmų, be to, siaubingai plyštanti galva. Taip melavo Zefienė, prašydama metams atidėti komuniją. Bet kuratorius Ferydolinas Boierlainas nebenorėjo tuo tikėti, ir Zefo Alderio namus pasiekė tvirtas jo nuosprendis – vaikas privalo priimti komuniją. Kuratorius Boierlainas buvo geraširdis džiūsnelė begal ilga nosimi. Bet kai po ramaus įkalbinėjimo sutuoktiniai Alderiai vis dar nesiryžo vesti Elijo pirmosios komunijos, kuratoriui išsprūdo keletas

jam visai nebūdingų aštrių žodžių, ir jis ėmė rūsčiai smerkti tokį gyvulišką tėvų užsispyrimą. Zefas ir jo pati atkakliai laikėsi savo. Bet kai kuratorius prabilo apie menamas pragaro kančias už tokią mirtiną nuodėmę, Zefas nusileido. O Zefienė ne. Jai esą tas pat, kaip užsispyrusi ožka kartojo ji, jei ji pamauta ant smaigo čirškėsianti pragaro liepsnose. Vaikas neisiąs komunijos.

Nesileisdami į smulkų šios komunijos atpasakojimą (amžinas vėpsojimas, ištįsę kaklai, ūmi tyla, stojusi berniukui užgiedojus bosu), galime tvirtinti, kad nepaisant minėtų dalykų, nė vienas komunikantas taip dievotai ir šventai nepriėmė širdin Jėzulėlio kaip mūsų Elijas Alderis. Tačiau per iškilmingus pietus Vaidmano užeigoje vaikis jau buvo prašapęs, o ateityje Zefienė nutarė taip daryti: gerai, į mišias teeina, bet bažnyčion jis įžengsiąs tik antrukart užgiedojus *Kyrie eleison**, o išeisiąs kuratoriui dar nepalaiminus. Nurodė jam ir vietą šventykloje – paskutinįjį suolą Apaštalų pusėje, kur sekmadieniais mėgdavo snūduriuoti tabaką žiautarojantys seniai.

Mes vėl atsigręžiame į mūsų herojaus motiną, apie kurią jau buvo sakyta, kad per savo nenormalų vaiką ji prarado gyvenimo džiaugsmą. Tegul šitoks tvirtinimas bus paremtas vienu epizodu, nutikusiu tais pačiais metais per *Festo Trinitatis***.

Per *Festo Trinitatis* buvo pašventinta bažnyčia, o pati šventė pasibaigė siaubingomis rietenomis, abipusiu plūdimusi ir, kas be ko, kruvinomis niautynėmis. Jokią kitą metų dieną visut visa Ešbergo bendruomenė nesugužėdavo į vieną vietą – aikštėn priešais bažnytėlę. Ir jokią kitą dieną nebūdavo taip pasiutusiai geriama, mat tądien vyšninė būdavo pilstoma už dyką.

Šventė prasidėjo pamaldomis po atviru dangumi. Šventorių dengė su meile paklotas baltagalvių ir kiaulpienių kilimas. Į tą kilimą buvo gražiai įausti žodžiai AVE MARIJA, bet naktį prie bažnyčios kažkokia palaida karvė ant raidės *R* pakepė riebų tirštą blyną. Tai nuliūdino

* Dieve, pasigailėk (*gr.*).

** Šv. Trejybės šventė (*lot.*).

kuratorių, Marijos dvasia auklėtą Dievo žmogų, o jaunystėje netgi priklausiusį Marijos Širdies bernelių kongregacijai. Kuratorius pabandė pats pataisyti karvės apdrėbtą raidę. Tai užuodė klapčiukai ir per mišias padavinėdami jam vandenį, visai nepaisydami Dievo, suko nosis nuo kuratoriaus delnų. Apskritai tai buvo jaudinantis reginys – iškilmingai laiminant su monstrancija, kaimiečiai *Tedeum* bliovė taip, tarsi jau trauktų kokią užstalės ar žygio dainą.

Tikroji šventė prasidėjo po pamaldų. Kaimo mokytojas su savo mokiniais parengė begalinę kaizerį liaupsinančią odę – ją buvo sueiliavęs vyriškis, su kuriuo vėliau dar ne kartą susidursime. Jo vardas – Michelis Koleris, kuris buvo vadinamas tiesiog angliadegiu, mat Altigo sodžiuje jis degė anglis. Kiekvienam vaikui buvo užduota išmokti po du tos neaprėpiamos poemos posmus, o deklamuojant – dar ir suvaidinti. Taigi ir Elijui. Kai atėjo jo eilė, kai kurie vyno jau spėję prisimaukti asmenys ėmė vaipytis, o tai dar labiau padidino įtampą. Berniukas išėjo prieš žmones – ant galvos baltagalvių vainikėlis – ir pradėjo deklamuoti. Vos jam šiltu ir begal teatrališku bosu prabilus, kaimiečiai prapliupo taip siaubingai kvatoti, kad jų žvengimas aidėjo iki pat Giocbergo. Daugiau Elijas nebeištarė nė skiemens, tik išpūtęs akis žvelgė į sukaitusią minią, kuri savo ruožtu spoksojo į ryškų jo vyzdžių geltonį. Zefienė ūmai neteko žado ir visų akivaizdoje susmuko žemėn. Elijas tarsi įkastas tebestovėjo. Stovėjo tol, kol mokytojas galop jį pats nutraukė nuo medinės pakylos. Chaotiški riksmai – kai kurie pasipūtėliai šaukė TACKAPO! TACKAPO! – liovėsi tik tuomet, kai ant pakylos užkopė garsusis ugnies rijikas sinjoras Foko. Siaučiant sinjoro Foko liepsnų kaskadoms, žmonės juokaudami prisiminė 1800-ųjų metų Sieros sekmadienį, kvatodami rodė į bronzines su dvigubais apkaustais sąvarines duris, o aklasis Haincas Lamparteris, regėjimo netekęs kaip tik per aną įvykį, garsiai gailavo senų gerų laikų. Girdi, po kuratoriaus Bencerio mirties Ešbergas tarsi negyvas – nieko nebenutinka! Paskui garsiai atsiduso ir ėmė kantriai graibytis savo bokalo.

Vėliau Ešbergas išvydo, kaip pasibaisėtinai žlugo Agota Alder. Ji ėmė visai nebesiprausti, ištisas savaites virėsi vien kruopų košę, rydavo ir kimšdavo tą užsistovėjusią košę, nutuko, o veidas pasidarė baltas kaip lašiniai. Ji jau nebegeidė gulėti su savo Zefu, o kai pasidarė „stora kaip paršinga kiaulė", – žodžiai, išsprūdę iš geriausios jos bičiulės lūpų, – ir pats Zefas nebenorėjo myluotis su savo pačia. O jai buvo vos dvidešimt šešeri. Dar po kiek laiko ji ėmė atlikinėti mįslingas apeigas: kalbėdama maldas ir giedodama naktimis klajojo po Ešbergą, varvino ant rupūžių žvakes, nuoga voliojosi rudens lapijoje, nebraukdama šalin pilvu ropojančių mėšlavabalių, užsilipdė savo gėdos lūpas moliu, o galop nusipjovė gabalą kairiojo skruosto. Padėjusi tą mėsgalį ant pagalvėlės, Zefienė iškilmingai nunešė jį į bažnytėlę, paklojo relikviją ant šventojo Euzebijaus altoriaus, mat šis neva irgi gabalą savojo kūno iš Bresnerbergo nešęs aukštyn į Viktorsbergą. Ir atlikęs tai, beje, virtuoziškai: esą tas gabalas buvęs ne kas kita, o atsitiktinių galvažudžių nuimta jo paties galva. Valandų valandas klūpėjo Zefienė prie šito altoriaus, uždavinėdama ponui Dievui savo amžinąjį klausimą: kodėl Dievas užtaisęs jai tokį vaiką? Juk jeigu jis būtų buvęs tik paprasčiausiai trenktas, – čia ji turėjo galvoje mongoloidą, – kaime nebūtų buvę tiek patyčių. Deja, jau po metų – ji seniausiai pasveiko, graužatį išstūmė naujo gyvenimo džiaugsmas – gimus trečiam vaikui, išsipildė kaip tik šis fatališkas jos noras. Kad ir kaip beširdiškai tai skambėtų, tačiau toji trumpalaikė motinos beprotybė Elijui reiškė jo paties gyvenimo pradžią. Jis buvo paliktas ramybėje, geriau pasakius, jis gavo laisvę. Alderių namuose ir taip viskas buvo apvirtę aukštyn kojom.

Bet ką gi darė Zefas, kurio prisirišimas prie saviškių susilaukė tokių siaubingų išbandymų? Juk atsitikdavo ir taip, kad Elijas graudžiai verkdamas įsikniaubdavo jam į krūtinę, nebeįstengdamas ištarti nė žodžio, tiesiog vildamasis bežodės tėvo paguodos ir palaikymo.

Zefas tylėjo.

O Elijo broliukas Fricas? Atvirai prisipažįstame, kad jis mūsų nedomina. Visą gyvenimą Fricas buvo toks nežymus žmogutis, kad

mes jį jau visai norėjome nuslėpti nuo skaitytojo. Jis buvo vienas ničnieko nereiškiančių amžininkų. Tikra tiesa: iš Frico Alderio lūpų išskridęs mūsų nepasiekė nė vienas žodis. O jei ir būtų pasiekęs, vis tiek nebūtų sudominęs.

Niūri ir ankstyvosios mūsų herojaus jaunystės panorama. Tačiau būta ir giedro džiaugsmo valandėlių, kurių nevalia nutylėti skaitytojui. Tai itin ryškiai liudija vienas epizodas, todėl teks sugrįžti į 1808-uosius metus, kai Elijui buvo penkeri.

Tai nutiko vieną lietingą balandžio priešpietę. Jau apypiete Elijas stovėjo prie kamarėlės lango ir stebėjo, kaip kaimo vieškeliu šnopuodama kyla aukštyn kažkokia nepažįstama moteriškė. Iš diržų, perjuostų per pečius, ir raudono odinio lagaminėlio jis tuojau pažino akušerę. Elijas atvėrė langą, norėdamas pasižiūrėti, kurlink ji pasuks. Kai toji dingo iš akiračio, jis netgi pavojingai persisvėrė pro langą, o tada jau pamatė, kad akušerė įžengė į Nulfo Alderio trobą. Ir gal jau po pusvalandžio, jam drybsant ant lapų prikimšto čiužinio, į galvą smogė aštrus skausmas, nustojo plakusi širdis ir ūmai užgniaužė žadą.

„Viešpatie, Viešpatie Dieve, kas gi tai? – sukosi mintis mažutėje jo smegeninėje. – Kas gi tai?“ Širdis ėmė daužytis.

– Ką tai reiškia, kas yra? – giliu gerkliniu balsu suriko jis, čia juokėsi, čia vėl verkė, pasibaisėjęs pašoko, ėmė purtyti užsklęstas kamarėlės duris ir kumšteliais belsti į nurudusias jos sienas. Paskui Elijas iškišo galvą pro langą ir užriko miško, už kurio tekėjo Emeris, pusėn:

– Gyvenk Tu! Gyvenk Tu!

Virginija Alder, Nulfienė, pagimdė savo vyrui mergaitę. Sveiką ir kūnu, ir siela. Vaikeliui buvo duotas Elsbetos vardas. Nuo tos dienos prie šoninio Dievo Motinos altoriaus nuolat puikavosi pievos gėlių puokštė. Niekas nepamena, kad būtų matęs tą puokštę nuvytusią.

O Elijas kūkčiojo iš džiaugsmo. Jis džiūgavo. Džiūgavo jo kūnas ir siela. Jis girdėjo stebuklingą širdies plakimą, ir nuo to plakimo jam darėsi taip smagu, tarsi būtų išvydęs rojų.

– Gyvenk Tu! – vaitojo jis miškui, už kurio pirmukart buvo išgirdęs plakant šitą širdį. Tai Elsbetos širdis taip plakė. Tai meilė plakė.

BALSAS, GYVŪNAI IR VARGONAI

Dešimt metų pragyvenęs, jau subrendo į vyrą. Plaukai praretėjo, aukštai išpliko kakta. Norėdamas atrodyti kaip visi jo amžiaus vaikiščiai, savo šerius jis svilino žvakės liepsnele, vildamasis, kad barzda nebeataugs. Anas audringas įvykis Emerio slėnyje visiškai sujaukė jo augimą. Išvaizda ir balsas buvo kaip tikro vyro, tik ūgis liko kaip dešimties metų berniuko. Jis ir norėjo būti vaiku, troško kalbėti taip, kaip kalba vaikai. Aptariant jo išvaizdos neįprastumą, reikia pasakyti, kad jo ausys išgirsdavo tokius dalykus, kurių protas nepajėgė suvirškinti. Kad Elijas, nepaisant visų kaimo purvų, melų ir apkalbų, išliko tyras, reikia dėkoti vien jo širdies prigimčiai. Tai buvo gerai. Tai teikė vilties ir jėgų.

Kai kasdien maišomasi po akių, žmonės pripranta prie visų keistybių. Netrukus priprato ir prie šito vyro vaiko. Mokykloje jau niekam nekliuvo, kad tarp vandenlige sergančių didgalvių, plokščiaveidžių, mongoloidų bei kraujomaišų tupi skriauznas vyras geltonai švytinčiomis akimis. Į tą laiką kaimo mokytojas Oskaras Alderis pastebėjo, kokie menki ir liesi pasidarę Zefo vaikeliai. Jų veidukai atrodė sukritę, smakriukai užaštrėję, o apie akis išryškėjo juodmelsviai ratilai. Juk jau nuo kadų kadės Zefienė jiems tevirė vien apkartusią, pavandenijusią košę. Todėl Oskaras Alderis padarė taip, kad kurįlaik vaikučiai maitintųsi kitur. Kiek vėliau, kai Zefienė atsikvošėjo, atsigavo ir jos sūnūs.

Žiū, ir atėjo metas, kai čia viena, čia kita moteris netikėtai nužvelgdavo Eliją gašliu žvilgsniu; ilgiau nebešnairavusios į geltonus

jo vyzdžius, jos durdavo akis į tą vietą, kur pūpsojo pernelyg smarkiai išsivystę jo lyties organai. Elijas nesuvokė jų šmaikštavimų, nesuvokė tarp jų krūtų besidaužančios širdies smūgių. Jis tikėjosi tų moterų niekad daugiau nebesutiksiąs. Bet viena tokia smarkiau už kitas stengėsi prispausti mažąjį vyrą. Burga ji buvo vardu, gyveno viena – sužadėtinis žuvo per susišaudymą su prancūzais. Burga mylėjo gyvenimą ir žmones, todėl jie ir pavertė ją kaimo kekše. Už tai, kad sekmadieniais neidavo bažnytėlėn, ji susilaukdavo šlykščių apkalbų. Burga kuo mieliausiai būtų vaikščiojusi į pamaldas, jei tik jai nebūtų reikėję klūpėti pačiame priekyje – vienišųjų ir viengungių klaupte. Šis klauptas, skirtingai nuo kitų bobyno klauptų, buvo tik paprasčiausia sija be jokios atkaltės ir stovėjo atokiau. Ten privalėdavo klūpėti ir pavainikius pagimdžiusios mergos ir moterys. Tačiau Burga niekad negimdė, ji darėsi abortus – tai žinojo visas kaimas.

Tuo metu Elijas nusprendė viešumoje netarti nė vieno žodžio garsiai. Siaubingas potyris per *Festo Trinitatis* persekiojo jį po šiai dienai, prasiskverbdamas net į giliausius sapnus. Jis ėmė nekęsti ir savęs, ir savo bosijimo. Bet kai jau nori nenori prisireikdavo prašnekti, – mokykloje ar mokantis tikybos – jis prabildavo tarsi be garso: pūkščiodavo ir kuždėdavo taip, tarsi amžinai būtų užkimęs. Tokia kalbėsena atimdavo tiek jėgų, kad ilgainiui nuo tų pastangų jam imdavo plyšti galva. Todėl Elijas pasidarė dar šykštesnis žodžiui.

Apimtas sielvarto, vieną dieną jis nusileido prie Emerio, nes žinojo – ten jo neišgirs jokia ausis. Kaip vanduo nugludino jo numylėtą akmenį, taip jis dabar gludino savo balsą. Iš pradžių gal valandą rėkė – reikėjo išrėkti viską, kas buvo susikaupę širdyje. Rėkė iki išsekimo, iki ribos, nes tikėjo, kad bosas dings iš jo balso ir galop liks tik skaidrus berniukiškas sopranas. Elijas nusivylė – jis tik užkimo. Ėmė verkti, nuleido sustingusias kojas į vandenį ir buku žvilgsniu žvelgė prieš srovę į krioklį. Be jokios išraiškos žiūrėjo į baltus triukšmingus fontanus, į neišsenkamą žemyn garmantį kalnų upelį.

Vieną birželio vakarą, likus porai dienų iki vienuoliktojo gimtadienio, nusiminęs Elijas vėl sėdėjo ant savo akmens, vėl spingsojo į

krioklį, tik staiga jam nušvito protas. Jis atrado, kad vanduo visuomet teka iš viršaus apačion, kad akmuo irgi krinta tik žemyn, o ne rieda aukštyn, krinta net lietaus lašai, net paprasčiausia žolytė atėjus metui nusvyra žemėn. Jis atrado traukos dėsnį. Tokiu pat būdu pabandė susitvarkyti ir su savo balsu: iš aukštumos nustūmė jį gelmėn, o iš gelmės – į galvą. Po keleto valandų jis jau gebėjo kalbėti galvos balsu.

Ir čia nutiko kaži kas nepaprasto: kaip tik bandant galvos balsą pakelti iki aukščiausių registrų, iš pomiškio išniręs lapiukas be jokios pagarbos dėbtelėjo jam tiesiai į veidą, užvertė snukutį aukštyn, dėjo šuoliuką ir atsitūpė prie pat jo kojų. Elijas gerokai išsigando, išsigando ir lapiukas, ir rūdžių spalvos uodegėlė tuoj pradingo tarp medžių. Netrukus jis vėl pasirodė, ir šįkart žvėrelio pasirinktas atstumas atrodė kone įžeidžiantis. Drėgnuose tamsiuose plyšiuose netoli krioklio ėmė gyvai šmėšeliuoti sparnai. Nelaiku nubudę šikšnosparniai kažko sunerimę šaudė į visas puses, niekur nerasdami sau vietos. Kai vienas šikšnosparnis visai netikėtai smigo ant Elijo galvos, paskui nuslydęs atsidaužė į akmenį, palikdamas pilkšvai kruviną balutę, jį pamaži suėmė baimė. Tuo pat metu ėmė skalyti Ešbergo šunes – rodės, galo nebus daugiabalsiam jų lojimui. Paikai pamaniusios, kad ką tik patekėjo saulė, ant akmens užsiropštė dvi dėmėtosios salamandros.

Elijas – kitokio paaiškinimo nerandame – savo balsu kliudė gyvūnų klausos dažnius: dainavo šikšnosparnių ultragarsais, švilpavo lapių bei šunų dažniais. Pats to nejausdamas, jis kalbėjo gyvūnams.

Tomis dienomis mokytojas Oskaras Alderis pastebėjo pokytį šito vyro vaiko elgsenoje. Elijas stačiai nenustygo suole, nekantriai draskė kelnių dugną, o kartą jo rankose ėmė ir perpus skilo šiferinė rašymo lentelė. Mokytojui jį paklausus, – joks kitas vaikas nežinojo atsakymo į užduotą klausimą, – Elijas atrodė išsiblaškęs, jo mintys skrajojo kažkur visiškai kitur. Mokytoją gerokai nustebino: dar nebuvo taip, kad šis vaikas neatsakytų į kokį klausimą. Oskaras neretai netgi nusistebėdavo berniuko atmintimi, lygiai kaip ir ilganosis kuratorius Boierlainas. Mokydamasis krikščioniškųjų tiesų, berniukas netruko taip pasikaustyti, taip tiksliai žinojo visus abiejų Testamentų vardus

bei siužetus, kad kuratoriui tekdavo nejuokais susiimti, jog spėtų sekti veržlias ir skambias jo mintis. Po tikybos pamokų neretai galėjai pamatyti kuratorių sklaidant Bibliją, skaitinėjant čia vieną, čia kitą jos skirsnelį. Kuratorius Boierlainas mielu noru būtų pasiuntęs Eliją į Bernelių kongregaciją Feldberge, tačiau tai kirtosi su jo tėvo valia. Melžti ir mėžti, sakė Zefas, galima ir be jokių studijų. Ir čia, deja, jis buvo teisus.

Berniuką pasidarė tiesiog neįmanoma atpažinti. Per pamokas Elijas vis labiau įžūlėjo, ir sykį Oskaras Alderis pasijuto priverstas savo mylimiausiam mokiniui dešimt kartų lazdyno šmaikščiu kirsti per nagus taip, kad jie užsviltų. Šitaip Elijas tik išbandė savo neseniai įgyto galvos balso poveikį. Beje, Oskaras Alderis buvo toli gražu ne iš griežtųjų mokytojų. Vis dėlto kartą jis taip prilupo Lamparterių atžalą, kad šis dar ilgai prisiminė. Vaikas be jokio piktumo išvadino Oskarą jaučio mašna – tada mokytojas bloškė jį ant grindų ir tol daužė iki kraujų, kol mažasis Lamparteris neteko amo. Bendramoksliai surinko nuo grindlenčių nukentėjusiojo plaukus, sukišo į molinį flakoną ir kupini pasididžiavimo uždarė trofėjų. Kai dabar mokytojas Lamparteriuką ko nors klausdavo, šis imdavo miknoti, taip ir paliko miknium visą gyvenimą. Vis dėlto Oskaras Alderis nebuvo griežtas, kas tiesa, tas tiesa. O Elijas nesileido įbauginamas šia pyla, jis parodė užsispyrėlišką ešbergiečio charakterį – kartą dėl ko nors papaikęs, jau visiškai pamesdavo galvą.

Elijas kasdien eidavo prie srovės nugludinto akmens ir nenuilsdamas gludino savo balso skambesį. Išrėkdavo viską, ką reikėjo išrėkti, bandė galvos balso registrus, dainavo obertonais, ugdė garsyną ir taip šūkavo, kad jo riksmai rodėsi nepaprasti, netgi kraupūs. Šiuolaik jis atrado savo nepaprastą gebėjimą pamėgdžioti svetimus balsus, tai paliudytų kad ir toks epizodas.

1815-ųjų metų Dievo Kūno dieną kaime kilo religinė isterija – pirmučiausiai aklojo Hainco Lamparterio namuose. Nutiko viskas štai kaip: netoli miško, kur ėjo riba tarp jo ir Zefo ūkių, neregys kalė basliukus savo naujai karklų tvorai. Dabar, žinoma, paklausite, kaip

toks aklys apskritai gali vienas, be jokios pagalbos tverti tvorą?

Ši mintis jai šovusi į galvą, kalbėjo Haincienė savo Haincui, kai vieną lietingą sekmadienį ničnieko negalvodama žvelgusi į savo menką sklypelį ir šalia plytinčias Zefo Alderio valdas. Tvoros užkirsiančios kelią bastytis kur tik nori, taip pagalvojusi ji.

Kitądien jau ir buvo pastebėtas Haincas, aklai tveriantis tvorą, tolokai įsibrovęs į kaimyno žemę. Haincienė pasislėpusi tupėjo netoliese. Zefas pastebėjo apgaulę ir nieko nesakė. Jis tik kantriai nugriovė tą šleivą kreivą tvorą, bet lygiai su tokia pat kantrybe kitą rytą Haincas ją atstatė. Šitaip Haincienė vylėsi nusavinti kaimyno žemę – varžybos su tvora truko jau ganėtinai ilgai.

Vieną drungną vakarą aklys vėl įkibęs savinosi kaimyno žemę. Tik ūmai jis išgirdo balsą – kraupų ir niekad negirdėtą. Iš rankų jam išslydo medinis kūjelis, o storalūpė burna taip ir liko pražiota. Lamparteris suklupo, o iš po perdžiūvusių vokų prieš jo paties valią skruostu nusirito ašara. Kaipgi čia dabar, virpėjo jis, angelai su manim kalbasi? Su manim, varganu elgeta Viešpaties valioje?

– Kaip drįsti nusidėti savo kaimynui? Aš, pranašas Elijas, įsakau tau atgailauti!

Išgirdęs tokius žodžius, kurių griausmas priminė perkūno dundesį, Haincas šaižiai klyktelėjo, suleido pirštus dirvon ir apsipylė veidą žemėmis.

– Mano siela nešvari, pone pranaše! Pasigailėk bent mano gyvasties! Tai pati sukurstė! – Haincas taip dievobaimingai kūkčiojo, kad mūsų šelmis pats nusigando ir kaip katė nutykino šalin.

Kadangi kuratorius, kad ir meiliai kalbėdamas, parodė Haincienei duris, ši nutarė parašyti laiškutį šventiesiems ponams į Romą ir supažindinti su įvykiu. Juk ji nė akimirkos neabejojo, kad ašarom apsipylusio vyro liudijimas tikras, tvirtai tikėjo, kad su savo žirgais ir ugniniu vežimu jam bus apsireiškęs pats pranašas Elijas. Ji paliepė savo kušliui parodyti tą vietą, kur įvyko stebuklas, o kai Haincas ėmė vesti vis tolyn į kaimyno valdas, ji savo begal rūpestingomis rankomis nukreipė jį į patį įtikimiausią apsireiškimo tašką – į patį savo bulvių

pasėlio vidurį. Tuomet tvorą tverti ėmėsi jau ji pati, ir dvigubas medinio kūjelio aidas girdėjosi iki gilaus vidurnakčio.

Po atkaklių prašymų kuratorius galop nusileido ir sutiko tame sklypelyje sukalbėti lauko benedikciją. Tuomet kaime ir kilo sujudimas – kai kurie žmonės niekaip negalėjo susitaikyti su mintimi, kad pripažintas kaip tik šis apreiškimas, o jų laukuose, jų miške ar nuosavoje kamaroje įvykę stebuklai, apreiškimai, keisti nutikimai, vizijos buvo vertinami kaip tuščios fantazijos. Haincienė audė dar didingesnę mintį. Ešbergo medžio drožėjui, vadinamajam Didžiadaliui, ji užsakė keturiolika Kryžiaus stočių ir keturiolika prie jų derančių rinktuvių – vėliau visa tai ji rengėsi pastatyti šalia takelio, vedančio į Elijo lauką. Tada giliai tikintis lankytojas, eidamas nuo vienos stoties prie kitos, ne tik galėtų pakartoti Kristaus kančių kelią, bet ir pamąstyti apie baisų apreiškimą regėjusio žmogaus skurdą. Haincienė nebuvo tokia jau kvaila ir suprato, kad tiki tik tas, kurs savo akimis regi. Todėl tame sklypelyje ji sukalė iš lentų būdelę nuo vėjo ir lietaus – kažką panašaus į atsiskyrėlio namelį. Ten turėjo būti pastatytas ir aklasis regėtojas – stovi sau sukryžiavęs rankas ir apstulbęs žvelgia tiesiai į dangų.

Bet iš visų tų sumanymų išėjo šnipštas. Dvasingieji Romos ponai taip ir nesiteikė atsakyti į jos laiškutį. O kai drožėjas Didžiadalis sudarė sąmatą už Kryžiaus stotis bei aukų rinktuves, paaiškėjo, kad tektų parduoti karvę ir dar kokį gyvulį. Nuo to laiko Haincienės gan ilgai niekur nesimatė, netgi bažnytėlėje. Dabar, išsisukinėjo ji, – Elijau mano, pranaše mano! – ūkyje užgriuvo tiek darbų, o ir tos karvės veršiuojasi viena po kitos.

Nenuilstamai lavindamasis, Elijas išgavo tokį balso tembrą, kuris kiekvieną sujaudindavo iki pat sielos gelmių, ir kuratorius Boierlainas paskyrė jį sekmadieniais skaityti žmonėms pranašų apreiškimus. Tik mūsų herojus čia neilgai išsilaikė – įstabiai šiltas jo balsas taip trikdė Ešbergo moteryną, kad jų malda ir dievotumas kaipmat išgaravo. Klauptuose nuolat kažkas šlamėjo, smukinėjo, šiugždėjo šventadieniai sijonai, spragsėjo gorsetų segutės, moterys vis taisėsi šukuosenas, nervingai sklaidė maldaknyges, trinksėdamos iš klauptų virto kurpės,

o kai Mirusiųjų sekmadienį iš suolo iškrito ir negyvai prisitrenkė perkaršusi senė Lamparter, – kaip tik skaitant apaštalo laišką, – jau ir kuratorius Boierlainas ėmė nutuokti, kad Elijo balsas veikiau smukdo, o ne kelia žmonių pamaldumą. Kai kurie vyručiai jau audė mintį, kaip čia tam auksaburniui, taip susukusiam galvas jų boboms, gerai išmalti snukį. Ačiū Dievui, Elijas spėjo pasprukti, nes ilgi moterų liežuviai įspėjo jį apie pavyduolių rengiamą susidorojimą. Tačiau reikia pagalvoti ir apie tai, kas dėdavosi tų vyrų širdyse, vyrų, kurių pačios, išgirdusios pono lektoriaus balsą, viską metusios lėkdavo kaip peteliškės į liepsną. Reikia, reikia pagalvot.

Būdamas keturiolikos metų, Elijas baigė mokslus, ir čia su siaubu privalome pranešti, kad jis jau nugyveno didesniąją savo gyvenimo dalį.

Veltui skaitytojas drauge su mumis laukia kokio nors išorinio įvykio, kuris būtų galop išviliojęs jaunuolį iš šito siaurakakčių žmonelių kaimo. Juk galėjo į Ešbergą užklysti koks mokytas keliauninkas, išsilavinęs muzikas, galėjo juk sutikti ten Eliją, išgirsti jį šnekant ir dainuojant, o tada garsiai sušukti:

– Jūs tik pažiūrėkit! O, mes dar prabilsime apie jį!

Su didžiausiu malonumu norėtųsi papasakoti, kaip mūsų herojus atsisveikina su tėvų namais, kurie jam niekad ir nebuvo tėvų namai. Pasekti, kaip jis paskutinįkart kalbasi su Emerio slėnio gyventojais – elniuke Rezi, barsuku Vunibaldu, lapiūkščiu Lipsu, šešku Zėbaldu ir juodąja sniegena! Kaip jis traukia į Feldbergą, o ten nukakęs savo puikiu bosu pakeri visą Muzikos institutą! Kaip išmoksta pažinti gaidas, o vargonuodamas pranoksta ne tik visus mokinius, bet ir patį meistrą! Su kokiu pasididžiavimu norėtume skaitytojui pristatyti jo Pirmąjį styginių kvartetą, – be jokios abejonės, jis tokį tikrai būtų parašęs, – ir lengva ranka sukurtą fugą chorui, taip pat gal kiek gremėzdišką, tačiau su didžiu užmoju sumanytą sonatą su puikiu leitmotyvu! O su kokiu širdies pakilimu vartytume Alderio kūrinių sąvadą, kuriame vienas opusas sektų kitą, dar žavesnį ir patrauklesnį. Bet nė vienas išsilavinęs muzikas niekados taip ir neužsuko į Ešbergą.

O kai galop vienas vis dėlto pasirodė, tai graužiamas asmeninio pavydo.

Tad grįžkime atgalios pas tą vyrą vaiką, kuris sekmadienių epistolas skaito tokiu balsu, kad vieni alpsta iš susižavėjimo, o kiti siunta ir gniaužia kumščius. Vieną tokį sekmadienį bažnytėlėje nutiko baisi nelaimė, nors su Elijo balsu jos niekaip nebūtų įmanoma sieti. Kad ir kaip nemaloniai tai skambėtų, šis nelaimingas atsitikimas atvėrė Elijui Alderiui vartus į muziką, atidarė duris į vargonų emporą.

Tą sekmadienį dumplių spaudytojas Varmundas Lamparteris, savo darbą neitin mėgstantis žmogus, o dar ir pasiutęs gėrovas – tiek gerdavo, kad viškų prietemoje jau ničnieko nebeįžiūrėdavo – į emporą užkopė jau kaip reikiant prisilupęs vyno. Oskaras Alderis buvo begrąžinąs jį atgaliop į savo vietą, tačiau išsigando, kad tas šunsnukis lipdamas žemyn nusivers nuo stačių medinių laiptelių ir prisitvos. Be to, Lamparteris su ožišku užsispyrimu veržėsi atlikti savo pareigą Dievui – spaudyti dumples. Panūdęs nutraukti begalinę kuratoriaus homiliją, persisvėręs per viškų turėklus Lamparteris ėmė laiminti parapijiečius. Nelaimė nutiko tuomet, kai įžūliai besiviepiantis girto Lamparterio veidas nusviro iki rankovių, bet jis, kiek atsitiesęs, vapaliodamas dar užtraukė *Ite, missa est!* Varmundas Lamparteris krito nuo turėklų, dėjosi į akmenines grindis ir liko tysoti paslikas. Staigios mirties malonės jam buvo pašykštėta – tik po devynių dienų ir naktų kančių bei riksmų gailestingasis Dievas suteikė jo sielai amžinąją ramybę. Kaipo įspėjimą akmens plokštėje, kur dribtelėjo sunkus dumplininko kūnas, kuratorius Boierlainas paliepė iškalti tokius žodžius:

VELNIAI JĮ TĖŠKĖ Į GRINDIS,
NES VYNĄ GARBINO ŠIRDIS.
R.I.P.*

Dvieilį surimavo angliadegys Michelis, velionio brolis. Kraupi Varmundo mirtis, atrodo, bus padariusi Micheliui milžinišką įspūdį,

Requissant in pace (lot.) – ilsėkis ramybėje.

nes nuo tos dienos jis tik sėdėjo sudėjęs rankas. Apstulbusiai pačiai Michelis švelniu balsu pranešė, jog savo anglių degykloje jis patyręs viziją. Žmogaus balsu į jį ten prabilęs juodasis strazdas – paukštelis liepęs jam mesti šį oriam žmogui nederantį darbą ir atsidėti vien dvasinei poetinei kūrybai. Atsitokėjusi angliadegio pati nieko nelaukusi smogė kumščiu į palaimingai švytinčią vizionieriaus fizionomiją. Tačiau šitai nieko nepadėjo – Michelis tapo religiniu poetu. Ačiūdie, kad palankiai nusiteikę kaimynai kartkartėm duodavo jam čia sudžiūvusios duonos kriaukšlę, čia gabalą apkartusio sviesto, čia šlaką gižtelėjusio pieno – gyvendamas vien iš plunksnos, angliadegys, be abejo, būtų nusigalavęs badu.

Per 1815-ųjų metų adventą Elijas tapo penkis registrus turinčių Ešbergo vargonų dumplininku. Žinoma, pedalų spaudymas jam buvo tik dingstis pagaliau iš arti apžiūrėti ir ištirti šį paslaptingą instrumentą. Niekas kitas taip gerai nepažino šitų vargonų kaip Elijas. Dar būdamas vaikas, kai buvo pasmerktas sėdėti pačiame paskutiniame klaupte, jis jau buvo perpratęs tuos penkis registrus. Jo klausa neklysdama nustatė, kada skamba buksmedis, o kada toks metalas, kokiu pritvoti jo kurpių užkulniai. Jis pastebėjo, kad tvankų vasaros sekmadienį vargonuose esti daugiau pilnatvės, bent jau gelmės, nei žiemą. Per šalčius instrumentas aidėdavo ploniau, garsai trūkinėdavo. Jis ėmė nujausti, kad vargonuose esama kažko panašaus į sielą, kad ir ją gelia šaltis, panašiai kaip žmogui nuo speigo apmiršta pirštai. Naktimis, kai net kambary žmogui stingsta šnervių plaukeliai, jis mieliausiai būtų tempęs tėvo šieną ir uždengęs vargonų perspektyvą bei nuogus jų vamzdžius. Nors ir nemokėjo suformuluoti tokios minties, Eliją ypač skaudino chroniškai išsiderinę registrai. Bet vis tiek nuėjo pas dėdę ir pasakė, kad vargonai serga, jie kažkokie užkimę, o dūdos stengiasi viena kitą nurungti, niekaip nesusiderina, kad gražiai gaustų. Viena skamba pernelyg aukštai, kita – per žemai. Ypač negaluojančias dūdas jis galėtų, girdi, tuojau ir išvardinti. Pirmučiausia tai būtų trečioji nuo galo, dešinėje pusėje. Vasarą, jis dar gerai pamena, ši ėmė ir įtrūko. Oskaras Alderis tik nusijuokė ir pakratė

galvą. Ką čia tas vaikis prasimano? Juk dar visai neseniai jis savo rankomis buvo išardęs ir suderinęs vargonus. O tas snarglys dar moko jį!

Bet kaži koks įtarimas liko. Po vakarinio melžimo jis vis dėlto užlipo prie vargonų, atidarė dešinį jų sparną ir iš tikrųjų trečiojoje nuo galo dūdoje aptiko ilgą kaip smaigas įskilimą. Tuomet pasikvietė pakėlęs iš miegų dumplininką, pats nuskubėjo prie klaviatūros ir ėmė spaudyti visus registrus pramaišiui. Bandė vieną garsą po kito, bet jokio išsiderinimo nenugirdo. Čia jau reikėtų kaltinti buką dėdės užsispyrimą, nes ausys aiškiai girdėjo, kad vargonai išsiderinę.

Netrukus Oskaras Alderis jau gailėjosi nusprendęs priimti Eliją dumplininku, nors ničnieko nebūtų įstengęs jam prikišti. Dabar oro srovė plūdo tolygiai, ko niekad nepasisekdavo padaryti Varmundui Lamparteriui. Kaip dažnai pačiame grojimo pakilime vargonai lyg sugniuždavo, užspringdavo, imdavo kaukti vien dėl to, kad spaudydamas pedalus Lamparteris užsnūsdavo! Kiek kartų tas girtas niekšas nedavė jam pabaigti puikiausių postliudijų – palikęs dumples, Lamparteris priėjęs sakydavo jam, kad, girdi, ir taip per ilgai vargonuojama, kad jau gana – ilgiau grojant bus pažeistas sekmadienio rimties įsakymas. Šiuo atžvilgiu, kad ir po laiko, reikia pripažinti, jog Varmundas turėjo neblogą intuiciją, nes Oskaras Alderis postliudiją grodavo dažnai ilgiau nei valandą, – tai atsitikdavo iš tuščio pasipūtimo, – kol vėl grįždavo į pagrindinę tonaciją.

O Elijas buvo be galo kantrus jo tarnas, kiekvieną sekmadienį sudėliodavo gaidas taip, kad būtų paranku jas pasiekti, o vargonuojant postliudijas, dumplės veikdavo tol, kol galop kantrybės netekęs mokytojas baigdavo groti neparuošta kadencija. Bet vis dėlto mokytojas nesidžiaugė. Jis juto, kaip rimtai tas vaikas jį stebi. Kaip jis stipriai primerkia akis, sekdamas klavišais lakstančius jo gumbuotus pirštus. O kartą Oskaras pastebėjo, kaip skausmingai Elijas suraukė kaktą tik todėl, kad į *e-dur* garsyną įsimaišė *e-dur* netinkantys garsai. Oskaras juto, kad šis berniukas, ant kurio buvo kritęs Viešpaties skreplelis, pastebi menkiausią klaidą, netgi visai nepastebimą piršto ar pedalo slystelėjimą. Šiurpas nuėjo jo nugara, kai vieną sekmadienį buvo

priverstas pripažinti, jog tas vaikas gali dainuoti visą choralą – nuo soprano iki boso! Ir tai dar ne viskas! Naujasis dumplininkas nepaprastai gerina jo paties grojimą! Sodriu balsu papildo klupinėjančią boso liniją, kartą atgaivino sugadintą alto frazę, drąsiais perėjimais ir spalvomis papuošė dainos melodiją, įnirtingai šaukė *b*, kur mokytojas ir vėl kišo savo *h*, eksperimentavo su žavingais tenoro užlaikymais, o ir kūrė iki šiol visiškai negirdėtus balso tembrus Oskarui jau visiškai nesuvokiamose savo giesmėse. Vargonininkui aprasojo akinių stiklai, nuo viso šito jam ėmė darytis baisu. Įžūliai besivaipantys snukiai, kurie dar nuo kuratoriaus Bencerio laikų buvo praradę dievobaimingumą, visai netikėtai kone angelų veideliais ėmė klausytis angliško dumplininko giedojimo. Šito tai jau buvo per daug! Mokytojas visiškai prarado džiaugsmą vargonuoti, tiesą sakant, jis nustojo gerbęs pats save. Jis tesąs visiškai menkas Dievo muzikantas, beveik neapdovanotas jokiu talentu, nors vargonuodamas galėtų kilti aukštyn, bet šeima didelė, nėr kada, tenka ir mokytojauti. Šitaip jis kiek įmetęs šnekėjo Vaidmano užeigoje. Ir tol nesiliovė save žeminęs, kol pagyros vėl pakėlė ūpą. Ką jis čia tauškia, svariai guodė vargonininką Nulfas Alderis. Jis esąs labiausiai pagarbos vertas vargonininkas visoje Dievo žemėje, *siket erat et prinzipus in nunk* ir *semper*. Ir iš tikrųjų širdyje Oskaras Alderis tarėsi esąs Dievo malone apdovanotas muzikantas, tad dabar, klausantis Nulfo postringavimų, jo skruostus vėl užliejo garbėtroškiškas raudonis.

Antrąjį advento sekmadienį Elijas paprašė dėdę, kad šis pamokytų jį vargonuoti. Oskaras dėl šventos ramybės prižadėjo pamokyti kada nors vėliau, bet pats slapčia nutarė nerodyti jam nė vienos gaidelės. Jis vienas bus Ešbergo vargonininkas. Taip yra dabar, taip turi būti visuomet.

Bet visuomet taip nebuvo. Tai sakydami, turime galvoje 1820 metų Velykas – pagalvojus apie tai, mūsų širdis užlieja džiaugsmas. Tą dieną Elijas taip audringai grojo preliudus, kad nieko panašaus Ešbergas dar niekad nebuvo girdėjęs. Tik vargais negalais privertę nurimti širdį, galime santūriai sekti šito gyvenimo kroniką. Taip,

vargais negalais.

Taigi netrukus mokytojas nusprendė, kad nuo šiol būtų neprošal emporą, kur stovi vargonai, rakinti. Rakto slėptuvę jis nuolat kaitaliodavo. O kadangi anuomet, išvydęs prie pulto savo vietoje sėdintį mažąjį vyrą, mokytojas patyrė siaubingą šoką, tai raktą nuo vargonų dabar ėmė slėpti pačiose neįtikimiausiose vietose. Kas, pavyzdžiui, įtars, kad tas raktas įdėtas į tuščiavidurę Euzebijaus stovylos galvą, kad jis nuskandintas švęsto vandens dubenyje, Jėzaus širdies vėliavos apsiuvuose ar įkištas į maldaknygę? Arba tasai raktas atsidurdavo mišių taurėje, ir kilniaširdį, tačiau atmintį prarandantį kuratorių tokie dalykai vis labiau vertė abejoti konsekracijos misterija. Bet Elijas viską pastebėdavo. Kur tik tas raktas nukrisdavo, kur nuskęsdavo, nuslysdavo, kur tik kybodavo – visur jį atrasdavo.

Naktį, likus keturioms dienoms iki Kalėdų, Elijas Alderis vėl slapčia įsigavo į vargonų emporą. Šįkart raktą atrado relikvijų spintoje po didžiuoju altoriumi – tarp šventojo Volfgango kaulelių. Skaidrūs kaip perlai prakaito lašai išpylė Elijo kaktą, širdis daužėsi gerklėje, kai užrakinti bažnyčios įėjo Haincas. Jis neskubėdamas apčiuopė rakto skylutę, neva priklaupė, sukalbėjo puse lūpų „Jėzau, pasigailėk!“, ir Elijas pasijuto laisvas, nors buvo užrakintas bažnytėlėje, – ne vienas, su vargonais. Jie liko vienudu, akis į akį. Štai jis, tasai paslaptingas kūrinys. Elijas atidarė pultą, užsidegė žvakę, gerai įtvirtino ją ir persižegnojo. Tik staiga jį užplūdo ašaros – pats nesuvokė iš kur jos ir kodėl. Ir mums nereikia šito žinoti, palikime muzikantą vieną, tegu sau lukteli, kol nurims dvasia ir jis pakils groti pirmųjų garsų savo gyvenime.

Lauke tvoskia fenas, kaukia kalnų viršūnėse, tarsi vaikas šokinėja kupstais, drasko šakeles, nulaužia kokią papuvusią šaką, pučia keldamas sausų lapų sūkurius, šluoja juos prie sodybų slenksčių. Toks adventas visiškai neužkrečia kalėdine nuotaika. Vaikai laukia nesulaukia sniego, žolės sudžiūvusios, o Emeris virtęs menku upeliūkščiu. Net keista: tai šen, tai ten karklai jau siūbuoja kačiukus.

O prie lango – Pėterio šešėlis. Jis girdi kuždulius, mato supantis eglių viršūnes. Tada žvilgteli į smarkiai sutinusią savo rankelę ir sukandęs dantis nukenčia baisų skausmą. Pasižiūri į didžiulį dvarą Mėnulio pakraštėliuose. Pėteris turi sumanęs planą. Tėvas sulaužė jam ranką už tai, kad jis pavogė lakricą ir šiek tiek cukraus. Pėteris eina prie žibinto, laiko atraitotą rankelę virš dūmtraukio. Dabar jam visai nešalta. Jis audžia savo mintį. Jis užmuš tėvą. Tegul sau nudvesia. Pėteris vėl žvilgteli į sutinimą, iki kraujų kramto lūpas ir ima vaizduotis, kaip tėvas gaus galą.

Elijas papūtė dumples, ėmė skubiai darbuotis prie klaviatūros, susirado aštuonpėdį principalą, rodomuoju pirštu atsargiai ėjo nuo vieno klavišo prie kito, kol aptiko savo mėgstamiausią toną, didįjį *F*. Pirštų pagalvėlės mygo drambliakaulio klavišų įdubas, klaviatūra buvo sena, nučiupinėta. Kai kur pro klavišus jau švietė medis. Jis tol laikė savo *F*, kol šis plonai dejuodamas pagaliau pradingo. Tada vėl privarė dumples oro ir ėmėsi iš paskirų garsų kurti melodiją. Elijas pradėjo komponuoti.

Jo įkarštis vis didėjo, įkaitusi kakta nebeatvėso ištisą naktį. Netrukus pirštai aptiko *f-dur* – ausys jau seniai jį girdėjo. Elijas ieškojo kalėdinės giesmės melodijos, pats sau niūniavo frazes, ieškojo reikiamų klavišų, bandė toliau ir nepaliaudamas pūtė dumples. Kai jau įstengė pagroti melodiją, užėjo noras ją pataisyti. Tai, kas atrodė negerai, kas strigo, dabar jis išlygino. Kas rodės skurdu, praturtino, o kai žvakė sudegė iki strampgalio, jis buvo sukūręs tokią melodiją, kuri spindėjo lygiai taip pat slaptingai kaip žvakės atšvaitai auksinėje kuratoriaus taurėje. Netrukus klavišai jau patys pakluso.

Tada jam visai netikėtai akyse šmėstelėjo vienas vasaros vaizdelis. Sykį užsisvajojęs gulėjo pievoje, stebėdamas dviejų geltonukų skrydį, matė, kaip džiugiai jie virva ore. Ir jis ėmėsi senąją melodiją perkurti naujaip. Tačiau linijos privalėjo sutapti, kaip sutapo anų dviejų drugelių judesiai. Spaudant klavišus dešiniąja ranka, melodija plasnojo kaip drugiai. Ją sekė kairioji. Tik jei dešinioji kėlėsi į aukštybę, kairioji kaprizingai traukė aną žemyn, ir vis dėlto abu balsai nuostabiai

derinosi. Elijas komponavo miniatiūras dviems balsams. Tik miniatiūras, nes oras dumplėse greitai išsekdavo ir jas tekdavo vėl pūsti. Kalbant akademine muzikų kalba, Elijas atrado imitacijos dėsnį. Jeigu kas nors būtų tai pasakęs, jis būtų kaipmat užtilęs manydamas, kad padarė kažką ne taip.

Visą naktį jis taip ir praleido vargonuodamas. Paryčiais, jau brėkštant, apėmė nepasitenkinimas pačiu savimi. Kad ir kaip jį buvo pagavę preliudai, ausys vis tiek ilgėjosi išbaigto skambesio, ir šis ilgesys neslūgo. Jis suprato, kad čia kaltas pats instrumentas. Jis buvo pervargęs. Jis sirgo. Elijas nulipo nuo taburetės, pasiėmė žvakigalį ir ėmėsi apžiūrinėti vargonus – tyrinėjo dūdas, padirbtas iš tokio metalo kaip jo batų užkulniai, atidarinėjo tų dūdų skyrius, kišo galvą vidun, lietė vieną po kitos medines dūdas, galop tiesiog sulindo į vargonus ir ėmė bandyti medinių detalių skambesį. Dabar jis pastebėjo, kad vargonai dar labiau išsiderinę. Juos reikia gydyti – Elijas nusprendė pasirūpinti, kad netrukus jie pasveiktų. Tol nenurimsiu, kuždėjo pats sau, kol jie neatgaus savosios dvasios.

Kai bokšto laikrodis išmušė aštuoniskart, Haincas atrakino duris rarotoms. Iki to laiko Elijas jau buvo spėjęs paslėpti visus savo naktinės veiklos pėdsakus – švariai nukrapštęs ant pulto nuvarvėjusį vašką, uždaręs vargonus, užrakinęs emporą ir grąžinęs raktą šventajam Volfgangui. Tada slapčia ištykino laukan.

Atėjęs tvartan, Zefas nusistebėjo, kad vaikis jau pamelžęs visas karves, pakreikęs šviežių šiaudų, netgi pieną spėjęs nukošti. Zefas mieguistai sumurmėjo „Garbė Jėzui Kristui“, o Elijas iškilmingai atsakė „Per amžių amžius, amen“. Tuomet pasiteiravo apie motinos savijautą. Zefienė, nepaisant išblėsusios sutuoktinių meilės, vėl buvo kupina šviesių vilčių, o ir trečiojo jos gimdymo diena jau visai artinosi. Zefas linktelėjo, ir jie abu paprašė poną Dievą, kad atsiųstų jiems kūnu ir siela sveiką vaikelį. Tikra tiesa: Zefas ir vaikis mylėjo vienas kitą. Iš džiaugsmo šią akimirką Elijas būtų įmanęs pulti tėvui ant kaklo, uosti jo plaukų kvapą, kaip kad sunkiomis vaikystės valandėlėmis uosdavo jo veltinę skrybėlę. Tai irgi teisybė.

DŽIAUGSMŲ KUPINA DIENA

Kaime riaumoja fenas, šoka kaip šėtonas, laužo obelis, daužo langus, drasko nuo stogų malksnas, naršo ir sklaido šieno kupetas, su bilsmu užtrenkia praviras duris. Vienam Lamparteriui perpiet apverčia vežėčias su druska ir suluošina du jaučius. Lamparteriui tenka vargšus gyvulius skersti – sulaužytos kojos. Likus dviems dienoms iki Kūčių, nuotaika visiškai nekalėdinė. Čia dvelkia lietumi, čia ir vėl, žiūrėk, dangus mėlynas. Fenas visuomet išsklaido debesis. Žolynai sudžiūvę, o Emeris vos virva. Miško gyvūnija kenčia troškulį. Tik keista: čia vienur, čia kitur karklai jau linguoja išsprogusius kačiukus.

1815 metų gruodžio dvidešimt ketvirtą dieną visiems atrodo, kad feno audra jau išsikvepia. Vėjas pasisuka šiaurėn, aprimsta škvalai. Bet kartkartėmis vėjo šuoras dar suvirpina tvartų ir trobų grobus. Sausas, drungnas oras. Gali sau vaikščioti be skrebučių, pasiraitojęs marškinių rankoves. Tokiomis dienomis ir naktimis Ešberge niekas nedrįsta kurti ugnies, net žvakės melsdamiesi nedega. Čia kiekvienas žino, – vaikai iš grasių pasakojimų ir iš ūmai persigandusių senių akių, – ką tvoskiant fenui gali pridaryti atvira ugnis. Ankstyvą popietę prieš Kūčių vakarą vienas Lamparterių traukia iš sodybos į sodybą visur drausdamas – jei reikia, tai ir jėga – degti žvakutes ant kalėdinės eglutės. Jis lenda į kambarius ir tvartus, žvalgo – pro jo akis neprasprūs net menkiausias liepsnelės atšvaitas. Jis kiša nosį net į kaminus, vis uostinėdamas šaltą dūmą. Tuomet kiek aprimęs toks Lamparteris traukia namo, persivelka šventadieniais drabužiais – ruošiasi mat vidurnakčio pamaldoms.

O viršum tarpeklio, ant vadinamosios Petro uolos, prieblandoje, švytinčių dulkių stulpe, – Pėterio Alderio figūrėlė. Dievaižin, kiek laiko jis čia sėdi, tupi kaip kokia rupūžė, akis įsmeigęs į pintį, o ranka smauko nuogą lytį. Šalia šmižinėja rudas katinas, jo sesutės Elsbetos numylėtinis. Kai jį kas nors slegia, visuomet imasi rudį kartu. Dar sykį meta akį į sutinusią savo ranką, sukanda dantis, užgniaužia skausmą. Ne, niekad jis nešliauš prie kryžiaus, netgi tuomet, jei snukį susuktų iš alkio. Argi jis jau nėra sėdėjęs penkias naktis, o ir ilgiau, duobėje, neturėdamas burnoje nė kąsnio? Ne, jis nemaldaus tėvo atleidimo, nepuls ant kelių ir negailaus dėl vagystės, nieko nepakeis netgi šventosios mišios. Pėteris vėl žvigteli į ranką, kramto lūpas ir ima vaizduotis, kaip tėvas nusigaluos. Tada taip suskausta, kad staugti norisi. Kodėl jis vienas turi kęsti? Ir jis stveria akmens nuoskalą, čiumpa už letenėlės ir sulaužo murkiančiam katinui koją. Klausosi, kaip klykia gyvulėlis. Jį suima keistas jaudulys, ir jis sulaužo katinui antrą koją.

Naktinės Kalėdų pamaldos Ešberge visuomet buvo gyvas kaimietiško šios šventės suvokimo liudytojas. Apie jas būdavo plačiai šnekama ir slėniuose, ir kalnuose. Gal niekur kitur ši iškili šventė – Viešpaties gimimas – nebuvo taip gyvai juntama ir švenčiama. Todėl kasmet čia priplūsdavo smalsuolių iš Reino slėnio ir, likus kelioms valandoms iki pamaldų, nuo tokios gausybės maldininkų bažnytėlė jau irdavo per siūles. Klauptuose stumdymasis ir kumščiavimasis, nekantrūs kaklai ir galvos tįsta į apsidę, o nava panaši į širšių lizdą. Nulfas Alderis atėjo ne laiku – keldamas nedidelį sąmyšį, ėmė šiurkščiai brautis per minią. Tol nenurimo, kol nepasiekė savo nuolatinės vietos. Atėjo visi, kas tik galėjo paeiti. Susirinko kone visas kaimas – blizgėjo švarios nosys, iki raudonumo nušiūruoti kaklai, baltavo šviežiai iškrakmolytos apykaklės, šnarėjo platūs sijonai, pūpsojo poniškai į kuodus susukti plaukai. Netgi nusidėjėlių ir viengungių klauptai buvo pilnutėliai – keliai prie kelių, o Burga, nors sunku patikėti, dvelkė rožių aliejumi. Mišios buvo pradėtos piemenėlių žaidimu. Eiles jam parašė angliadegys Michelis. Čia, beje, reiktų paminėti, kad suradęs savo pašaukimą ir tapęs religiniu poetu,

Michelis baisingai sulyso.

Poemą kaimo mokyklos vaikai buvo inscenizavę. Marijos vaidmuo turėjo atitekti galudienei moteriškei – tuo aiškintinas ir toks gausus žmonių nuo Reino plūdimas. Šitoks, mūsų suvokimu, keistas paprotys siekė dar kuratoriaus Bencerio laikus, juk iš tikrųjų piemenėliams žaidžiant turi pasirodyti kokia moteris ir pagimdyti. Reikia pasakyti, jog Ešbergo moterys, kurioms tekdavo laimė gauti šį vaidmenį, tikėdavosi, kad jų būsimajam kūdikėliui bus suteikta begalė visokiausių malonių. Tikra tiesa – kai kurios net lemtingos sueities dieną bandydavo apskaičiuoti taip, kad gimdytų kaip tik gruodžio dvidešimt ketvirtąją. Nevargintume skaitytojo tokiomis neskoningomis smulkmenomis, jei šįkart šiauduose būtų varčiusis ne Zefienė. Be to, reikia turėti galvoje, kad ji ir taip jau ilgai niekam nerodė savo pilvo. Ir šįkart ne kas kitas, o geriausioji bičiulė Haincienė patarė nėščiajai nepražiopsoti tokios nuostabios progos ir malonės. Mano Elijau, pranaše mano, kas gali garantuoti, kad kūdikis bus sveikas ir kūnu, ir siela?

Bet viskas išėjo kitaip. Jau iš tvankaus, prismilkyto oro bažnytėlėje galėjai nujausti, kad viskas nutiks kitaip. Kartkartėmis klauptuose imdavo ir nualpdavo koks vaikiukas įdubusia krūtine – fenas buvo iškamavęs ir išsekinęs visus, senukai jau kadų kadės skundėsi baisiais galvos skausmais. Nuotaika nė iš tolo nepanėšėjo į kalėdinę.

Ir pats kuratorius Frydolinas Boierlainas keletą dienų iki švenčių žmoniškai nepailsėdavo. O kai būdavo prastai pailsėjęs, jį apleisdavo Viešpaties dvasia, ir tuomet iškart pasireikšdavo visi senatvės požymiai. Jau zakristijoje jis prašė Haincą kuo išsamiau paaiškinti, kokios liturgijos šiandien reikėsią – velykinės ar kalėdinės. Čia nuomonės nesutapo, todėl piemenėliams jau gerai įsižaidus, iš zakristijos atkrypavęs kuratorius ėmė ir užgiedojo Velykų *Aleliuja*! Ačiūdie, vienas laiko dvasios ir nuovokos nepraradęs klapčiukas timptelėjo kuratorių už kamžos ir pakuždėjo, kad šiandien iš tiesų Kūčių vakaras. Tačiau viskas jau buvo iškrypę iš vėžių. Kuratorius liepė piemenėlių žaidimus nutraukti ir šventišku *vibrato* užgiedojo *Gloria in excelsis*

Deo, bet tuomet Oskaras Alderis, bandydamas nukreipti svečių iš Reino slėnio dėmesį nuo šios nemalonios padėties, užgrojo vargonais. Kai kuratorius antrukart užtraukė *Gloria*, ir netgi trečiukart, – jis kaipmat pamiršdavo, kas buvo iki tol, – vargonininkas mygo visus instrumento registrus, vargonuodamas Elijo taip puikiai sukurtos kalėdinės giesmės preliudiją. Kilus visuotiniam susierzinimui, Oskaras Alderis nebegrįžo prie tonikos, bet kaimiečiai suvokė jo norą, pakėlė balsus ir ėmė šlovinti šios nakties stebuklą.

Koks spektaklis! Balsams sustiprėjus, ir akyse atsirado džiugus kalėdinis spindesys. Užviręs kraujas mušė į pailgas giesmininkų kaukoles, giesmė sklido iš storalūpių burnų, jų šiurkštūs delnai sudrėko ir pasidarė minkšti kaip brangiausias aksomas.

ŠI DIENA KUPINA DŽIAUGSMO
VISIEMS SUTVĖRIMAMS,
NES NEKALTAI PRADĖTAS IŠ ŠVENTOS MERGELĖS
UŽGIMĖ DIEVO SŪNUS.

Tik čia bažnytinę giesmę pertraukė kraupus riksmas. Visi pamanė, kad klykia kokia moteriškė, tačiau šis riksmas išsiveržė iš dumplininko Elijo Alderio gerklės:

– Dega!

Riksmas persmelkė iki kaulų čiulpų ir pakirto kojas. Grindys sudundėjo nuo kilusio trepsėjimo, prie turėklų pelenų spalvos veidu pasirodė Elijas ir stikliniu savo vaikystės balseliu suskardėjo:

– Elsbeta, Elsbeta sudegs!

Jis žinojo, kad mergaitė karščiuodama guli lovoje.

Tuomet jau visi išvydo Pirmosios liepsnos atšvaitus. Šviste nušvito bažnytėlėje rytinio choro langai – tvieskė visos jų spalvos. Per kaimą žygiavo Ugnies angelas, vardu fenas. Jis jau buvo nutilęs, bet tučtuojau prisikėlė ir išpūtęs žandus tvoskė pro klojimo plyšius, kur pažemintas vaikas padegė ant aukšto sukrautą šieną. Angelas liepė fenui siausti tol, kol visas šiaurinis kaimo kampas virto dykra. Suspragino paskutines kukurūzų atsargas, o žolė nusvilo net aukščiausiose kalnų

pievose. Angelas norėjo Ešbergo gyventojų kartoms parodyti, jog Dievas niekad negeidė, kad čia būtų žmonės.

Ilgai nepavyko atidaryti sąvarinių bažnytėlės durų. Klykiantys kūnai grūdosi, spaudė vienas kitą, su baisia jėga prisiplodavo prie durų. Kai didžiulė žmogaus letena aptiko sklendę, durys galų gale plačiai atsivėrė. Tačiau tos letenos savininkas kaukė iš skausmo, nes iš jos beliko tik kruvinas gniutulas, kraujas sruvo ir iš panagių. Visi ik vieno veržėsi laukan – rėkdami, klykdami, trepsėdami. Bažnyčioje liko tik viena motina – jos mažylis sutrupintu žandikauliu gulėjo ant smiltainio grindų. Tos moters akys buvo padėrusios kaip beprotės: ji juokėsi regėdama, kaip iš vaiko galvutės plūsta smegenys. Ji pasilenkė ir sulasiojo ant grindų pabirusius vaiko dantukus – rinko ir bučiavo, bučiavo juos, tarsi tai būtų patys brangiausi perlai pasaulyje.

Neapsakomos anos šventos nakties kančios. Bet mes privalome sekti mūsų herojaus pėdomis, todėl neįstengsime visų palydėti ir sušvelninti jų sielvarto miglota viltimi. Antai jie stovi ir žiūri, kaip liepsnos niokoja trobas, tvartus, galvijus ir visas namų atsargas.

Ir Nulfo Alderio ūkį siaubė klykiančios liepsnos. Ugnis laižė feno jau aplaužytų vaismedžių viršūnes, didžiuliais lopais degė net žolė. Rodės nebeįmanoma net prisiartinti prie gyvenamosios trobos langų – iš ten tvoskė toks karštis, kad būtum užduseęs jau prie sodo tvoros. Elijas stengėsi nugirsti skausmo kupinus mergaitės riksmus, bet neišgirdo netgi tylaus verkšlenimo. Kai Nulfas Alderis keikdamasis ir be paliovos plūsdamas Dievą lupo tvarto lentas iš rytų pusės, šitaip bandydamas išgelbėti bent dalį savo galvijų, Nulfienė stvėrė jį už čiuprynos ir maldavo dėl Dievo meilės gelbėti iš liepsnų mergaitę. Nulfas parbloškė savo moteriškę žemėn, atlupo dar vieną lentą, pažvelgė į tvarto vidų ir čia pat susivėmė – iš ten trenkė kokti svylančios mėsos smarvė.

O Elijas, atrėmęs kopėčias iš pietų pusės, užsikorė ant dar nesudegusio stogo, plikomis rankomis ėmė lukštenti nuo lotų malksnas, iki kraujų susidraskydamas rankas į surūdijusias vinis, galop pasidaręs skylę, slystelėjo žemyn ir švelniai šlumštelėjo į priemenėje džiūti

paskleistas žoles. Tada netikėtai išgirdo tylų kosčiojimą. Jis prisimerkė ir visas įsitempęs ėmė klausytis. Iš medžio spragėjimo ir pykšėjimo jis įspėjo ugnies kryptį ir tučtuojau susivokė, kurios trobos vietos jau dega. Mergaitę jis aptiko dūmų pritvinusioje kamarėlėje. Išplėstomis akimis ji gulėjo po lovos ardeliais, į dantukus įsikandusi skudurinę lėlę. Nustvėręs Elsbetos rankutę, ištraukė mažąją iš palovės, apglėbė mergaitę per klubus, pakėlė nuo grindų ir tvirtai prispaudė prie savo stuomens...

Taip Elsbetos širdis prisispaudė prie Elijo širdies, ir Elsbetos širdies plakimas susiliejo su Elijo širdies plakimu. Tada Johanesas Elijas Alderis užmaurojo taip siaubingai, taip skaudžiai, tarsi būtų privalėjęs mirti, turėdamas aiškų protą. Tas riksmas akimirksniu sukrėtė mergaitės sąmonę – nualpusi ji atvirto į jaunojo įsimylėjėlio glėbį. Čia ir išsipildė anas apreiškimas, kurį kitados penkiametis Elijas išgyveno Emerio slėnyje, išgirdęs negimusio kūdikio širdies plakimą. Šią visa apimančio siaubo naktį Johanesas Elijas Alderis įsimylėjo savo pusseserę Elsbetą Alder. Turėjo įsimylėti, nes Dievas toli gražu dar nebuvo baigęs tvarkyti jo reikalų.

O vadinamosios Petro uolos plyšyje – Pėteris, sužeistas vaikas. Riebaluotuose jo plaukuose blyksi ugnies atšvaitai. Apstulbusiose akyse atsispindi liepsnojantis šiaurinis kaimo šonas. Burna atvipus. Lūpos perdžiūvusios. Pintį jis laiko suspaudęs saujoje, jau nebepaleidžia. Pėteris skaičiuoja sodybas: penkios, šešios, va jau dega ir Danieliaus Lamparterio, va ir Mato Alderio, dega jau ir kekšės namelis, vis daugiau jų užsiliepsnoja. Tai jo keršto valanda. Matot, nešliaužė keliais, neatgailavo dėl padarytos vagystės. Dabar jo akyse atsispindi degantis kaimas, ir iš jaudulio drėksta jo akys, jis šluostosi ašaras sužalota ranka ir ima melstis, šiltu balsu prašo, kad jo tėvas padvėstų. Ir lūžinėjančiu balsu jis dainuoja – kuo toliau, tuo garsiau dainuoja:

– Jūs privalote nudvėsti, pone tėve, pone tėve!

Pirmoji ugnis siautė visą naktį ir kitą pusdienį. Kristaus gimtadienio vidurdienį dar žioravo svylančios pievos. Milžiniškas visai žemai kabantis debesis užslinko ant Ešbergo ir pasruvo tokia šviesa, kokios

dar nebuvo regėjęs nė vienas žmogus. Žemė nurausvino dangų. Dūmų stulpai siekė debesiją, teberuseno – o žiūrėk, ir vėl suliepsnodavo – medžių strampai. Penkiolika Ešbergo ūkių virto plėnimis. Žuvo du iš lovos nebesikeliantys seniai. Reikia priskaičiuoti ir keturis bažnytėlėje sutremptus mažvaikius. Liepsnos prarijo arti šimto galvijų ir smulkiųjų naminių gyvulių. Daugelį jų, bandžiusių gelbėtis, pasiglemžė ugnis. Pusė kaimo – visas šiaurinis šonas – virto dykra. Miško ir ganyklų nuostolių nė apsakyti neįmanoma. Visa, kas ten galėjo degti, sudegė iki pašaknų.

Nepaguodžiami buvo tie, kurie tomis dienomis ir naktimis buvo priversti stebėti šią katastrofą. Maža to, kad visur spragsėjo, traškėjo ir šėlo mylių mylias išplitusi ugnis, kad visur buvo girdėti žmonių rypavimas ir skundai, – dūmuose užduso, ugnyje sudegė, mirtį savo akimis išvydo ir visai nekalti padarai. Kadangi visus tauriuosius žvėris ugnis suvijo ant kalnų keterų, toliau bėgti jiems nebebuvo kur. Didžiulis jų pulkas, praradęs instinktą, šoko į prarają. Smulkesnieji žvėreliai, šnypšdami ir cypdami, liepsnojančiais kailiukais, svylančia oda, sukosi ratu it žaisliniai vilkiukai. Paukščiai nusvilusiais sparnais lėkė į gaisravietes, nes karštis kilo į patį dangų, o vėjo šuorai liepsnų liežuvius blokšdavo gal per mylią aukštyn.

Kai paskui, jau sausio snieguose, žmogui negirdimais garsais, šlamesiais ir trelėmis Elijas šaukė girios žvėrelius, tai baltame kelmyno horizonte nepasirodė nė vienas. Neatėjo nei elnė Rezi, nei barsukas Vunibaldas, nei lapiūkštis Lipsas, nei šeškas Zėbaldas. Nepasirodė ir juodoji sniegena.

Šiaurinėje kaimo pusėje ugnis pasigailėjo tik vieno namelio. Reikia pridurti: nelaimei, tai buvo jau minėto drožėjo Romano Lamparterio, to Didžiadalio, sodybėlė.

Tačiau pietiniame Ešbergo šone namai liko stovėti kaip stovėję. Nė kiek nenukentėjo nei bažnytėlė, nei kokia sodyba, kaip sakoma, ten nė plaukas nuo galvos nenukrito. Tai tik kurstė šiaurinių įsiūtį ir, matydami tokią baisią neteisybę, kai kurie jų prapliupdavo pragariškai plūstis ir tampomi mėšlungio susmukdavo be sąmonės. Antrąją Kalė-

dų dieną aštuonios šeimos susirišo savo negausią mantą ir plūsdamos ašaromis paliko numylėtąjį Ešbergą. Nusekusio Emerio pakrante žmonės traukė į Reino slėnį, kur laikui bėgant arba visai nuskurdo, arba už duonos kąsnį iki gyvenimo pabaigos dirbo svetimiems. Čia buvo ir Haincas su Hainciene, ir Alderio Plepio šeimyna. Šie žmonės ir su jais susiję įvykiai dabar jau visam laikui dingsta iš mūsų akiračio.

Alderis Plepys, rodos, tik tuomet susirengė iškeliauti, kai spėjo kaime paskleisti kvailą, neva sąmojingą šmeižtą – kraupūs jo padariniai išryškėjo per Steponines. Jei patikėtume šiuo gandonešiu, tai jis, girdi, iš saugaus atstumo stebėjęs, kaip užsidaręs langines Didžiadalis iki brėkšmos vaikštinėjęs iš vieno kampo į kitą. Susitaršiusiais plaukais, drimbant iš burnos putoms, jis kalbėjęs su savo šešėliu, tarsi nuomario ištiktas raitęsis asloje, o tada brūkštelėjęs kažkokį popiergalį, kuriame buvo parašytas žodis „degti“. Tamsiausiame savo rūsio kamputy jis, girdi, atlikinėjęs Dievą piktinančius veiksmus, tarsi koks musulmonas iš antro galo kalbėjęs „Sveika Marija“, o galop netgi nusišlapinęs ant krucifikso – štai ką aną naktį iš saugaus atstumo, jei patikėsime šiuo liudijimu, regėjęs Alderis Plepys.

Tuo nepatikėjo net pavojingiausi Ešbergo idiotai, tačiau visiems tarsi savaime pasidarė aišku, kad gaisrą sukėlęs būtent Romanas Lamparteris. Pernelyg ilgai ešbergiečiai turėjo kęsti šito striukio su vešliais antakiais ir galybe juoko raukšlyčių aplink burną patyčias iš jų tikėjimo, gyvenimo ir triūso. Nebuvo tokios dienos, kad Didžiadalis iš ko nors įžūliai nepasišaipytų. Net šiokiadieniais jis mėgo vaikštinėti apsivilkęs šventadieniais drabužiais, o jeigu per birželio tvanką išvysdavo ką nors grėbliu lyginant šlaitą, prieidavo prie tokio, nusiėmęs nuo nosies pensnė pūstelėdavo nuo stiklų dulkes, pamosavęs drožinėta lazdele, įsitverdavo į standžią savo apykaklę ir tarsi tikras protmaišis imdavo postringauti apie sunkią kalnų ūkininko dalią. Šnekėdavo, kad visos pastangos yra bergždžios, kad šitaip alinamai plūkiantis, pilvas vis tiek dažniausiai lieka tuščias, tad ar nebūtų gi protingiau sėdėti sudėjus rankas įstabios dangaus žydrynės šešėlyje, nelyginant paukšteliui ant šakos tupėti. Ir šitas kalbas teko kęsti iš

tokio žmogėno lūpų, kuris net centnerio žolės neįstengdavo prisišienauti. Prakaitu plūstantys žmonės iš piktumo mieliausiai būtų spjovę jam po kojom, tik pridulkėjusiose burnose net seilių nebebūdavo likę.

O užvis labiausiai žmones piktino jo būsto pavidalas. Jis, niekad nelankantis pamaldų, neinąs netgi į kalėdines mišias, savo namą sugalvojo statytis lygiai tokį pat kaip Ešbergo tabernakulis. Būsto statybai ir apdailai jis paskyrė daugiau nei ketverius metus, ir kai namelis buvo baigtas, jis kaip du vandens lašai panėšėjo į didžiausią jų šventenybę su visais bokšteliais ir išraitymais. Suvokus, kas dedasi paprasto Ešbergo ūkininko širdyje, darosi visiškai suprantama, kodėl Didžiadalis buvo toks nemėgstamas, netgi nekenčiamas. Kas gi pats nenorėtų gyventi tabernakulyje? O tai, kad būtent jis – amžinas skolininkas ir antikristas – panoro dalintis savo būstu su Jėzumi, buvo baisi, kerštо besišaukianti neteisybė. Didžiadalis buvo nevertas, kad po jo stogu gyventų Dievas. Tik jau ne jis!

Bet šitos šventvagystės jam nepakako, netrukus sekė dar viena. Vienintelę savo karvę – perkarusį gyvulį visiškai pražilusiu snukiu ir krauju pasruvusiomis spangėmis – jis pakrikštijo šventąja Elžbieta, mat net sulaukusi žilos senatvės ji padovanojo jam veršelį. Pernelyg nukryptume į lankas, leisdamiesi pasakoti apie dorą žmogų piktinančius epizodus iš Didžiadalio gyvenimo, nebent tektų rašyti knygelę vien apie jį.

Taigi per šventą Steponą stiprūs batų spyriai išlaužė Didžiadalio duris, žingsniai nudundėjo aukštyn į jo miegamąjį, apskaldę ausis, vyrai prikėlė jį iš gilaus miego ir jau norėjo į snukį suvaryti medinį smaigą, bet kažkuris sulaikė, sušukęs, kad šitokį šunsnukį reikia gyvą sudeginti. Du atėjūnai nudrėskė nuo jo naktinius marškinius, nuplėšė ir vieną ausį, o trečiasis, apimtas velniško įsiūčio, nustvėręs kūjelį, laužė ir daužė visas kamaros puošmenas ir namų atsargas. Pastarojo žvilgsnis užkliuvo už skardinės, ant kurios buvo užrašyta „Aliejus lempai“. Visai nuogą jie nugrūdo jį laipteliais žemyn, bet tas nusirito laimingai ir paspruko. Jie leidosi vytis ir buvo greitesni, nes kunkuliavo žudikų jėga. Raitydamas kilpas, jis vis dėlto atsiplėšė nuo

persekiotojų ir klupinėdamas, mosikuodamas rankomis, kabinėdamasis už šakų nusigavo iki tarpeklio, vadinamosios Petro uolos. Atsidūrus ant bedugnės krašto, teliko vienintelis kelias: veržtis per teberūkstantį ir ugnim tebežioruojantį mišką. Jėgų jam teikė vien mirties baimė, o ji beprotiška ir beatodairiška. Kurį laiką jam dar sekėsi slėptis dūmų tumuluose. Jis nusidegino padus, bet nejausdamas nei šalčio, nei karščio vis giliau skverbėsi į dūmus. Tik staiga čia pat, priešaky, išgirdo jų balsus, metėsi atgal, puolė dairytis į visas puses, netikėtai atsitrenkė į medžio strampą ir šaižiai suriko – iš dūmų išniro suodinas kumštis; jis buvo sučiuptas.

Aha, ėmė tyčiotis vyrai, tai kur dėjai savo sušiktus išeiginius drabužius? Jis nieko nesuvokė, tik arba ramstėsi į krauju aptaškytą pušį, arba dangstėsi lytį. Aha, o kurgi šiandien tavo pensnė? Na, tegul jis dabar parodąs jiems savo didžią išmintį, tegul dabar pakalbąs apie kalnų ūkininko dalią ir panašiai. Nagi, stverkis už savo krakmolytos apykaklės, kraipyk užpakalį kaip boba, visi didžiadaliai juk mėgsta taip daryti! Ilgiau nei dvi valandas jie taip žemino ir kankino jį. Tada kanapių virve pririšo prie medžio strampo, pririnko apanglėjusių medgalių, sukrovė juos aplink, apipylė Didžiadalio kūną žibalu, subliuvo iš pasitenkinimo ir padegė. Bet žudikai žinojo, kad ne jis sukėlė gaisrą, todėl dar garsiau staugė, vis garsiau ir taip ilgai, kad galop perrėkė ir savo sąžines.

Taip jau nutiko, kad tuo pačiu metu netoli Petro uolos Elijas dairėsi dingusio draugo – jis žinojo Pėterio slėptuvę. Deja, uolos plyšyje jo nerado, aptiko tik gargaliuojantį Elsbetos katiną ir pintį. Susiruošus eiti atgal, jo ausis perskrodė baisus klyksmas. Klyksmas pasigirdo po kraupaus kvatojimo, ir tuomet Elijas suprato, kad kažkur už dūmų uždangos buvo nužudytas žmogus. Elijas pažino ir žudikų balsus, o užvis garsesnis buvo Zefo Alderio. Zefo Alderio, jo tėvo. Jo tėvo, kurį jis mylėjo ir kuris mylėjo jį, Eliją.

Štai kur buvo atsidūręs šitas vyras vaikas. Pirštų jis nebejuto, lūpos pamėlo. Bet iš jų be paliovos sklido švelniai tariami žodžiai:

– Ponas tėve, ponas tėve, ponas tėve?

1815-ŲJŲ ŽIEMA

Žuvusiuosius palaidojo tuoj po Naujųjų metų, praslinkus devynioms dienoms po nelaimės. Taip ilgai buvo delsiama dėl to, kad niekaip nerado Eduardo Lamparterio palaikų. Kad ir kaip kruopščiai buvo išrausti jo sodybos likučiai, taip ir neaptikta nė vieno suanglėjusio kaulelio. Rado tik jo porceliano pypkės galvutę – ją išvydus, Eduardienei skaudžiai sugnybo širdį.

Bažnytėlės chore stovėjo penki karstai, keturi jų buvo be jokios meilės sumeistruotos medinės dėželės žuvusiems vaikams. Šalia penktojo karsto buvo pastatyta kėdė – čia, paguldyta ant damasto pagalvėlės, ilsėjosi Eduardo Lamparterio pypkės galvutė.

Gedinčiųjų skausmą dar labiau didino tai, kad *Requiem* kuratorius Boierlainas užbaigė *Tuba mirum*, sutrikęs žvelgė į savo aveles, bet netrukus susiėmė, atgavo pasitikėjimą ir jam atrodė savaime suprantama, kad dabar reikia pereiti prie šventinimo. Tad kuratorius nusileido prie karstų ir ėmėsi juos šventinti. Po šito įvykio du vyručiai *staccato** nužingsniavo į Giocbegą ir pranešė klebonui, kad didžiai gerbiamo pono kuratoriaus Ešbergas ilgiau nebepakęs. Patyręs apie sujauktą savo artimo kolegos dvasinę būseną, Giocbergo klebonas pasijuto it perkūno trenktas. Išraudusiais skruostais, tyliai murmėdamas „Velnias, velnias!" klausėsi jis tų vyručių pasakojimo. Išklausęs prižadėjo pagalbą, prižadėjo pats atvykti į Ešbergą, prižadėjo asmeniškai pašnekėti su generaliniu vikaru. Kai aštuntą kartą ėmė laiminti

* Atskirai (*it.*). *Čia*: niekam nieko nesakę.

pasiuntinius, – ir klebono dienos jau ėjo į pabaigą – tie viską suprato, murmėdami kiek pamindžiukavo ir tuo pačiu *staccato* pasileido atgal į Ešbergą.

Neiškeliavę į Reino slėnį padegėliai bukai užsispyrė ir liko Ešberge. Jau apie šventąją Epifaniją jie ėmėsi atstatinėti ūkius. Smuklininkas Vaidmanas priglaudė jų šeimas pas save. Visą žiemą ankštoje užeigoje suglaudę galvas miegojo per septyniasdešimt žmonių.

O Zefienė, vargšė užuojautą kelianti moteris, čia turėjo ištverti trečiąjį savo gimdymą – žmonių akivaizdoje. Prašymo, kad jos guolį atitvertų lino marška, niekas neišpildė. Vyrai spoksojo į jos nepridengtą gėdą, vaikai slapčia gniaužė kumštelius, tarsi būtų norėję spauste išspausti iš pilvo kūdikį. Keletas moterų smaigė žvilgsniais sužalotą gimdyvės skruostą. O tada per užeigą nuvilnijo kuždu liai. Nevisprotis atėjo į šį pasaulį, kuždėjo žmonės: taip sakydami, galvoje turėjo kitką – mongoloidą. Vargšė Agota Alder, vargšė!

Tuo metu, kai bėdos prispirti žmonės glaustėsi užeigoje, Elijo galvoje tarsi atsivėrė tarpeklis – gilus ir pavojingas. Visa, ką tik jis galvojo, be menkiausio atsako nugarmėdavo į bedugnę. Jis ėmė baisiai karščiuoti, kentė smarkų prakaitavimą, o nubudus rytą iš dar užmiegotų akių pačios savaime risdavosi ašaros. Ilgas valandas jis nekrustelėdamas pratupėdavo vienoje vietoje. Neretai tekdavo gerokai papurtyti, kol berniukas išspausdavo kokį neaiškų garsą. Rodės, kad jis nieko nebegirdi, rodės, kad pamiršo kalbėti. Niekas nesuprato, kad jis išgyveno šoką.

Būtent aną nusikaltimo naktį, kai žudikai įžengė pro smuklės duris, jo kūnas ėmė taip smarkiai drebėti, jog būtum pamanęs, kad kažkieno nematomos rankos tąso jį čia priekin, čia atgaliop. Kad ir kaip jis stengėsi iš visų jėgų susiimti – tėvo jis nė už ką nebūtų išdavęs – nieko neišėjo. Prieš jo paties valią iš burnos pasigirdo gilus gomurinis burkavimas, jis susigrūdo burnon kone visą kumštį, kandžiojo jį dantimis, kad tik praeitų. Niekas negelbėjo. Visi spoksojo į Eliją. Tvardydamasis jis pasiekė tik tiek, kad pats nualpo – rankas sugniaužęs ant krūtinės ir nebekvėpuodamas. Šis vaizdas daugeliui padarė

labai nemalonų įspūdį, žmonės įtarė, kad tai nuomario priepuolis, ir ką tik įžengusį Zefą jie griežtai paprašė išsinešti savo vaiką iš trobos. Zefas pakluso ir išnešė Eliją laukan. Jo rankose suglebęs vaiko kūnas atsigavo. Tačiau pažvelgęs į berniuko akis ir išvydęs dvi vaiduokliškas ertmes, Zefas suvokė, kad Elijas viską žino. Zefas neteko jėgų, ir Elijas išslydo iš jo glėbio. Tėvas pamatė, kad iš vaiko lūpų kampučių trykštelėjo juodas skystis. Nebeįstengdamas į tai žiūrėti, Zefas nusvirduliavo atgal į užeigą.

O ten ėmė taip elgtis, kad niekas nebūtų patikėjęs. Jis, žmogus, iš kurio lūpų perdien išsprūsdavo vos keli žodžiai, prapliupo malti liežuviu taip, tarsi būtų buvęs didžiausias plepys visame Ešberge. Zefas pliurpė trūkinėjančiom frazėm, ką pradėjęs sakyti, pabaigdavo kampuotais rankų mostais, miknojo ir kėlė balsą iki baubimo, kalbėjo pats sau neduodamas atsipūsti. Taip malantį Zefą apstojo ir kiti drauge su juo įėję vyrai, stūmėsi vis arčiau jo, tada patys pradėjo kelti triukšmą ir griaudėti tiesiai į nustebusius ir nutilusius kitų veidus.

Jie, girdi, visur ieškoję to dvasnos, to prakeikto šuns, nes juk paliudyta, kad ne kas kitas, o Didžiadalis padegęs kaimą. Ilgiau nei šešias valandas jie šukavę tarpeklį, bet jį, matyt, pati žemė bus prarijusi. Įsiterpęs Nulfas Alderis suburbėjo, kad tasai antikristas tikriausiai visam laikui bus palikęs Ešbergą. Todėl kiekvienas, kurs tik įstengia paeiti, galįs dabar grobti drožėjo namus. Jis, kaipo gyvenvietės vyresnysis, leidžiąs taip elgtis. O žudikai melagingai grasino, kad jeigu tik Didžiadalis kada nors išdrįstų pasirodyti bent netoli kaimo, tuojau gautų kirvapente į makaulę. Taip jie dar kartą perrėkė savo sąžines.

Prisilaikydamas sienos, Elijas svyruliavo vis toliau. Jis norėjo ištirpti tamsoje ir numirti. Tuomet ant jo peties nusileido maža rankelė, o už nugaros pasigirdo tylus, lūžinėjantis balsas:

– Tu manęs neišduosi, tiesa? Tu šito nepadarysi. Nes tuomet kai kas atsitiktų.

Elijas atsigręžė. Abu stovėjo nė nekrustelėdami. Paskui – tikrai nežinome dėl ko – abu paglostė vienas kitam plaukus, laimingi uodė

vienas antro kvapą. Tarsi atsiprašinėdamas Pėteris kilstelėjo savo sužalotą ranką. Elijas nusibraukė burną, jo lūpos krutėjo, jis norėjo kalbėti. Jiedu tylėjo. Vėl sukrutėjo Elijo lūpos, jis nesitvėrė noru kalbėti, ištarti bent žodį. Jiedu tylėjo. Tačiau Pėteris juste juto, buvo visiškai tikras, kad draugas jo niekad neišduos.

Vos tik Nulfas Alderis davė leidimą plėšti ir grobti Didžiadalio namelį, žmonės būriu pasileido ten ir jau per pusvalandį iš jo beliko skeletas, panašus į vikšrų išėstą lapą. Grobė viską, kas tik pakliuvo po ranka: visokius drožinius, galybę rėžtukų ir oblių, kietas apykakles, pensnė, stogo malksnas, langų rėmus, patalynę, plėšte plėšė grindlentes... Motiejus Alderis ir angliadegys Michelis vienu metu įsiveržė į tvartelį. Abu vienukart čiupo šventai Elžbietai už apynasrio ir puolė ginčytis, kuriam iš jų ši karvė dabar priklausanti. Motiejaus būta stipresnio, jis įvertė Michelį į srutų duobę, o pats išsitempė tą dvasnelę laukan.

Tuomet Michelis taip įniršo, kad pasivijęs Motiejų su karve piktai spyrė savo auliniu šventai Elžbietai į užpakalį. Karvė susverdėjo, paslydo, kaip sunkus miltų maišas nusirito šlaitu, nusilaužė sprandą ir čia pat nudvėsė. Angliadegys Michelis garsiai kvatodamas nusibraukė nuo veido mėšlus, tarsi tai būtų buvęs medus, ir triumfuodamas suriko Motiejui tiesiai į veidą:

– Ei tu, mižniau! Dangus mato, karvė vis tiek mano!

Ateinančiomis savaitėmis po Pirmosios ugnies prisnigo iki juosmens. Prasidėjo šalčiai, užėjo badas. Bet Ešbergo žmonės laikėsi išvien. Tie, kurių liepsnos pagailėjo, dalijosi pienu su tais, kurie per vieną naktį virto elgetomis, – kepė jiems duoną, davė drapanų, drąsino žodžiu, netgi dovanai leido kirsti medžius iš savo miško sklypų naujoms statyboms. Taip padrąsinti padegėliai net sausio sniegynuose klojo pamatus savo naujoms sodyboms. Vaikai ir moterys stūmė sniegą į didžiules krūvas, ir jei kas nors atrasdavo ūmai kokių netikėtai išlikusių atsargų, blizgančiomis iš džiaugsmo akimis rodydavo visiems. Pietinės kaimo pusės miške atsirado naujos proskynos, bet tie, kuriems tas miškas priklausė, nešykštavo – leido kirstis tvirčiausias

egles, kinkė savo arklius, jaučius ir kitus galvijus, o tada tie kinkiniai giliomis vėžėmis per sniegą pajudėdavo šiaurinėn kaimo pusėn. Žiemos diena trumpa, tad įsiutę vežikai taip įnirtingai ragindavo gyvulius, kad jų nugaros net garuodavo vaiskiame sausio ore.

Žmonių sielas užplūdo slaptingas didžiadvasiškumas. Vargan patekusieji net nesuvokė, kodėl jiems taip nesavanaudiškai padedama. Jie įsikalbėjo, kad visa tai imasi iš dėkingumo Dievui, juk tik jis pasigailėjo pietinės kaimo dalies sodybų. Dar niekad nė vienas Lamparteris neprašomas nebuvo gelbėjęs nė vienam Alderiui, nė nekalbant apie tai, kad toks Alderis kada nors būtų padėjęs kitam Alderiui. Būdavo, dangų užtemdžius niūriam audros debesiui, kuris nors suplukęs skuba grėbti pradžiūvusį savo šieną, o kaimynas žiūrėdamas pro langą tik ir laukia, kad tuojau prapliupsianti liūtis kaipmat pavers tą šieną niekais. Tik jau lietui ūžtelėjus, būdavo, skuba padėti.

Dar tų pačių metų vasarą teko pripažinti, kad padegėlių nepasitikėjimas nesavanaudiška labdara buvo ne be pamato. Paaiškėjo, kad didžiadvasiai labdariai slapta vedė sąskaitas, kuriose buvo kuo smulkiausiai surašytas kiekvienas sieksnis medienos, kiekvienas svaras sviesto, kiekvienas kepalas duonos, kiekvienas kiaušinis ir netgi kiekvienas gurkšnelis vyšninės. Į sąskaitas buvo įtraukti netgi anksčiau primygtinai nelaimėliams siūlomi tabako žiupsniai. Išmušė didžioji atsiskaitymo valanda, ir skolininkai reikalavo dešimtmečių, kol bus atsiskaityta iki paskutinio helerio.

Per nelemtas 1815-ųjų metų Kalėdas matome Eliją be jokio tikslo klaidžiojant po kaimą. Jis nervingai klampoja per užsnigtas pievas. Jo vienintelis apdaras, išeiginis kostiumėlis, sudriskęs ir susiglamžęs. Kas tą berniuką išvysta, tam užgula širdį. Dabar jis panašus į jauną vyšnaitę, kurios pumpurai nušalo nespėję pražysti. Kas pažvelgia jam į akis, tam atima žadą, o kai kas mano, kad vaiko dvasia užgesusi. Nubudus rytais užeigoje, jam rieda ašaros. Paskui nejudėdamas sėdi ir ant įjuodusių sienų skaičiuoja šakas medienoje. Eidamas akimis nuo vienos prie kitos lentose matomos šakos, jis audžia mintį. Kartais galvoja apie savo broliuką kvailiuką – tuomet, kai girdi jį garsiai

gaudant orą prie motinos krūties. Kartais mąsto apie Zefą, kurio dabar jau pradeda nekęsti. Kai pievos vėl sužaliuos, slapčia prisiekia sau, jis nebepadės ponui tėvui vartyti šieno, nebegrandys mėšlų nuo karvių, ką tik apsiveršiavusių nebeves gerti, o rudenį neis grėbti lapų kraikui. Tačiau naktys, kai užeigoje pasigirsta alsavimas, krenkštimas, kosėjimas, murmesys per miegus, švilpimas ir knarkimas, – naktys priklauso tik Elsbetai, jo mylimajai, kuriai Elijas išgelbėjo gyvybę. Tuomet jis guli, bet nemiega – klausosi vos girdimo jos alsavimo. Mintyse jis uodžia jos lapų gelsvumo plaukus, žaidžia su jos auselėmis. Arba primerkęs akis skaičiuoja jos širdies dūžius. Tuomet Elijas aprimsta, jo mintys nuskaidrėja. Kartais šią tobulą rimtį sutrikdo virptelėjęs mergaitės kūnas. Elsbetos sapnuose siaučia naktinės ugnies audros, slenka vaizdai – ji ieško savo rudo katino ir niekur neranda. Kaip tokiomis valandėlėmis Elijas norėtų atsikelti, vogčia perlipti per miegančius kūnus ir nusigauti iki Nulfienės, prie kurios kojų miega mergaitė! Kaip jis norėtų į savo šiltą pažastį įsprausti šalto prakaito išpiltą Elsbetos rankutę, delnu pavėduoti jos kaktą, bet tai padaryti jam stinga drąsos. Todėl mintyse dainuoja jai lopšinę. Bedainuodamas ir pats užsnūsta.

ELSBETA IR PAVASARIS

Netrukus gamta nusprendė įmantriausiomis spalvomis užtvindyti kalnų pievas. Nutarė išsigydyti odos įtrūkimus bei įdagus, ir uosiai, mylimiausi jos medžiai, vėl augo vešlūs ir gausūs. Netrukus atstatytų sodybų šelmenys išdidžiai kilo virš Reino slėnio, o baltuojančios pušinės stogų malksnos švietė iš tolo ir buvo matomos net Apencelyje. Tie, kuriuos nelaimė pavertė skurdžiais, pykdavosi rečiau, o nelaimingoji Eduardo Lamparterio našlė, vos ėmus tirpti pusnims, uoliai pradėjo lankytis Kunricho Alderio namuose. Po metų jiedu susituokė, ir jau po metų Eduardo Lamparterio kapas buvo gėdingai apleistas. Neilgtrukus buvo pamiršti visi verksmai ir aimanos, pavasaris įpūtė žmonėms pasitikėjimo, per muges visi tik kvatojo iš praėjusių negandų, o audrotom naktim saviškiams būdavo pasakojamasi, kaip kuris nors savo akimis regėjęs baisingai sudegusį galviją ar mažvaikį; suspiegdavo vaiko balseliu ar pranokdamas pats save toks pasakotojas klaikiai užriaumodavo. Bet kad ir kaip žmonės mėgavosi savo užmarštimi, anos nelaimės pėdsakai vis tiek neišdilo jų sielose, graužte graužėsi ir dar ilgus metus jų gelmėse paliko begalinį slogutį.

Ešbergiečiai juk suprato, ką Dievas jiems norėjo parodyti, pasiuntęs kaimui Pirmąjį gaisrą. Todėl jie dar labiau, dar bukiau užsispyrė ir jau nebeslėpė savo priešiškumo nei Dievui, nei Šventajai Bažnyčiai. Ypač Nulfas Alderis, neleidęs šventinti naujumu švytinčio savo ūkio. Troboje, kur kitados būta Dievui skirto kampelio, jis sumeistravo alkovą, ir nuo to laiko pats Nulfas Alderis ilsėjosi pono Dievo vietoje.

O Johanesas Elijas Alderis suaugo į tvirtą vyrą. Penkiolikos metų ištįso jo galūnės, o devyniolikos sulaukęs atrodė kaip brandus keturiasdešimtmetis. Jis gerokai pasistiebė ūgiu, turėjo dvi kūrybingas, bet tuopač stiprias rankas, o kai per šienapjūtę saulėje įdegdavo veidas, jį sėte nusėdavo strazdanos. Nuo sunkaus darbo nešiojant šieną sutvirtėjo kaulai, o kūno oda pasidarė šiurkšti ir suragėjusi.

Elijas sulaužė savo priesaiką nepadėti tėvui. Jau per pirmą pjovimą jis pagelbėjo Zefui ganyti, švariai graibstė susivėlusius šieno kuokštus, melžė karves, girdė ką tik apsiveršiavusias, atėjus rudeniui, grėbė lapus šlaituose, o bandančius padėti vijo šalin. Bet kitados taip mylėto Zefo, Didžiadalio žudiko, dabar jis vengė. Nuo tos dienos ir Zefas ėmė vengti Elijo. Iš tikrųjų Elijas jau buvo praradęs ryšį su savo šeima. Brolis Fricas jam visąlaik buvo tuščia vieta, motinos gėla niekad nepasiekė jo širdies gelmių, tikriausiai būtų nė nosim nešnirpštelėjęs atradęs ją lovoje jau atšalusią. Tik tą broliuką kvailiuką jis pamilo. Vos tik atradęs laisvo laiko, žaisdavo su juo, nusivesdavo į savo kamarą, mokė tokios garsų kalbos, kurią tik jiedu ir tesuprato. O kai Elijas atrado, kad tas idiotas yra begal gabus muzikai, jo meilė dar labiau sustiprėjo, abu tapo tikrais sielos broliais.

Tačiau Elijo Alderio veide atsispindėjo visi dirglieji ankstyvosios jaunystės bruožai. Jo lygiose, gražiose lūpose nebūtum įžiūrėjęs susitaikymo. Apie burną, viena priešais kitą, jau buvo įsirėžusios dvi raukšlės, o plačiašnervė, begal rami nosis teikė jo išraiškai dar didesnio nenoro taikytis su pasauliu įspūdį. Nors jo kaukolė buvo proporcinga, – retas atvejis šiame kaime, – ryškios lėliukės darkė visą jo veidą. Palyginus su vaiduokliškomis ešbergiečių padermės fizionomijomis, Elijas vis dėlto buvo gražus pažiūrėti. Lamparteris Plepys kadai buvo taikliai pastebėjęs, kad šis stotingas ponaitis kaip iš akies luptas velionis kuratorius Benceris.

Sulaukęs septyniolikos, savo skystus, nublukusius plaukus jis užsiaugino iki pečių. Išryškėjo ir pomėgis juodai spalvai – visi jo šventadieniai švarkai buvo tik juodi. Jis apskritai būtų mieliau dėvėjęs vien juodus drabužius, tik bijojo būti apšauktas apsimetėliu šventeiva. Jis

išmoko vaikštinėti pretenzingai trumpais žingsneliais – šitos eisenos Elijas mokėsi ilgiau nei metus. Tas keistas jo vaikštinėjimas buvo vienintelis akivaizdus protestas prieš kreivai šleivai tapsintį kaimiečių pasaulį, į kurį įžengti jis niekad nejuto noro. Nežinia, nujautė jis šitai ar nenujautė, bet ši eisena kuo tiksliausiai atspindėjo muzikinį jo mąstymą. Juk naktiniai muzikavimai Ešbergo vargonais irgi buvo tik subtilios lengvapėdiškos kompozicijos, kur trumpa, greita mintelė vijosi kitą, atnaujindama arba visiškai iškreipdama savo pirmtakę. Matyt, čia ir slypi kiekvieno genijaus esmė – tobulai išsakyti tokius dalykus, kurių jis pats nei matė kada nors, nei girdėjo. Ir Elijas juk niekad nebuvo girdėjęs polifoninės muzikos – Oskaras Alderis savo preliudus lydėdavo vien šiurkščiais, bejėgiškai vienodais akordais.

Nervingumas, esminis Elijo bruožas, ir savaime puikus jo kūno sudėjimas pirštu prikišamai rodė, jog kada nors jis sukils prieš šį pasaulį. Ar bent jau tai, kad jo širdyje bręsta atkaklus maištas. Tačiau, išskyrus tą jo savitą žingsniavimą ir kraupų myrį, iš tikrųjų šis muzikas niekad nemaištavo. Jis susitaikė su savo gyvenimu, nesišiaušė prieš to meto papročius bei prievoles, ilgainiui susimetė į kuprą, čia tokią įprastą, prisitrynė ant delnų nuospaudas, visiškai nejusdamas pasitenkinimo, malonaus nuovargio ir nebesivildamas, kad viskas dar priešaky. Kad tik nekiltų jokia nauja susidomėjimo jo asmeniu banga, jis plūkte plūkėsi tėvo ūkyje.

Vaikystėje patirto šoko Elijas niekad taip ir neįveikė.

O ką gi mes būtume galėję patarti Elijui? Jeigu žmogui nuo jaunumės įteigiama, kad jame slypi genijaus talentas, kuris, deja, niekad neišsipildys, nes šitaip lemia klaidūs lemties dėsningumai, tai tokio gyvenimo ničniekuo nepakeis net visas muziką garbstantis pasaulis.

Dievas yra stipresnis, nes jis myli visas neteisybes po saule.

Per keletą metų po nelaimės pakito jo, kaipo muziko, pašaukimo įvaizdis. Nuo tos nakties, kai jis išgelbėjo mergaitę iš mirties liepsnose, Elijas mylėjo Elsbetą su tokia galia ir aistra, kuri balansavo ant žmogiškųjų galių ribos. Jis nutarė, jog būtų nuostabu visą gyvenimą paskirti meilei, atiduoti jai visas dvasines ir fizines jėgas. Paskutinysis

jo ribotos valios trupinėlis lėmė, kad jis apsispręstų Elsbetos labui ir tuo pačiu prieš savo muzikinį genijų. Kadangi genialumą jam davė Dievas, jis dabar stojo ir prieš Dievą.

Tik tegul mūsų skaitytojas, su kuriuo mus per šitiek laiko ėmė sieti šaltokos bičiulystės jausmas, nė nemano, kad Elijas nustojo muzikavęs. Veikiau priešingai. Jis ėmė iki begalybės tobulinti savo talentą, nes dabar grojo Elsbetai. Jis dukart per savaitę užsidarydavo bažnytėlėje ir pats vienas perprato vargonavimo meną. Atkakliai grodamas etiudus, jis išmoko mitriai manipuliuoti pirštais, kone svaigdamas nuo šio pojūčio. O kai rankos galop ištįso, kiekviena jų – kaip nuostabu! – išmoko užgriebti dešimtaines ir groti *prestissimo**. Pedalą jis kol kas pasiekdavo tik kojų pirštais. Kai ėmė varginti tas amžinas lakstymas nuo pulto prie dumplių, jis savo paslaptį patikėjo Pėteriui – paprašė, kad šis taptų jo dumplininku. Pėteris noriai sutiko, nes jau buvo spėjęs pamilti Eliją Alderį. Kai pirmukart išgirdo įstabias savo draugo improvizacijas, Pėterį suėmė tikra baimė – jis pamiršo net dumples. Kaip kitados vaikystėje, stovint po kamarėlės langu, jam nubusdavo šaltas susižavėjimas visiškai kitaip sutvertuoju, taip jis dabar iš naujo stebėjosi šio žmogaus didybe. Kai Elijas jam iš viršaus šyptelėdavo prašydamas, – nagi, įvertink mano grojimą, pasakyk ką nors! – sugniaužti Pėterio kumščiai imdavo tvaksėti iš jaudulio. Jis neištardavo nė žodžio. Jam norėjosi surikti ir ilgesingai apkabinti savo draugą. Aš privalau, sukosi jo įkaitusioje galvoje, paversti Eliją vieninteliu savo mylimuoju, aš privalau visur ir visada būti šalia jo. Kaipgi jis dar galįs be jo gyventi?

Verta papasakoti, kaip mūsų muzikas vieną naktį, sutelkęs visas pastangas, išardė instrumentą. Nuo dažnų oro permainų, nuo sausros ir drėgmės, suodžių ir riebalų apnašų vargonai buvo taip apgailėtinai sugadinti, kad kai kurie klavišai vos laikėsi, kai kurių dūdų traukos kanalai buvo nebesandarūs, tad užgrojus atrodydavo, kad aidi Jerichono trimitai. Ilgiau Elijas šito nebegalėjo pakęsti, taigi ėmė ir išardė

* Greitai, kaip tik įmanoma (*it.*).

vargonų pagrindą, sieneles, sijas ir lentjuostes, pakeitė rinktuvus, klavišus ir klibančius virbus, ventilius ir kontraventilius, vieną po kito ėmė dūdų vamzdžius iš dėklų ir pradėjo iki spindesio šveisti ir blizginti šimtmečių apnašas bei dulkes. Empora pasidarė panaši į dirbtuvę, kurioje vienu metu darbuojasi kalvis, odminys ir medžio drožėjas. Kiekvieną rankenėlę, kiekvieną plotelį jis šveitė ir valė, pro jo akis nepraslydo nė menkiausias odos lopinėlis. Po visų šių valymų bei tvarkymų, pasitelkęs begalinį miklumą ir nepaperkamą klausą, Elijas ėmėsi derinti registrus. Paėmė du savo paties pagamintus ragus – kūginį ir įgaubtą, atsargiais plaktukėlio kaukštelėjimais tvarkė kaiščius, tuo pat metu Pėteriui apačioje kantriai laikant klavišus taip ilgai, kol atitinkamo garso plevenimas imdavo skleisti vis menkesnes bangas, o galop visai nuslūgdavo. Jis dar kiek padrožė medinius vamzdžius, ir ankstyvosioms mišioms bažnytėlėje jau stovėjo žėrėdami per nauja sutvarkyti ir suderinti vargonai. Bet abu draugai vis nepaliko emporos – reikėjo dar daug laiko, kol Elijas sutvirtino dumplių siūles ir fugas. Iš plaukų pasidarytą šepetėlį jis padažydavo į miltus, švelniai braukdavo per fugas, ir kur tiktai miltai, kad ir visai nežymiai, nubyrėdavo, jis tuojau imdavo avikailio gabalėlį ir karštais kaulų klijais užklijuodavo įplyšimą.

Stebuklingai tykų vidurdienį abu draugai aplinkkeliais nutykino namo. Sudulkęs ir išsiterliojęs Elijas prisiminė savąją ponui Dievui duotą priesaiką – dar tą naktį, kai pirmukart užlipo prie vargonų. Jis negalėjo nurimti tol, kol vargonai neatgavo savo sielos. Užtat dabar jam norėjosi pailsėti, o kamarėlėje kaukė ir staugė Filipas – iš džiaugsmo. Elijas švilptelėjo, liepė idiotui nutilti. Ir idiotas nutilo.

Klaikus buvo Oskaro Alderio nubudimas. Jau grojant preliudiją jį suėmė šėtoniška baimė, atėjus metui groti *Kyrie*, aprasojo akiniai, vargonuojant *Gloria*, prakaitu srūvantys pirštai slydinėjo nuo klaviatūros, o antrukart užgrojus tą pačią gloriją, kuratorius Boierlainas pamiršo, kas buvo grota prieš tai – jis ėmė dusti ir be sąmonės nuvirto nuo kėdės. Du įžūliai išsiviepę švilpiai tuoj pastatė šitą milžiną ant kojų, pasodino kėdėn, Alderis skubiai sužvejojo maišo lopą, pa-

spjaudė jį ir suvilgė ant vargonininko kaktos melsvai blizgantį gumbą. Nuo tos dienos Elijui buvo užginta pūsti dumples ir nuo tos dienos Oskaras prarado vargonininko šlovę – naujieji vargonai nebeatleido jam nė menkiausio žioplumo, kiekviena klaidelė dabar būdavo kaip ant delno. Nulfas Alderis, kuris po katastrofos nebesilankė pamaldose, Vaidmano užeigoje paskelbė Oskarui stačiai triuškinantį nuosprendį. Oskaras, girdi, esąs visiškai nemuzikalus apsimetėlis. Šitai jis visuomet žinojęs, *siket erat et prinzipus in nunk* ir *semper!* Niekas jau nebeguodė vargšelio – jis buvo taip ilgai žeminamas, kad atsigaudavo ir imdavo pats pūstis tik prisilupęs šnapso.

Kai Elijas muzikuodavo, tai muzikuodavo Elsbetai, jis kūrė tokią muziką, kurioje buvo juntamas jos lapų geltonio plaukų dvelksmas, jos burnelės virpčiojimas, cypčiojančio mergaitiško juoko skardėjimas ar netgi melsvo damasto prijuostėlės šiugždėjimas. Jis vogė iš to vaiko vieną paslaptį po kitos – kad ir tą vos pastebimą, bet vis atsinaujinantį šlubčiojimą dešiniąja kojele, žvaliai išgaubtas šnerves, nekaltai pašiurpusią žąsies odą ar pirmąjį kakton plūstelėjusį raudonį. Jis klausydavosi mergaitės žodžių, jos tarties ir pasitelkęs savo talentą pamėgdžioti netrukus galėjo kalbėti lygiai taip pat slopiai kaip Elsbeta. Turime priminti, kad mūsų vyras mylėjo septynerių metukų vaiką. Teisybė, iš pradžių be jokio erotinio geidulio, nors kūnas jau tuomet jį kankino ilgėdamasis kito kūno. Todėl jis stengėsi išsikrauti dirbdamas, plūkdavosi iki išsekimo, manydamas, kad nuovargis numarins visus geismus. Tačiau kai mergaitė patyrė pirmąsias mėnesines ir netrukus pradėjo pilnėti jos žydrų lelijų spalvos liemenėlė, Elijas kartą pajuto nesuvaldomą norą lyg netyčia paglostyti jos plaukus. Jis taip ir padarė, ir tol neplovė tos rankos, kol jos sruogų aromatą visiškai permušė tvarto kvapai.

Elsbeta buvo tykus, santūrus ir gero būdo vaikas – prisiminus, koks buvo jos tėvas, reikėtų tik stebėtis: Nulfas garsėjo kaip baisus storžievis, tikras šunsnukis, nekenčiąs savo artimųjų, o ir viso pasaulio. Bet Elsbeta buvo atsigimusi į Nulfienę, o ši buvo tokia moteriškė, kuri kantriai nukęsdavo šventadieniais mėgstančio pakaušti vyro pykčio

protrūkius, kuri neinkšdavo ir neverkšlendavo mušama ir žeminama, kuri, kad ir kas būtų, nuolankiai laikėsi savo vyro, tyliai atleisdavo visas jo nuodėmes, už kurias atsiprašyti jam net į galvą nešaudavo. Ji buvo silpna, ir kai vaikai atbėgę ieškodavo jos užtarimo, ji, bijodama to pasiutėlio, vydavo juos šalin. Daug ką iš Nulfienės paveldėjo Elsbeta. Kaip motina savo mintyse svajojo apie vertesnį, gražesnį gyvenimą, taip ir Elsbeta audė svajų, kurioje regėjo iš tolimos šalies atvykusį jaunikaitį. Štai jis atjoja, užsodina ją ant žirgo ir per rytmečio miglą jiedu joja į Reino slėnį – jis bučiuoja jai rankas, apgobia jos galvą šydu ir bučiniais gaivina nuo šalčio sustingusias lūpas. Ir nors toks jaunikaitis buvo greta – atsiradęs čia iš visiškai kitokios tolybės – ji jo nematė.

Tai atsitiko 1820-ųjų pavasarį. Elsbetai tuomet jau buvo trylika metų – graži, grakšti mergaitė, tikra panelė! Į akį krito jos tamsus gymis, todėl jau kovo mėnesį atrodė tarsi įdegusi saulėje. Ji buvo nedidelė, tokia liko visą gyvenimą. Tai, o ir dailus veidukas, kuriam žavesio teikė nedidelė kaip bulvytė noselė, vertė kai kuriuos Ešbergo bernus kalbėti apie ją menkinamai. Ji, girdi, visai nieko moterytė, su ja neblogai būtų pažaisti meilę, tik jai niekad nebus suteikta nei dvasios, nei proto. Bet dar būdama mergaitė Elsbeta jau turėjo išsiugdžiusi nuovoką, jautė, koks elgesys su žmonėmis jai kenkia ir koks galėtų būti naudingas ar galėtų pagelbėti. Ji buvo protinga nuo pat gimimo: lygiai taip pat vengė ir tėvo, ir brolio. Vis dėlto jos žodynas buvo šiurkštus. Gražių, švelnių žodžių niekad nebuvo girdėjusi iki tos dienos, kol jos gyvenime nepasirodė Elijas Alderis.

Į jos gyvenimą jis įžengė išgelbėjęs jai gyvybę. Tik todėl Nulfas ir pakentė jo gelsvas kaip šlapimas akių lėliukes savo namuose. 1820-ųjų pavasarį Elijas čia užsukdavo kone kasdien, vis teiraudamasis Pėterio. O iš tikrųjų jį traukė Elsbeta. Mergytė buvo maloni tam dideliam ponui su juodu išeiginiu švarku. Ji juto pagarbą jo amžiui, gėrėjosi eisenos manieringumu ir šnekomis. Kai jis prabildavo, rodės, kad muzika skamba.

Tų metų pavasarį Ešberge nutiko keistas įvykis. Kaip neretai būna, netgi koks visai nedidelis akstinas gali sukelti žmonėse tokią isteriją, kad per vieną naktį jie tampa arba šventaisiais, arba galvažudžiais. Šįkart toksai akstinas buvo vadinamojo viešo pamokslautojo kalba. Tais laikais tokie pamokslautojai bastėsi po visą šalį, nors reikia pripažinti, kad jų pašaukimas ir būdas buvo labai abejotini. Kad ir kaip ten būtų, jie skelbėsi esą naujoji ir tikroji Kristaus bažnyčia, todėl buvo piktai užsipuldinėjami senosios ir tikrosios Kristaus bažnyčios – į Dievo namus niekas jų neįsileisdavo ir pamokslauti bažnyčiose draudė.

Pamokslininkas Korvinijus Feldau fon Feldbergas – aišku, čia tik slapyvardis – buvo siaubingos išvaizdos, kokių trisdešimties metų vyras užmiegotu veidu ir raudonais susitaršiusiais plaukais. Ant nuogo kūno jis buvo užsimetęs tik ėrenas – dvi moteriškės tvirtino mačiusios po jomis tabaluojant jo galą. Šitas Korvinijus Ešberge pasirodė Verbų sekmadienį ir priešais bažnytėlę rėžė viešą pamokslą, kuris, kaip netrukus pamatysime, ešbergiečiams baigėsi labai jau nekaip.

– Džiaukis, moterie, savo jaunyste, – pradėjo jis žiovaudamas, – ji meili kaip elnė ir žavi kaip stirnelė. Tad visur ir visada sotinkis meile ir visais įmanomais būdais ieškoki malonumų joje!

Čia pamokslininkas ėmė kuo drastiškiausiai komentuoti šiuos Saliamono žodžius. Ne tik komentuoti, bet ir gyvai rodyti – ne vienam net žadą užėmė. Jis esąs, jau žvaliau kalbėjo rudis, meilės apaštalas. Nieko nesą verto šiame sumautame pasaulyje, vien tik meilė. Čia jau nebegalioja jokie įstatymai. Kiekvienas, senas ar jaunas, turįs atsiduoti malonumų kvaituliui. Galas jau visai netoli – anapus Arlbergo jau stovinti milžiniška maurų armija. Tas, kuris turi moterį, tegul ima ją ir niekur nuo jos nesitraukia. Tegul sangulauja ir vaikai, ir seniai. Santuoka kaip tokia, tuo jis galįs prisiekti, panaikinta visiems laikams. Pasaulis esąs išvaduotas iš pančių. Jei moteris geidžia dviejų vyrų, tegul mylisi kad ir su trimis. Jei vyras geidžia svetimos moters, galvijo – tarkime, karvės – taip ir tebūnie.

Šitaip šnekėdamas tas raudonkuodis pradėjo klykti kaip orgijoje, nepadoriai raivė savo kūną, tuo pat metu kaukdamas apie žmogaus ir gyvulio sueitį, aktą stengdamasis kuo gyviau pavaizduoti pats. Žmonių ratas aplink jį užtilo, pro plačiai išpūstas šnerves sklido sunkus kvėpavimas. Moterims išpampo krūtys, o dažnas vyras juto, kad kelnėse jau kieta. Nieko panašaus žmonės dar nebuvo patyrę – kur matyta, kad nuo pamokslo sukiltų geiduliai?

Pasiekęs kulminaciją, jis ėmė svaidytis tokiomis nešvankybėmis, kad moterys raitėsi iš juoko ir smagiai spygavo. Tik tasai, švogždė jis, pateks į rojų, kuris visiškai atsiduos vien meilei. Ant kaktos jam išsivertė tamsios gyslos, ir žmonės manė, kad jis tuoj tuoj susmuks nuo išsekimo.

– Nė akimirkos neturite teisės ilsėtis! – šaukė jis jau užkimusia, degančia gerkle. – Jei kuris bent vieną gyvenimo valandą praleis be meilės, tas tikrai spirgės skaistyklos liepsnose. Tad nemiegokit daugiau, nesnauskit, nes miegodami jūs nemylite. Pažvelkite į mane! Aš nemiegojau jau dešimt dienų ir naktų!

Dar spėjęs surikti „Kas miega, tas nemyli!“ pamokslautojas Korvinijus Feldau fon Feldbergas pagaliau prarado sąmonę ir susmuko vietoje.

Kai kuriuos Ešbergo protus šitas viešas pamokslas paveikė be galo nepalankiai. 1820-ųjų Krikšto knygos gruodžio mėnesio skiltyse užregistruota dvylika krikšto aktų, o mirčių metrika liudija, kad tą mėnesį „be patepimo ir šventinimų“ buvo pakastos trys vaikažudės.

Keista, tačiau būtent šito šiurkštaus, paleistuvybę skleidžiančio žmogyno pasirodymas visiškai sujaukė mūsų muzikanto dvasią. Nors Elijas ir nepatyrė tokių žemų dirgsnių kaip kiti, vis dėlto suvokė neįtikimą paskutiniuose pamokslautojo žodžiuose slypinčią anarchiją – juos ištaręs, tasai ir susmuko. Tiesą sakant, nei tą, nei kelias kitas naktis Elijas neturėjo kada ilsėtis – visos jo mintys ir troškimai sukosi apie jaunutę Elsbetą. Jis patraukė į kalnus, kur jau po velykiška pilnatimi padėkojo Dievui už duotą gyvenimą – dabar jis jau žinojo suradęs lemtingąją savo paskirtį. Išsitieseęs ant tamsios ir dar visai

gležnos žolės, jis atmetė į šalis rankas kojas ir verkdamas giedojo: „Kas myli, tas nemiega! Kas myli, tas nemiega!“ Suleidęs pirštus į žoles, gniaužė jas, tarsi būtų norėjęs įsikibti į šį apvalų, gražų pasaulį. Ne, jis nebetroško jo palikti – šiame dideliame, apvaliame, gražiame pasaulyje gyveno Elsbeta!

Ir kitą naktį mieliausiai būtų vėl patraukęs į kalnus, jei tik tas Filipas nebūtų šaukęs per miegus. Idiotas buvo nepaguodžiamas, jis staugė ir kaukė kaip šuo – be galo, be krašto.

Didįjį Ketvirtadienį, saulei persiritus per vidurdienį, jiedu pirmukart susiruošė paiškylauti drauge. Šitas drauge rieškė: Elsbeta, Elijas, jo broliukas kvailiukas ir, kaip visuomet pasislėpęs, Pėteris – šis sekė juodu jau nuo pat pirmos dienos. Iš pradžių tik akimis. Pamačius, kad jie pasuko Emerio linkui vedančiu taku, jam atlėgo. Galbūt Elijas išgirdo neaiškų krebždesį pomiškyje? Galbūt kur proskynoje akimirką šmėstelėjo Pėterio šešėlis, gal jis netoliese nugirdo jo kvėpavimą? Kad ir kaip būtų, Elijas žinojo, kad Pėteris juos seka per padorų atstumą. Žinojo ir tylėjo.

Jis buvo švariai išsiprausęs, nukniaukęs krakmolytus tėvo marškinius, smilkinius pasitepęs keliais lašais seniai išsivadėjusio motinos rožių aliejaus, nusišveitęs kurpes, o lazdelėje baroko raidėmis išpjaustinėjęs suporintą *E*. Toks ją ir pasitiko, būtų mielu noru davęs įsikibti į savo ranką, kad ji galėtų į jį atsiremti, kai takas status ar išraizgytas gumbuotų šaknų.

Gretimame sodžiuje tvėręs tvorą Zefas išvydo tris skirtingus žmones. Skausmingai sublizgo jo akys, žvilgsniu nulydint juodą išeiginį švarką. Medinis kūjelis išslydo iš rankų, Zefas krutino lūpas, sudėjo jas taip, tarsi norėtų sūnui kažką sušukti. Kaip jis būtų norėjęs šūktelėti: „Vaike! Nejau tu niekad to nepamirši?“ Tada įsmeigė pirštus į savo ploną, rusvą kaip žemė smakrą ir vėlek išgirdo degančio Romano Lamparterio klyksmą, ir vėl jam ėmė siaubingai skaudėti galvą. Po tos žmogžudystės Zefas ėmė auginti veršlią barzdą, tarsi būtų norėjęs paslėpti joje savo veidą. Smalsiai žibėjo Elsbetos akutės.

– Toli iki to akmens? – žvaliai paklausė ji ir nusirišo melsvo damasto prijuostėlę.

– Kartais man atrodo, kad toli, o paskui ir vėlei arti, – ištempęs kaklą atsakė Elijas ir pasistengė, kad manieringa jo eisena būtų panašesnė į šokį. Iš paskos tursenusiam Filipui tai begal patiko, jis ėmė mėgdžioti brolį, savo pastangomis širdingai prajuokindamas Elsbetą.

– Filipuk, – kvatojo ji, – tu būsi nuostabus šokėjas! Kai mugėje pasirodys smuikai su tamburinu, mudu pašoksim, tiesa?

Elsbeta paėmė vaiką, pakėlusi priglaudė prie krūtinės ir uždainavo „Mielą, puikų gegužį".

Šią akimirką Elijas troško vieno: būti Filipu, būti nešamas ir supamas šios jaunos moters.

– Nustok! – staiga sušuko jis. – Man jau atplaukia viena melodija!

Elsbeta nutilo ir pažvelgė į jį.

– Dabar gerai įsidėk į galvą! Tu dainuok toliau kaip dainavai. O aš irgi drauge dainuosiu. Tik žiūrėk, būk atidi, nepraleisk garsų!

Elsbeta nesuprato, ko jis nori, nenorėjo dainuoti, buvo nepatenkinta, kad jis taip atidžiai klausėsi jos dainavimo. Tik primygtinai prašoma ji vėl uždainavo „Mielą, puikų gegužį".

O tuomet mergaitės ausys išgirdo kažką nepaprasto, netgi šiurpaus. Jai uždainavus, Elijas netikėtai ėmė traukti jos balsu. Ji taip persigando, kad Filipas vos neiškrito jai iš glėbio. Savo stipriomis rankomis Elijas apglėbė juodu abu ir užkaitęs iš gėdos bandė nusijuokti Elsbetai tiesiai į akis.

– Daug kas nusigąsta išgirdęs savo pačių balsą, – dusliai pratarė jis. – Žinok, aš pažįstu kone visus balsus mūsų kaime. Ir atradau, – toliau kuždėjo jis, – kad vien iš balso skambesio galima įspėti charakterį. Apimta siaubo, Elsbeta žvelgė į jį nežinodama, ko labiau bijoti – šito žmogaus ar ryškaus jo vyzdžių geltonio, kurio iš taip arti dar niekad nebuvo regėjusi.

– Ko gi tu bijaisi? Tavo balsą aš juk labai seniai pažįstu. Jis gražus kaip ir tavo širdis.

Ir norėdamas mergaitę išblaškyti, parodė jai keletą juokingų savo mėgdžiojimo talento pavyzdžių. Jis taip tiksliai atkūrė kaip skarda barškantį angliadegio Michelio balsą, kad netrukus Elsbeta vėl kvatojo. O kai ėmė mėgdžioti pro nosį niurzgantį kuratorių, iš nuostabos ji net cyptelėjo.

– Kaip tu išmokai? – jau kiek nurimusi klausė ji.

– Viskas čia pareina nuo klausos, – išdidžiai atsiliepė jis. – Ir tu, jeigu tik panorėtum, galėtum kalbėti daugelio moterų balsu.

Ir jis prižadėjo netrukus atskleisti jai balsų mėgdžiojimo paslaptis.

Miškas jau darėsi vis retesnis. Šen bei ten saulės nutviekstuose paupėliuose ošė jauni meldai. Emeris atspindėjo sodrią mišraus miško žalmę, o vanduo kvepėjo Kugelbergo sniegynais – ten buvo Emerio ištakos. Per metus kalnų upelis pragraužė ne vieną naują vagą. Bet į tas naujas vingrybes Elijas žvelgė su akivaizdžiu liūdesiu. Ten, kur jis dar aną vasarą sėdėjo įsimintinoje upelės atšlaitėje, jau niekad nebesėdės, niekad, nes Emeris buvo pasukęs visai kitur. Ši nesibaigianti upokšnio vagos kaita priminė jam, kad viskas nuolat kinta, viskas laikina, priminė jo paties gyvenimą – ir jis neamžinas.

– Ar matai tą didžiulį, lygų akmenį? – paklausė jis Elsbetą, kuri jau dairėsi, kur čia būtų patogiau perbristi upelį.

– Kur? – nerūpestingai atsiliepė ji, nevykusiai stryktelėjo ir viena bateliu apauta koja atsidūrė vandeny. Jai išsprūdo trumpas, šiurkštus keiksmas, tada įsikibusi į karklus užsiropštė krantelin. Elijas užsikėlė Filipą ant pečių ir ramiai, apgalvotai persikėlė per upokšnį.

– Tenai, kiek aukščiau, mano vieta! – šūktelėjo jis kone pagyrūniškai. Elijui tariant šiuos žodžius, Filipas tyliai iš pačio gomurio šaižiai sucypė – ir jis juto, kad brolio širdį užliejo džiaugsmas.

Kaip ir visuomet, vandens nugludintas akmuo didingai tysojo savo vietoje. Jis panėšėjo į milžinišką suakmenėjusį kojos padą, tarsi žiloje senovėje pats Dievas būtų žengęs žingsnį šiame pasaulyje. Dabar Elijas pasiūlė mergaitei kiek atsipūsti, nusikėlė nuo pečių vaiką, atsisagstė švarką ir nusivilkęs patiesė jį ant akmens. Jiedu susėdo deramu atstumu vienas nuo kito, o tarpe ėmė mikliai šliaužioti Filipas.

Elijas užsižiūrėjo į gilią mažos balutės žalmę po savo kojomis, ir akimirką Elsbetai pasivaideno, kad ir jo akys pasidarė tokios pat pilkšvai žalios. Tačiau tai tebuvo upelio atspindys.

– Kuo gi šis akmuo ypatingas? – vis dar gaudydama kvapą paklausė ji.

Jis pažvelgė į ją. Jo akys nuslydo ant jos sausų lūpų, nusileido ant kryžmai suvarstytos liemenėlės, po kuria pūpsojo mažytės jos krūtys. Elijas susigėdo dėl tokio nepadoraus žvilgsnio, bandė nudurti akis žemėn, bet jos neklausė. Nužvelgęs nerimstančias skreite jos blyškias rankas, žvilgsnis slydo vis žemyn, apčiuopė nuogus jos keliukus, kyšančius iš po pasikėlusio sijonėlio, o kai jis kliudė švelniu pūkeliu pasidengusias jos blauzdas, kone aptemo protas. „Ir nevesk mūsų į pagundą, išvaduoki mus nuo viso pikto!“ – dundėjo jo galvoje. „Nevalia trokšti moters akimis!“ – kažkur tolybėje išgirdo pamokslaujant kuratorių. O, kaip jis norėtų tapti Elsbetai geru ir garbingu vyru! Ir jei tik Dievas ir visi šventieji suteiktų jam jėgų, negeistų jos visą gyvenimą. Įrodytų, kad tikrajai meilei ne kūnas rūpi, o siela, tiktai siela.

– Tai kuo gi šitas akmuo skiriasi nuo kitų? – Elsbeta jau antrukart papurtė jį už peties. Čia Elijas atsikvošėjo ir ėmė pasakoti.

– Iš šitos vietos sklinda ypatinga, keista galia. Visuomet sklido. Dar vaikas buvau, kai šitas akmuo pašaukė mane. Aš išgirdau, atsikėliau iš patalo ir atbėgau čionai. Esu įsitikinęs, kad šis akmuo gyvas. Visuomet, kai tik man būdavo liūdna, jis paguosdavo mane. Tikriausiai tu pamanysi, kad aš beprotis, mieloji Elsbeta, – ryžtingai pratarė jis, – bet žinai, aš tikiu, kad iš čia einama į dangų. Kad visi mūsų kaimo žmonės, kai numiršta, turi nusileisti čia ir laukti, kol ponas Dievas praskleis jiems debesis.

Jam šitaip kalbant, aplinkui stojo keista tyla. Nurimęs Filipas balkšvom akelėm spoksojo į brolį. O ir Elsbeta nė nekrustelėdama žvelgė į skriauzną Elijo veidą. Išvydus mergaitę taip į jį žiūrint, Eliją vėl užplūdo tasai tikrumas, kurį jis buvo jau patyręs aną naktį kalnuose, kai apimtas palaimos kabinosi į naktines žoles. „Taip gali žvelgti tik mylintis“, – pradžiugęs pamanė jis. Bet Elsbeta žvelgė į jį tik

susižavėjusi ir didžiai nustebusi. Jis pakerėjo ją – tokių kalbų, kur kiekvienas skiemuo skambėtų kaip muzika, ji dar nebuvo girdėjusi nė iš vieno vyro. Elsbeta stebėjosi, o Elijas pagalvojo, kad štai dabar ji įsimylėjo jį. Tik visa širdimi mylintis gali taip baisiai klysti.

Emerio slėniu dvelktelėjo vėsus vėjukas, ir Elsbetą ėmė krėsti drebulys. Elijas nusprendė, kad metas sukti namop. Apsiautė ją savo švarku – mergaitė tiesiog paskendo jame, o įsimuturiavusi dėkingai nusišypsojo. Filipas, matydamas, kad švarkas velkasi žeme, savo negrabiomis rankutėmis nustvėrė tą šleifą ir išdidus risnojo savo princesei iš paskos.

– Kaip manai, Elijau, – parūpo Elsbetai, – ar yra čia gnomų ir demonų?

Ir ji tuojau pat ėmė pasakoti epizodą, išgirstą iš mokytojo kaimo mokykloje, – pasak jo, patį vidurnaktį ant Petro uolos suskridusios raganos kelia orgijas. Mokytojas dar sakęs, kad kitados ir Ešberge gyvenusi kažkokia pikta boba, kurios tik per plauką žmonės nesudeginę ant laužo.

– Ne kartą esu buvęs ant Petro uolos, – ramiai kalbėjo Elijas, – netgi naktį, bet jokių raganų ten nesutikau. Veikiausiai žmones gąsdina laukinių žvėrių leidžiami garsai ir jų kauksmai. – Paskui susimąstęs pridūrė: – O gal tai vienišą klajoklį kankinanti sąžinė? Gal kamuoja dieną padarytas nusikaltimas, ir tokiu metu jį užplūsta šimtai baisių klausimų pačiam sau?

Tariant šiuos žodžius, jo akyse iškilo Zefo veidas. Elsbeta nesuprato tokių jo žodžių ir tvirtai pareiškė, kad Dievas niekad neleis tokio blogio, kokio žmogus nėra nusipelnęs ir kokio neįstengtų ištverti. Teisybė, ji net neabejojanti, kad esama demonų, bet juk Švenčiausioji Mergelė Marija turinti galią juos išvaikyti. Tuo ją įtikinusi ponia motina.

Jie tebešnekučiavo svarstydami, tikėti ar netikėti demonais, ir nė nenujautė, kad juos jau seka gyvas demonas – minkštais katės žingsneliais jiems iš paskos tykino Pėteris. Jis neįstengė nugirsti, ką jiedu šneka, bet iš susirūpinusio veido aiškiai galėjai suprasti, koks jis nusiminęs. Nejau tikrai galėjo taip nutikti, kad jo sesutė įsimylėjo tą

geltoną myžalą? Jis dar kartą nužvelgė liekną Elijo stotą, ant pečių krintančius plaukus, pavydžiai nuvėrė akimis strėnas. Velykų sekmadienį, nusprendė jis, atsivesiu į namus Luką Alderį. Ir tuojau ėmė austi mintį, kaip čia geriau pradėjus tvarkyti sumanytą reikalą.

Dar daugel ką apšnekėjo šie du jau spėję susidraugauti žmonės, kol ankstyvą pavakarę priėjo jos kiemą. Elijas stebėjosi mergaitės nuovokumu – dar dažniau apstulbdavo Elsbeta. Jau netoli namų jis užtraukė pasiją, uždainavo ir Elsbeta – dabar jau nesibaimindama; ji išties negalėjo atsiklausyti ir atsistebėti jo vinguriuojamos melodijos turtingumu – jis dainavo čia pakeldamas balsą virš jos balso, čia nuleisdamas žemiau. Palydėjęs mergaitę iki sodo tvoros, prisipažino jai, jog kada nors ketina tapti Ešbergo vargonininku. Vėliau, kai baigsis ūkio darbai, mokytojas Oskaras Alderis išmokysiąs jį vargonuoti. Ir nepraeisią nė kelių dienų, kai, laimingai susiklosčius aplinkybėms, jis jau galėsiąs visam Ešbergui parodyti, ką sugeba.

Vidurnaktį Elijas nubudo. Sapne jam buvo pasirodžiusi Elsbeta. Atkišusi nuogas krūtis, ji spaudė jas į atvirus jo delnus. Pajuto, kad miegant paprastai ant lyties besiilsinti ranka dabar buvo sudrėkus. Elijas susirado pintį ir įsižiebė žvakę. Sutrikęs žvilgtelėjo į paklode nutekėjusią srovelę. Jo galva nenešė, ką dabar daryti. Bet užgesinęs žvakę jis ramia širdimi, pajutęs palengvėjimą, užmigo.

Dabar jau teks papasakoti, kas nutiko Didžiojo šeštadienio naktį ir po jos išaušusį Velykų sekmadienio rytą. Tuo pačiu atversime ir, matyt, pačius laimingiausius mūsų herojaus gyvenimo puslapius.

Kaip ir visas krikščionių pasaulis, Ešbergas patį vidurnaktį iškilmingai šventė Kristaus prisikėlimo stebuklą. Pagal seną paprotį kuratorius su klapčiukais įžengė į dar visiškai neapšviestą bažnytėlės navą, o tada, uždegę velykinę žvakę, atsargiai leido iš rankų į rankas, degiojo kitas žvakeles, kol skaisčiai nušvito visa bažnytėlė. Kas dar mena kuratorių Bencerį, apie kurį buvo kalbėta mūsų knygelės pradžioje, tam mes gal visai be reikalo priminsime, kad jo laikais šitas žvakių degiojimas, be abejo, buvo pati svarbiausia šventinės programos dalis. Kartą šis aktas Benceriui baigėsi netgi liūdnai – vienas

klapčiukas kaži kokiai apsnūdusiai mergai ar senei nusvilino plaukus. Ir priešingai – kuratorius Boierlainas šį darbą atlikdavo greitosiomis ir vos uždegęs Kristaus garbei kelias žvakeles, skubėdavo pereiti prie kalėdinio pamokslo. Taip būtų atsitikę ir šįkart, tik jam sukliudė angliadegys Michelis, tuo metu paskirtas Ešbergo mišių patarnautoju. Kaip mums yra žinoma, pats kuratorius jau nebesugebėdavo pradėti mišių, nė nekalbant apie jų užbaigimą. Beje, tapęs vyriausiuoju tarnu, Michelis ėmė vaikėziškai piktnaudžiauti savo tarnyba – į kuratoriaus mišių knygą jis prikaišiodavo lapelių su savo eilėraštukais; teisybė, tos eilės būdavo religinio turinio, bet su liturgijos kanonais neturėjo nieko bendra. Taigi Michelis sužlugdė pradėtą pamokslą ir savo tarškiu kaip skarda balsu užtraukė *Gloria in excelsis Deo*. Dabar visais savo registrais vargonai turėjo užgriaudėti Prisikėlimo choralą, bet tylėjo. Apaštalų pusėje stovėjęs Elijas krūptelėjo. Beje, kai Oskaras Alderis savo storais pirštais imdavo bambinti preliudijas, jis irgi leisdavo sau malonumą mintyse kurti preliudiją ir, lygindamas savąją su grojama, smagindavosi kaip vaikas. Tik šitaip jis įstengdavo pakęsti bejėgišką dėdės vargonavimą. Bet dabar bažnytėlėje viešpatavo tyla ir įtemptas laukimas.

Tuo tarpu Elijo galvoje skambėjo fantastiška preliudija. Jis puikiausiai žinojo, kaip būtų vargonavęs šį choralą. Pirmučiausia giliais akordais jis būtų išreiškęs Marijos liūdesį išvydus tuščią kapą. Paskui pasigirstų bosai – jie tiksliai pakartotų nustumiamą kapo akmenį. Ir tik trečioje dalyje suskambėtų džiugus pakilimas, aukšti, fanfaras primenantys akordai patvirtintų žinią, kad Kristus tikrai prisikėlė. Į šį džiugesio kvaitulį įsitrauktų choralo melodija, o patsai choralas virstų plačiu nepaprastai drąsių harmonijų srautu. Šios begal drąsios harmonijos, kuriomis būtų atskleistas neįtikimas stebuklas, turėtų abejojantiems krikščionims prikišamai įrodyti, kad Kristus padarė tai, kas neįmanoma – prisikėlė iš numirusiųjų. Kokia geniali tai būtų muzika!

Bet kaimiečiai viso šito, aišku, nesuvokė. Pasigirdo tik nekantrus krenkščiojimas, žmonės ėmė dėbčioti ir žvairuoti į emporą. Galop Michelis, matyt, kažką suprato ir ryžtingai užvedė choralą Taigi

velykinės mišios buvo giedamos *a cappella**, ir nebuvo jokios naudos iš to, kad Pėteris, pasivadinęs Eliją į šalį, kuždėjo šiam, jog atėjo metas pagaliau ir jam kopti į emporą. Tokia mintis Elijui buvo šmėstelėjusi dar naktį. Ar gali būti, kad išmušė jo valanda? Ne, taip negali būti!

Dar neužgiedojus velykinio *Aleliuja*, Lamparteris Plepys slapčia išspruko iš bažnyčios ir nutykino į Oskaro Alderio namus. Pro langą jis dirstelėjo į svetainę, kur žilpčiojo blausi šviesėlė. Ir išvydo tą milžiną, ant pilvo drybsantį asloje. Jam iš nosies sruvo juodas kraujas, bet kraujas čia buvo tik juokai. Aplink milžiną asloje voliojosi šešetas degtinės butelių – Oskaras Alderis buvo nusitašęs iki velnių matymo.

Mokytoją jau esame skaitytojui pristatę – tai pavydo graužiamas žmogus, kuris pats save vertino kaip garsų muziką. Bet vienu požiūriu šis vyras vis dėlto gerbtinas: jis turėjo tikrai gilią muzikanto sielą. Negalėjo pakęsti, kad grojant naujai suderintais vargonais, netikslus jo vargonavimas rėžtų netgi visai nemuzikalią ausį.

Negrabiuose jo pirštuose plazdėjo jautri siela. Nuo to Oskaras Alderis ir palūžo, ir čia mes užbėgsime likimui už akių: praėjus penkiolikai dienų po tų Velykų, žmona jį negyvą aptiko daržinėje. Vargoninninkas pasikorė ant pasaito veršiams rišti. Po ore kybančiom kojom gulėjo raštelis, kuriame neviltingomis raidėmis buvo išvedžiota, kad jis visuomet norėjęs būti puikiu Dievo muzikantu. Bet ir jis, ir jo menas buvo paniekintas, tad dabar iškeliaująs pas velnią – Dievo garbei!

Velykų rytą jau visas kaimas žinojo, kodėl tylėjo vargonai. Elijas uoste uodė didžiąją savo valandą. Todėl drauge su Pėteriu atsisėdo į paskutinįjį, jam taip gerai pažįstamą, klauptą greta tabaką žiautarojančių senių. Nuo čia buvo tik žingsnis iki emporon kylančių laiptelių. Jis baimingai laukė, kad mokytojas dar gali imti ir pasirodyti. Bet mokytojas nepasirodė, ir *Kyrie* kuo sklandžiausiai buvo atliktas *a cappella*. Tuomet jis su Pėteriu ir išdrįso užlipti prie vargonų.

* Be akompanimento (*it.*).

Ešbergo avelėms tiesiog žadą užėmė, kai užgiedojus *Gloria*, vargonai netikėtai suvilnijo ir triumfuodami paskelbė, kaip dera krikščioniui džiaugtis švenčiant tokią dieną. Elijas su užmoju ėmė groti *toccata*, kuri šios bažnytinės giesmės melodiją užbaigė penkiabalsiu *fugato*. Kai jis pradėjo skambinti patį choralą, niekas nedrįso giedoti – taip smarkiai buvo persigandę kaimiečiai. Todėl pats Elijas pakėlė balsą ir galingu bosu užtraukė *Gloria*. Atslūgus kokią minutę trukusiam nebyliam siaubui, jam išdrįso pritarti keli balsai. Bet ir tiems keliems greitai teko nutilti, nes tokios muzikos jų ausys dar nebuvo girdėjusios – ji reikalavo iš jų begalinės įtampos. O per pamaldas įsitempti iki begalybės Ešberge nebuvo įprasta.

Elijas triumfavo. Suimprovizavo tokį jaudinamai švelnų *adagio*, kad šalti kaip uolos ešbergiečių delnai užkaito. Pasitelkęs dramatiškus motyvus, figūravo choralą „Surakintas Kristus“, o galop viską užbaigė milžiniška postliudija, kurią buvo sukūręs pagal Elsbetos širdies ritmą. Aukštai pakylėtom sielom skirstėsi žmonės iš bažnytėlės. Šitas vargonininkas surambėjusią jų dvasią pavertė avinėlio šventumu – net keista, kad šįkart niekas neišėjo iš bažnyčios anksčiau. Ir prie dubens su švęstu vandeniu tąryt nekilo jokio erzelio. Kai kurie net ėmė rodyti kilnumą – tai buvo visiškai neįprasta, mėsingomis rankomis davė ženklus, kad užleidžia savo vietą, gali ir luktelėti, o sveikinant Dievą – kas galėtų patikėti! – jų tariamuose žodžiuose girdėjosi prancūziška tartis.

Elsbeta jau laukė prie portalo ir išgirdusi vargonininką einant iš navos, švytėdama pasileido jam priešais. Ji pamatė, kad Elijo veidas plūste paplūdęs prakaitu.

– Tu tikras padūkėlis! Aš dar niekad negirdėjau tokios puikios muzikos! – sušuko ji, o gelsvi kaip lapija jos plaukai smagiai suposi apie kaklą. Elijas nusilenkė, suvilgė du pirštus švęsto vandens dubenyje, atsigręžė į tabernakulį ir persižegnojo.

– Postliudiją aš grojau tik tau vienai. Ar žinai, kad mudviejų širdys plaka vienu ritmu? Ar žinai, kad mudu esame visai tokie patys?

Elsbeta tebežvelgė į jį nuostabos kupinomis akimis ir net nesuvokė, apie ką jis čia kalba.

– Ar galėčiau panelę palydėti į tėvo dvarą? – skubiai paklausė Elijas ir pats nusigando savo ištartų žodžių. Tad padavė jai ranką, Elsbeta šlamėdama drabužiais nusilenkė, ir jiedu išdidžiai nužingsniavo į Nulfo Alderio namus.

O iš tamsaus navos kampučio skvarbiai žvelgė smagios Pėterio akys – jis džiaugėsi, kad šiandien pas juos užeis Lukas Alderis. Ir Lukas tikrai atėjo popiet, bet Elsbeta nė nežvilgtelėjo jo pusėn. Beveik nenutildama ji kalbėjo vien apie Eliją. Kaip čia galėjo nutikti, kad šis vyras taip velniškai puikiai sugeba groti? Lukas jai nerūpėjo. Dar ne.

Galingas mūsų muzikanto vargonavimas privertė, kad ir visiškai skirtingai, pražysti dar du žmones. Vienas tokių buvo kuratorius Boierlainas. Vos tik išėjęs iš zakristijos, ūmai jis pajuto nepaprastą dvasios giedrą. Tada pažvelgė į rytus ir pagalvojo apie šios dienos stebuklą. Kokią grandiozinę homiliją jis turėjo pasiekti, kad stotų šitokia tyla! Ir kuratorius susimąstė, kaip čia jam taip pavyko.

Žyste pražydo ir Zefienė – vargšė, be laiko pražilusi moteriškė. Ji stovėjo prie kapinių tvoros, ištiesusi kaklą žvelgė į porą, susikibusią už rankų, ir pajuto, kaip drėksta vokai. „Nejau tai tikrai mano vaikas? Mano vaikas?“ – kuždėjo pati sau. Tuomet, pamiršusi laiką, prapliupo raudoti. Tik kai Filipas kumšteliais ėmė būgnyti jai į pilvą, moteris atsitokėjo. Stvėrusi savo idiotą už rankos, ji skubiai nužingsniavo namo. Vakare Zefas išgirdo pačią tvarte dainuojant. Ji vėl traukė savo mergautines dainas.

Tik vienas žmogus jau nebegalėjo džiaugtis – jo širdį užplūdo melancholija, o noras numirti noko kaip tamsiai raudonas obuolys. Tai buvo kaimo mokytojas Oskaras Alderis, apie kurio likimą jau pasakojome. Nė nekrustelėdamas jis sėdėjo ant suolo šalia krosnies, be paliovos švampė taboką ir niekaip neįstengė lig valios pasisotinti kančia po Lamparterio Plepio pasakojimų apie stebuklingą naujojo vargonininko grojimą. Iškart po mišių Plepys užėjo pas mokytoją į namus. Su nesibaigiančiu *Aleliuja* lūpose Plepys be galo be krašto šlovino didį vargonininką. Pamatysit, sakė Plepys, dar sulauksim tokios dienos, kai žmonės keliaus čia iš toliausių kraštų, lups skiedras

nuo Alderių namų palangių ir šauks: „Žiūrėkit! Aš turiu skiedrą iš didžiojo Elijo Alderio namų!“ Štai kaip kalbėjo šitas pliurpalas, ir mieliausiai dar būtų malęs ir malęs liežuviu, jei Oskaro pati galiausiai nebūtų tūžmingai parodžiusi jam durų.

Dar daug ką reikėtų papasakoti apie šį metą, kai Elijas Alderis patyrė didžiausią džiaugsmą ir triumfą. Apie tai, kaip jis dabar pasidarė didžiai gerbiamu žmogumi visame kaime, kaip jam ešbergiečiai patikėjo ne tik vargonininko tarnybą, bet ir panoro, kad Elijas būtų mokyklos vedėju. Apie tai, kaip jis kiekvieną sekmadienį stulbino žmones savo vargonavimu. Kaip jis visam gyvenimui susidraugavo su Elsbeta. Kaip sulig kiekviena diena vis labiau ėmė ją mylėti, niekad neatverdamas jai savosios aistros.

Bet pavydas nesnaudžia, tad netrukus ėmė girdėtis vis garsesni balsai, įstabų jo vargonavimą vertinantys skeptiškai. Jis, girdi, per ilgai grojąs, o ir kam gi reikia taip garsiai? Toji jo muzika esanti pernelyg paini ir sudėtinga, – taip kai kas kalbėjo Vaidmano užeigoje. Viršūnę šitoks nepasitenkinimas pasiekė tada, kai Vėlinių sekmadienį Elijas grodamas ūmai užtilo, šitaip norėdamas pavaizduoti staigią mirtį. Kaimiečių nugarom nubėgo šiurpuliukai – jie puikiausiai suprato, ką jis tuo norėjo parodyti. Tuoj toksai vienas ir ėmė vapėti, kad Ešberge niekad nebuvę mados šitokiu būdu šiurpinti padorius žmones. *Siket erat et prinzipus in nunk* ir *semper!*

Bet Elijas džiūgavo. Jis buvo be galo laimingas, ir nubudus rytą iš dar traiškanotų nuo miego akių imdavo riedėti džiaugsmo ašaros. Jis mylėjo pavasarius, jis nepaisė žiemų, o rudenys jam jau nebeatrodė esą mirties ženklas. Jis tvirtai žinojo išgirdęs jam seniai skirtos mylimosios širdies plakimą. O Pėteriui jis kartą taip pasakė:

– Kurių galų tie vargšai žmonės turi ieškoti, blaškytis ir klysti? Jie laksto nuo vienos meilužės prie kitos ir nežino, kad Dievas jau nuo amžių amžių yra jiems skyręs vienintelį žmogų. Žmogų, kurio širdis plaka lygiai kaip ir jų. Mažulėliai! Jie nepasitiki, jie neturi kantrybės laukti, kol Dievas parodys jiems vietą ir ištars valandą!

MOTERIS MĖNESIENOJE

Vaikams jis buvo geraširdis mokytojas. Vaikai ėmė jį švelniai garbinti, nors ir neįstengė iki galo atsikratyti bukštumo dėl jo geltonų vyzdžių. Retas kuris išdrįsdavo pažvelgti jam tiesiai į akis. Jis kasdien drauge su jais giedodavo, mokė suvokti vargonuojamus vaizdus, tarsi kokią pasaką sekdamas aiškino jiems Šventąjį Raštą ir atkakliai stengėsi vaikams įteigti, kad ne vien tik žmogus turi sielą, ją turi ir kitos būtybės, net gėlė ar akmuo. Kai mokinukų dėmesys atslūgdavo, jis juos žvalindavo pamėgdžiodamas ešbergiečių balsus – vaikai turėdavo atspėti, kieno balsą jis ką tik mėgdžiojęs. Kai kuris nors mažylis neįstengdavo sumokėti savaitinio mokesčio, nes namuose dantis šiepė badas, jis nepuldavo tokio bausti – priešingai, iš kitų suneštų duoklių slapčia paimdavo kiaušinių, duonos, sūrio ir duodavo vaikučiui parsinešti namo. Kai žiemą kuris nors pamiršdavo pristatyti privalomą kurą mokyklai kūrenti, jis nesibardavo, juk matydavo, kad tas vaikelis net kojinių neturi. Jis buvo atidus mokytojas – budrus, visuomet pasirengęs aptikti talentą muzikai. Jis atrado balsų, kuriuos jau pats galėjo formuoti. Bet tikro muzikanto taip ir nepasitaikė. Išskyrus Filipą, kuris visuomet būdavo šalia. Bet Filipas buvo idiotas, tad ir jo talentui nebuvo lemta tarpti.

O nuolatinis meilinimasis Elsbetai, kuri dabar jau buvo tekėti pribrendusi mergina, sekino Eliją tarsi klastinga liga. Jos požymiai pirmučiausia pasireiškė tariamais menkniekiais. Netikėtai atsivėrus durims, jis baisiausiai krūptelėdavo. Išvydus iš tolo į namus artėjant moterį, iškart padažnėdavo jo širdies plakimas. Išgirdęs naktinį mo-

terų juoką prie kaimo šulinio, visuomet pamanydavo, kad tame būryje aidi ir Elsbetos juokas. Muzika, visą laiką jam taip padėjusi gyventi, dabar virto alinančiu vargu, ir neilgai trukus jam teko prisipažinti, kad ji nebeteikia jam paguodos. Ėmęs eiti vargonininko pareigas, iš pradžių jis kasdien tobulindavosi, prižiūrėjo instrumentą, paisė, kad registrai būtų visuomet suderinti. Bet vėliau ir tai pradėjo jį varginti – ir ūkyje, ir mokykloje darbams galo nebuvo matyti. Rudeniop, darbams apmažus, atrodė, kad vėl nubunda jo uolumas ir aistra muzikai. Kristaus kančia jam visuomet žadino potraukį muzikai. Galima net tvirtinti, kad ši kančia iš tikrųjų jį ir skatino kurti muziką. Muzika jis stengėsi paversti ir tą rūkų sklidiną metą apie Vėlines – tada lapkričio nuotaikos maišydavosi su smilkalų kvapais ir juodais drabužiais. Jis mėgo viską, ką tik buvo įmanoma sieti su mirtimi.

To tylaus Elsbetos laukimo metais pasikeitė jo tikėjimas. Anksčiau Elijas buvo blaiviai mąstantis, bet giliai tikintis krikščionis, o dabar į jo dvasią įsigraužė abejonės. Kodėl Dievas nenori išgirsti jo kasnaktinės maldos? Ar tikrai jo tokia valia – matyti kenčiantį žmogų? Ar tai jo valia vesti žmogų klystkeliais? Argi jis kuo įstabiausiai neįrodė, kam yra seniai skirtas? Nejau Dievas visai nusigręžė nuo jo?

Šiuo metu Elijas, netgi keistokai ir perdėtai, ėmė begal garbinti Mariją. Jis pradėjo rinkti Marijos paveikslus, rožinius ir statulėles. Rinko visa tai su kone fanatišku kolekcionieriaus įkarščiu, netgi mažylių mokykloje prašė, kad visas namuose nebenaudojamas devocionalijas suneštų jam. Šiuos visus dalykėlius kaupė savo kamaroje tarsi didžiausią lobį. Pamažu visos sienos buvo nukabinėtos paveikslais, jo gulto galvūgaly ir kojūgaly, tarsi džiūti sukabintos kukurūzų burbuolės, karojo rožiniai, o ant stalo vos betilpo medinės ir gipsinės figūrėlės. Nuspalvintos ir nespalvintos Marijos, su galva, o ir be galvos, liūdinčios ir nušvitusios – visur vien Marijos.

Įėjęs bažnyčion dabar jis jau nebesiklaupdavo prieš Aukščiausiąjį, eidavo tiesiai prie Dievo Motinos altoriaus, puldavo – kai bažnytėlė būdavo visiškai tuščia – ant kelių, pasilenkdavo prie altoriaus apkloto kraštelio ir karštai, iš visos širdies bučiuodavo jį. Taip truko ilgą laiką,

o amžinai šviežia gyvų gėlių puokštė, kurią Nulfienė pastatydavo čia kiekvieną savaitę, teikė jam naujų vilčių. Teisybė, jis nesuprato, ką toji puokštė čia reiškia, bet žinojo, kad ją atneša ir pastato Nulfienė. Jam rūpėjo viskas, ką tik buvo kaip nors įmanoma sieti su Elsbeta. Tokia sutrikusi dvasinė jo savijauta ir paskatino Pėterio planą. Jis vienintelis žinojo, kaip stipriai Elijas myli Elsbetą.

Tuo metu, kai klostosi šie įvykiai, abiems – Elijui ir Pėteriui – sukako po dvidešimt vienerius metus. Pėterio, kaip ir jo bičiulio, gyvenimas buvo iš anksto paženklintas, ir jis nė nesitikėjo, jog kada nors atsiras galimybė ištrūkti iš tos nepakeliamai nuobodžios kaimiečio būties. Nulfas drauge su Pėteriu, kai šiam sukako dvidešimt, nuvyko į Feldbergą, kad pas advokatą užrašytų sūnui ūkį, mišką ir pievas. Visas Ešbergas tuomet stebėjosi šiuo Nulfo žygiu – kaip jis čia parodė tokį beribį pasitikėjimą, juk paprastai sūnūs ūkį paveldėdavo tik tėvui atgulus mirties patalan. Bet netrukus ir pats Nulfas pamatė, kad palikdamas paveldėtoju Pėterį gerokai apsišovė. Praėjus vos dviem savaitėm po paveldėjimo sutarties įsigaliojimo, Pėteris tėvelius iškraustė į vaikų kamarą, be jo leidimo jiems buvo nevalia net įžengti į gyvenamąją trobą. Po tokios nesėkmės Nulfas vėl pasidarė dievobaimingas, ėmė vaikščioti į pamaldas ir tapo dar didesniu kaimo pajuokos objektu.

Kokie tuo metu buvo Pėterio potroškiai, rodo jau vien jo elgesys su gyvuliais. Tvirto ūkio kūrimo dingstimi jis ėmė daryti bandymus su didžiuma galvijų – kiek ilgai jie gali tverti be vandens? Kartą vienam veršiui uodegą jis nukirto vien dėl to, kad tasai atseit pernelyg spyriojosi. Kai viena ką tik apsiparšiavusi kiaulė negyvai apkramtė du paršelius, Pėteris išdūrė jai akis. Lig soties pasitenkinęs savo atviru žiaurumu, jis ėmė kurti mintyse naujus būdus, kaip būtų galima kankinti gyvulį, kad šis neprarastų prieraišumo. Ir jeigu tai pavykdavo, pražiojęs burną jis gašliai žvelgdavo pakvaišusiam padarui į akis.

Pėteris nebuvo tikras vyras. Jam nežėlė barzda, buvo menko sudėjimo, veide – aiškūs raupų pėdsakai, kūnas pasekęs. Jo plaukai raitėsi, o skirianti iš kitų žymė buvo suluošintas jo dilbis. Jo akys žvilgėjo

rudai – kaip riešutai. Tai buvo gražios akys, tik jose žaižaravo pragaro liepsnelės.

Tiesiog nesuvokiama, ko mūsų Elijas prasidėjo su šiuo žmogynu, kuris kankino gyvus padarus, tarsi tie būtų kalti dėl jo nykaus ir nuobodaus gyvenimo. Suprantama, toks elgesys Elijui nebuvo paslaptis. Kiek kartų jis maldaute maldavo jį atsiversti, palikti gyvulėlius ramybėje – dažniausiai tuomet, kai Elsbeta virkaudama pranešdavo jam apie vienokią ar kitokią brolio piktadarystę. Tačiau visuomet nusverdavo dėkingumas ir ištikimybė. Jis niekuomet nepamiršo, kaip andai Pėteris stovėdavo po jo kamarėlės langu ir nepaliko jo. Ši ištikimybė nejučia vertė jį Pėterio piktadarybių bendrininku. Ir jis tai žinojo. Bet nieko nesiėmė, kad padarytų tam galą, antraip būtų praradęs didžiausią viso gyvenimo draugystę.

Tai nutiko vieną drungną lapkričio naktį, per pilnatį. Tokiomis naktimis vasara dar stoja piestu prieš rudenį, o į žmogaus širdį įsėlina nerimas, ji viliasi surasti kitą tokią pačią nerimstančią širdį. Kaimas jau buvo įmigęs pirmuoju miegu, miškai metė milžiniškus šešėlius ant mėnesienoje melsvai mirgančių pievų.

Dar vakare Pėteris Elijui paslaptingai pakuždėjo, kad šis ateitų prie Elnių tvenkinio Petro uolos papėdėje. Ten jis jau lauksiąs, o tada parodysiąs tai, apie ką jau seniai ilgai svajojęs. Parodysiąs jam meilę.

Sukurstytas tokių kalbų, Elijas nevėluodamas atskubėjo į sutartą vietą. Tenai plytėjo proskyna, kojos iki kulkšnių klimpo į pelkę. Tokiose vietose mėgdavo laikytis taurieji žvėrys. Pasiekęs proskyną, Elijas užuodė tabako dūmus. Tai jį gerokai nustebino. Tada jau išvydo į medžio kamieną atsirėmusį ir pypkę godžiai čiulpiantį Pėterį. Šis irzliu balsu pasisveikino su juo, iš balso Elijas jau nutuokė, kad bičiulis bus sumanęs kažką šlykštaus.

Tuo pat metu naktinėn iškylon rengėsi vieniša moteriškė. Tai buvo Burga Lamparter, kuri, kaip jau sakėme, mylėjo gyvenimą ir žmones, todėl kaimas pavertė ją kekše. Gaisro liepsnos surijo jos namelius, todėl jai teko parsisamdyti už mergą pas pusbrolį Valterį Altigo sodžiuje. Ten ji be galo be krašto pamilo to pusbrolio brolį – ištįsusį

ir perkarusį vyrelį, nuo pat vaikystės sergantį nuomariu. Šią istoriją žinojo visas kaimas, visas kaimas žinojo ir tai, kad tas vyrelis per nelaimingą atsitikimą kirtavietėje neteko savo kapšo su kiaušiais. Bet Burga vis tiek jį mylėjo. Kai sekmadienių popietėm jis smalindavo savo pypkutę, ji patenkinta uosdavo kvapą, tyliai sėdėdavo ant palangės, žiūrėdavo į savo Gotfrydą ir jausdavosi pamaloninta.

Burga buvo žydinti, apkūni moteris, stambaus veido, su šviesių plaukų kupeta. Ir štai angliadegys Michelis perdavė jai laku antspauduotą laiškelį, – dabar jis darė viską, už ką galėjo pelnyti bent kiek pinigo, – o ant puikaus popieriaus parašytame laiškutyje ji perskaitė, kad vidurnaktį Gotfrydas jos lauksiąs prie Elnių tvenkinio. Turįs jai pranešti be galo svarbių dalykų. Ką gi, Burga nė akimirkos nesuabejojo to laiškelio tikrumu. Tik Gotfrydo ranka, patikliai galvojo ji, galėjo taip parašyti. Puikiai klostėsi Pėterio sumanytas planas!

Leisdamasi melsvai mirgančiomis pievomis, jau iš anksto mėgaudamasi būsimąja laime, Burga kartkartėm stabtelėdavo – išsitraukdavo iš prikyštės laiškelį ir apiberdavo jį savo perdžiūvusių lūpų bučiniais. Paskui jau užuodė tabako dūmą, ir nuo to kvapo net krūptelėjo visa.

– Gotfrydai? – iškvėpė ji ilgesingai į mėnulio užlietą proskyną. – Gotfrydai, tu jau čia?

Nors Burga ir nesibijojo tamsos, – juk ir į savo žygius traukdavo dažniausiai naktį, – dabar jai pasidarė kažko baugu. Ji laukė, klausėsi, bet buvo tylu.

– Gotfrydai! – drąsindama pati save šūktelėjo. – Čia aš! Tavo Burga! Aš čia! Ei, išlįsk greičiau!

Tuomet iš tamsos pasigirdo Gotfrydo balsas:

– Ženk į šviesą, Burga! Aš geidžiu tave matyti!

Žengiant į proskyną, Burgai spurdėjo širdis.

– Čia taip drėgna! – baimingai susijuokė ji. – Ar negalėtume mudu susirasti geresnės vietelės? – ji sukaliojosi į visas puses, bandydama įspėti, iš kur sklinda balsas. – Tučtuojau išlįsk! – jau pyktelėjusi pareikalavo ji. – Aš žinau, tu pasislėpęs už eglės!

– Kokia tu graži moteris! – vėl pasigirdo iš tamsos. – Tu žinai, aš geidžiu tavęs nuo pat pirmos dienos, kai tik pasirodei mūsų ūkyje.

– Ką tu čia tauški? – gyvai atsiliepė Burga ir toliau klampojo, iki kulkšnių klimpdama tyrėn.

– Likis proskynoje! – įsakė Gotfrydas, ir balsas nuskambėjo taip, kaip kalbėdavo vien tik jis. Burgai išsisklaidė paskutinės abejonės.

– Aš ir stoviu čia, – mergiškai maivydamasi atsiliepė ji ir sunėrė rankas ant pilvo.

– Ar tu mane kada nors mylėjai? – liūdnai paklausė balsas. Burga pastatė ausis. Balsas dar liūdniau paklausė: – Sakyk, ar mylėjai mane kada nors?

Šitoks klausimas stipriai sujaudino mylinčią moterį ir ji nebesivaržydama išklojo viską, kas gulėjo ant širdies:

– Kai atsigulusi glostau čiužinį, įsivaizduoju, kad tai tavo oda, Gotfrydai. Tik nesijuok iš manęs, bet kai tu palieki nebaigtą lėkštę, aš ją slapčia išlaižau. O kaip dažnai paimu tavo pypkę ir uostau ją, uostau... Tuomet galvoju: kokia būtų laimė, jei ponas Dievas...

– Netikiu nė vienu tavo žodžiu! – rūsčiai suriko Gotfrydas. – Tu išeini ir guliesi į kitų guolį, nuodėmę su jais darai! Kaip dar drįsti sakyti, kad myli mane?

Burga tylėjo. Ji dar nepažino šio kraupaus vaiduoklio, nors dabar jau būtų turėjusi pažinti, nes tikrasis Gotfrydas niekad nebūtų su ja šitaip šnekėjęs. Kaltę už tokias kalbas ir elgesį ji suvertė įstabiai mėnesėtai nakčiai. Be to, Ešberge dar buvo gyvas senas priežodis, kuriuo Burga vaikiškai tyrai tikėjo: šviečiant pilnačiai, teigė priežodis, pats angelas suveda žmones, o išskiria juos tik mirtis.

– Jei tu iš tikrųjų geidi priklausyti man, – tęsė balsas iš tamsos, – tai pasirodyk. Apnuogink savo puikų kūną, tada aš patikėsiu.

Tardamas šiuos žodžius, Elijas, kuris šalia Pėterio gulėjo po spygliuočiu, ėmė miknoti. Tuomet Pėteris tvirtai spustelėjo jam sprandą, kad bičiulis nesumanytų sugadinti viso žaidimo.

– Padarysiu viską, ko prašai, – ramiai atsiliepė Burga, – jei prižadėsi man, kad po metų tapsi mano vyru.

Ir Elijas Gotfrydo balsu prisiekė, prisiekė visais šventaisiais, apaštalais ir visų mirusių Lamparterių sielomis. Netekęs savo valios, jis sekė Pėterį, tarsi užhipnotizuotas kartojo jo žodžius. O Burga ėmė nusirenginėti. „Mano kūnas yra pats menkiausias daiktas, kurį galiu jam parodyti!" – pamanė ji, jau nė truputėlio nesivaržydama nuogumo. Ji nusimetė nuo pečių skarą ir švelniai padėjo ją ant nulaužtos šakelės. Liemenėlę varstėsi irgi su ne menkesniu švelnumu, visa kuo norėjo patikti savo Gotfrydui. Tvokstelėjo šiltas vėjo šuoras, siūbtelėjo per viršūnes ir tyliai, dusliai sušlamėjo medžiuose. Burga baigė varstytis liemenėlę, ir abu vyrukai išvydo jos dideles, proporcingas, minkštas šilkines krūtis – jos kaip šaltinis trykšte ištryško tamsoje. Tada ji pasilenkė prie savo sijonų, krūtys nutįso žemyn ir pasidarė panašios į dvi stambias sunokusias kriaušes. Pilnaties šviesa šokinėjo jos plaukų kupetoje, ir jie spindėjo kaip sidabro „lietutis" ant kalėdų eglaitės. Šviesa sklido jos plačiais, tvirtais pečiais, glaudėsi prie lygios nugaros, o ten, kur stuburas baigėsi švelnia įduba, nusėdo lengvas šešėlis. Ji suėmė viršutinį sijoną ir taip ramiai jį nusisegė, tarsi būtų čia vienui viena. Elijas pastebėjo, kaip pakilo jos krūtinė, velkantis sijoną, matė net, kaip sukietėjo krūtų speneliai. Jam išdžiūvo burna, Elijas vos alsavo. Tada moteris nusitraukė per galvą antrąjį sijoną ir liko visiškai nuoga. Taip ir stovėjo nejudėdama, suglaudusi kojas, žemyn nusvarinusi rankas. Rankose iššoko venos, o smailus vaisingas pilvas jai kvėpuojant čia įsitempdavo, čia vėl pasidarydavo minkštas.

Elijas įsispitrijo į jos plačius klubus, neįstengė atplėšti akių nuo vešlaus krūmo tarpkojy. Jis nebegirdėjo, ką karštom lūpom į ausį kuždа jam draugas. Tik kai Pėteris įžnybo į ranką, Elijas atsitokėjo.

– Aš vis dar netikiu! – sušuko Gotfrydas iš savo slėptuvės. – Privalai atlikti dar du darbus, jei išlaikysi ir šiuos bandymus, jau šį mėnesį mudu būsime vyras ir žmona.

Burga kantriai tylėjo.

– Moteriškė, – darydamas ilgas pauzes kalbėjo Gotfrydas, – visada privalo paklusti savo vyrui. Įrodyk, kad tu mokėsi manęs klausyti!

– Padarysiu viską, ką tik tu liepsi, – patikliai atsakė Burga.

– Išskleisk dabar plaukus! – pareikalavo Gotfrydas. O kol Burga išsirišinėjo į kuodą surištus plaukus, prie jos kojų blykstelėjęs nukrito kaži koks daiktelis.

– Imk dabar tą peilį ir nusirėžk plaukus!

Nė akimirkos nedelsdama, Burga apgraibom susirado peilį ir nusirėžė plaukus. Taip stipriai ji mylėjo Gotfrydą.

– O dabar, – sudrebino tylą balsas, – griūk į maurus! Gulkis ir voliokis, kaip elnė čia voliojasi!

– Kodėl reikalauji, kad šitaip daryčiau? – pažeminta pralemeno Burga. – Nejau tau dar negana?

– Daryk, ką sakau, antraip niekad nebūsi mano! – užriko Gotfrydas.

Ir nuoga moteris suklupo, panardino rankas į pelkės tyrę, išsiterliojo veidą, parpuolė ant pilvo, ėmė raitytis ir voliotis, be perstogės garsiai ir graudžiai kūkčiodama. Tik ūmai ji nugirdo paslaptingą juoką, sustingo ir apimta siaubo ėmė dairytis į visas puses. Tuomet juokas taip sugriaudėjo, kad nuo uolų atsimušė jo aidas.

Burga pakilo iš purvynės, nevilties kupinu balsu suriko „Šunes jūs, šunes!!!“, bet teįstengė užmatyti slėnio pusėn skubančių dviejų žmonių šešėlius. Burga leidosi jiems iš paskos, bet greitai atsiliko, nes bėgdama per spygliuotą paklotę iki kraujų susibadė kojas.

Taip ir stovėjo – trumpai nusirėžusi plaukus, nuoga, kaukdama iš įniršio.

– Štai kokios jos! – triumfuodamas subliuvo Pėteris, įsitikinęs, kad jiedu jau atsikratė persekiotojos. – Visos bobos kvailos ir primityvios! Jos minkštos ir bailios. Vardan meilės, – pridūrė jis teatrališkai, – jos viską padarys! Jis priėjo visai arti prie išsekusio, tirtančio mėgdžiotojo.

– Ko tu čia drebi? – piktai paklausė. – Šita bobšė gavo, ko yra nusipelniusi! Ji kekšė, savo akimis matei, kokia ji kekšė!

– Panele Švenčiausioji, ką aš padariau? – miknojo Elijas ir nebesivaldydamas ėmė virkauti. Pėteris suėmė verksnio galvą, tvirtai laikė ją savo rankose, tada puolė bučiuoti plonas Elijo lūpas. Delnais jis švelniai glostė draugo pečius, pačiupinėjo ir lytį. – Būtų gera, – dusliai

murmėjo Elijas, – imti čia pat ir numirti.

Paskui garsiai riktelėjęs stumtelėjo Pėterį nuo savęs ir pradingo miško tamsoje.

Šitaip nuskriaudus visiškai nekaltą moterį, Eliją ėmė graužti gėdos jausmas. Išsigelbėjimo ir atleidimo jis ėmė ieškoti maldoje – beveik nepasilikdamas laiko miegui, pernakt varydavo begalines litanijas ir kalbėdavo rožinį. Tačiau pilnaties nutvieksta nuoga moteris, jos tvirtos, į kriaušes panašios krūtys, sidabru blykčiojantis gėdos krūmelis niekaip neapleido vaizduotės. Jis kankinamai stengėsi atsikratyti šio reginio, bet moteris kasnakt ir vėl jam pasirodydavo. Nusiraminimo jis ieškojo vargonuodamas, bet pats pašiurpo turėdamas prisipažinti, kad dabar jis jau kitoks. Pradėjo jausti malonumą, kai komponuodavo muziką nepaisydamas klausos dėsnių. Nuojauta jam kuždėjo, kad disonansai, jeigu jų neišsklaidysi, yra kažkas nuodėminga ir draudžiama. O kadangi suprato, kad ir jis pats, ir jo gyvenimas nebėra skaistūs, jo grojime ėmė rastis vis daugiau tokių disonansų. Jis atrado nuodėmę ir ėmė ja gardžiuotis. Kitados naivus jo vargonavimas dabar reikalavo demoniškų pastangų.

O Burga? Ji juk žinojo, kad Ešberge tik vienas žmogus šitaip geba mėgdžioti balsus. Nujautė ir tai, kad antrasis šešėlis buvo Pėterio. Bet nė vienam jų Burga nepasakė nė žodžio, sutikusi kurį, nė karto priekaištingai nepažvelgė į akis. Pusbroliui pamelavo, kad jai esą ėmę slinkti plaukai, todėl ir nusirėžusi savo kuodą. Toks jau buvo jos būdas. Ji vėl kantriai paniro į kasdienybę.

Kai sekmadieniais po pietų jis papsėdavo savo pypkutę, ji su didžiausiu malonumu traukdavo į save tabako dūmus, nenuleisdama akių žiūrėdavo į Gotfrydą ir buvo laiminga. Burga mylėjo gyvenimą ir žmones. Šios meilės niekas nebūtų įstengęs subjauroti.

VILTIES ŽIBURIAI

Jau trečiukart tą sekmadienį Zefas Alderis pravėrė kamarėlės duris, kur karščiuodamas, sulipusiais nuo prakaito plaukais ir stačiomis, padėrusiomis akimis savo guolyje vartėsi Elijas. Zefui užgniaužė kvapą. Ore tvyrojo gelsva miglelė – nuo smilkalų ir galybės lajinių žvakių, kurias malšindamas savo gėlą žibino meilės kankinys. Priėjęs prie naktinės spintelės, Zefas glaudžiau sustūmė gipsines Marijų statulėles ir padėjo ten keturias nuluptas bulves. Ir gabalėlį sūrio – jį pats buvo nulupęs. Tik šitaip jis įmanė guosti savo vis dar mylimą sūnų. Zefas niekad nebuvo gražbylys.

Bet, velniai parautų, šiandien privalau su juo pasikalbėti, tyliai širdo Zefas, žvelgdamas į lovoje gulintį kančių kamuojamą sūnų. Šiandien jis ims ir paprašys atleidimo už tą kitados padarytą nusikaltimą – Romano Lamparterio nužudymą. Dabar jau jam pakaks drąsos tai padaryti. Tikrai, jis netgi atsiklauptų prieš jį, jeigu tik vaikis panorėtų. Jis privalo jam pasakyti, kad ne jo tėvas buvo tikrasis žudikas. Tai Nulfas, jo brolis, tąsyk sukurstė jį sudeginti Lamparterį gyvą. Jis turi šitai suprasti: tąnakt šeima regėjo, kaip iki pamatų sugruzdėjo visas ūkis, nieko nebeliko. Ne jis tačiau yra tikrasis žudikas. Zefas uždėjo delną ant jo kaktos ir priglaudė tris pirštus prie smilkinių. O, kad pagaliau nutiltų tas kraupus kvatojimas! Tas kraupus kvatojimas.

– Juodė apsiveršiavo, – sunkiai prakalbo jis. Gūžys pasikėlė, paputusios lūpos vos krutėjo. – Turim veršiuką. Vakar, po rožinio.

Elijas gulėjo nejudėdamas, žvelgė į gaubtas medžiu iškaltas lubas.

– Kalbėjo va žmonės. Dėl tų vargonų šiandien. Klausė, ar sergi, – gerokai patylėjęs išdaužė Zefas. Jo žvilgsnis nuslydo išsekusiu, į

lavoną panašiu kūnu. – Valgyk! Šiltos dar, – paragino sūnų.

Elijas nusisuko, valgyti jis nenorėjo. Zefas pamatė, kaip staiga ėmė drėkti jo stačios akys, o kai išvydo ritantis nebylią ašarą, ir jam pačiam tik vargais negalais pavyko susitvardyti nepravirkus. Kaip čia gali būt, kad dėl kažkokios moterpalaikės žmogus kęstų tokias kančias? Negerai, kai vyras pavirsta boba. Štai jau ketvirta diena guli kamaroje, šitame troškiame kape, nė kąsnio neįsidėdamas burnon, nebeina nė į mokyklą – ir viskas per tą Elsbetą!

– Po velniais, vyras privalo būti tvirtas! – netikėtai garsiai keiktelėjo Zefas ir nebegalėdamas žiūrėti į tyliai verkiantį sūnų bandė jį paguosti truputį pameluodamas, taip reikėjo.

– Elsbeta sako, kad tu greit pasitaisysi, – kone švelniai ir šiltai kalbėjo jis. Ir išvydo – išgirdęs minint Elsbetą, Elijas sumerkė vokus, tarsi gydytojas jam būtų sugirdęs seniai reikalingų vaistų.

– Tai tiesa? – sušvokštė Elijas neaiškiai, paskui ilgai krenkštė, juk keturias dienas nebuvo ištaręs nė žodžio. – Ji sako, kad aš greit pasitaisysiu, – pakartojo jis, ir jo veidas atsipalaidavo, bruožai pasidarė švelnesni. Vaistai ėmė veikti.

Zefas šyptelėjo ir ėmė toliau varyti savo nevykusį melą. Pasigedusi vargonininko, bažnyčioje Elsbeta buvusi labai liūdna. Per pamaldas ji be paliovos gręžiojusis į emporos pusę, nenustygusi savo klaupte, nekantriai sklaidžiusi maldaknygę – ne malda jai rūpėjusi. Jos veidelis atrodęs begal apviltas, lygiai taip pat nusivylę buvo ir kiti. Šalta ir nejauku buvę bažnyčioje be jo puikaus vargonavimo.

Zefui šitaip kalbant, Elijas atsisėdo guolyje, supurtė pagalvę, pasikišo ją po galva, atsirėmė, ir sausi lapai, kurių ši buvo prikimšta, maloniai sušiugždėjo. Zefui baigus savo kalbą, kamarėlėje vėl stojo ilga tyla. Bet Zefas pastebėjo, kad iš ligonio akių pradingo tas beprotiškas spindesys. Tada, po be galo painių ir kankinamų išvedžiojimų, Zefas pagaliau išklojo viską, kas jį taip skausmingai graužė ilgus metus. Tėvas atliko išpažintį sūnui. Pirmąkart jiedu vėl ėmė kalbėtis. Kai Zefas pabaigė, tyla kamarėlėje viešpatavo gal ketvirtį valandos. Taip tylint, Eliją užplūdo vienas prisiminimas iš vaikystės: juk tai jis kartą slapčia pasiėmė skrybėlę, kurią užsivožęs tėvas vaikščiodavo

tvartan, ir slogiomis naktimis uosdavo šalto prakaito, tėvo plaukų, galvijų kvapus tol, kol galiausiai taip pasiguodęs nurimdavo.

Tada abu pažvelgė vienas kitam tiesiai į akis. Zefas pajuto, kad Elijas jam atleido. Ir jo širdis nušvito ir pradžiugo, dabar Zefas jau žinojo, kad baigsis tie iš proto varantys galvos skausmai. Ir nuo to sekmadienio iš Zefo akių ėmė šviesti ramus vilties žiburys. Atėjo galas tam metui, kai prasilenkdami jiedu tarsi nepastebėdavo vienas antro. Stojo susitaikymo metas.

Dabar Zefas jau galėjo smagiai sau darbuotis – galvos skausmai iš tikrųjų pradingo. O ir kvatojimas darėsi vis tylesnis, tarsi anas negyvėlis pagaliau būtų atradęs ramybę. Nuo tos dienos Zefas vėl pradėjo galvoti, kaip čia atnaujinus ir praplėtus sodybą. Pavasarį reikėtų nukakti į Hoenbergą, galvijų mugėn, ir įsigyti ten porą bulių ir karvę. Reikėtų pertvarkyti klojimą ir praplėsti kiaulidę, nes be galvijų neprošal būtų įsitaisyti ir bent porą paršavedžių. Pievelėje prie namų reikėtų pasodinti obelaičių bei kriaušaičių, ilgainiui vaismedžiai atneštų nemenko pelno. Jauną vyną būtų galima parduoti Martiniui į Dornbergą – kas nežino, kad miestelėnai brangiau moka...

O po kelių savaičių, atėjus 1825 metų pavasariui, Zefas Alderis pradingo. Paskutinieji jo žodžiai, kuriuos įstengė perteikti Zefienė, buvo neaiškus pasakymas, kad dabar eisiąs į jaunuolyną parinkti eglaičių sėliams. Ką gi, kaimas susirengė jo ieškoti, vyrai išnaršė mišką visomis kryptimis iki pat Giocbergo. Bet Zefo Alderio taip ir nesurado. Kai išaušus ketvirtajai paieškų dienai jis vis dar nebuvo surastas, ešbergiečiai sudarė aštuonias grupeles po du žmones, kurie nuosekliai iššukavo visą teritoriją nuo Kugelbergo iki Emerio slėnio. Tą pačią popietę rytinėje Alderių kiemo pusėje Filipas žaidė su savo kačiuku. Mikliai liuoksėdamas kačiukas nusivijo pašiūrės link besiraitantį gluodeną. Pro papuvusios lentos plyšį šis įšliaužė į pašiūrę. Ten mažasis mongoloidas ir rado savo tėvą. Visai palūžęs, jis rėmėsi į lazdą, dešinioji burnos pusė buvo atvipus ir nukarus žemyn, iš jos tekėjo seilės, nusmukęs atrodė ir kairysis petys, o dešinioji ranka buvo pamėlynavus ir pasidariusi visai nejudri. Bet Zefo akyse tebešvietė rami vilties šviesa. Filipas ėmė strykčioti aplink tėvą, garsiai ir

džiaugsmingai šūkavo, juokėsi – norėjo su juo pažaisti. Fricas, vyriausiasis sūnus, jau susiruošęs drauge su Luku Alderiu į paiešką, parnešė pusgyvį tėvą trobon. Zefą buvo ištikęs širdies smūgis. Dabar jam buvo keturiasdešimt aštuoneri metai, ir jau iki pat savo dienų galo jis visiškai nebejautė pusės kūno. Fricas, iš kurio lūpų mes neišgirdome dar nė vieno žodžio, tylėjo ir dabar.

Kiekviena viltis yra beprasmė. Nė vienam žmogui neturi šauti į galvą susimąstyti apie savo svajų įgyvendinimą. Priešingai, jis privalo suvokti vilties beprotybę. Jeigu jis tai suvokia, gali viltis. Jei žmogus dar gali svajoti, gyvenimas yra prasmingas.

Tuolaik ir iš Elsbetos akių sklido rami vilties šviesa. Ji, atšventusi septynioliktąjį savo gimtadienį, atrodė patenkinta ir smagi kaip dar niekad per visą savo gyvenimą. Dabar ji pradėjo siuvinėti damastą ir netrukus patyrė, kad šiam amatui turi didžių gabumų. Iš pradžių ji triūsė Dievo garbei, išdovanodavo visas puikias skarutes ir patiesalus. Bet vėliau Pėteris privertė ją rankdarbius siūlyti Giocberge, tuo jau jis pats pasirūpinsiąs. Nors iš tų pinigų ji ničnieko negaudavo, vis tiek buvo patenkinta. Giocbergo moterų šūksniai „Nuostabu, nuostabu!“ ar „O, kaip puiku!“ buvo jai geriausias atlygis.

Šiuo metu mergaitė daug mąstė apie meilės dalykus, klausimų buvo kupina jos širdis. Elijas, kuris kiekvieną iš jos lūpų išskridusį žodelį dėdavo ant svarstyklių lėkštės, matė tame savo gyvenimo pilnatvę. Nors juos abu siejo artima draugystė, tikruosius, giliuosius jausmus bei išgyvenimus vienas nuo kito slėpė. Tai buvo labai būdinga visai Alderių padermei, būtų netgi ne per drąsu tvirtinti – ir didžiumai Forarlbergo apylinkių gyventojų. Joks Alderis niekad nebūtų kitam žmogui prisipažinęs, kad myli jį. Viskas turėjo įvykti be žodžių, o jei kas ir būdavo ištariama, tai vien užuominomis ir puse lūpų. Tarsi nebyliai buvo šitie žmonės, lig pačios mirties nebyliai.

Kaip mes, piktai mojuodami kumščiu, norėtume stverti šį karštligiškai besiblaškantį, pajuodusį ir sulysusį jaunikaitį geltonais vyzdžiais ir ilgais skystais plaukais, tvoti jam per petį ir tiesiai į veidą sušukti:

– Prabilk gi pagaliau! Pasakyk jai, kas su tavim darosi! Geriau jau iškloti visą teisybę, nei meluoti pačiam sau ir austi svajas!

Tik iš to nebūtų jokios naudos. O jeigu imtume maldauti, kad atsikvošėtų vien savo genialumo labui, jis tik karčiai nusijuoktų – jis juk pats nežino, koks didis muzikas slypi jame. Bet jeigu ir žinotų, vis tiek nieko iš to neišeitų. Jis tik pažvelgtų į mus piktom akim ir priekaištingai paklaustų: „Argi meilė nėra svarbiau už patį didžiausią šio pasaulio genijų?“ Ir mums tektų užsičiaupti. Kadangi mes tai žinome, tai ir nemosuojame kumščiu, netvojame jam per petį.

Taip jau nutiko, kad, ešbergiečių prašymu ir pavedimu, pasikinkęs jaučius Elijas riedėjo į Giocbergą pirkti druskos, aliejaus lempoms, galanterijos dirbinių ir prieskonių. Anksčiau visa tai atlikdavo angliadegys Michelis, tačiau paaiškėjo, kad jis nuolat kelis helerius nusuka į savo kišenę. Tad Michelio paslaugų buvo atsisakyta.

Taip jau nutiko, kad tą pačią dieną ir Elsbeta susiruošė į Giocbergą parduoti naujų rankdarbių. Aušo šaltas gegužės rytmetis. Šiauriniuose šlaituose kažkuris Lamparteris šienavo skurdžią pirmąją žolę – gerokai per anksti, bet žiemos atsargos jau buvo išsekusios, gyvuliai kentė badą.

Juodu išeiginiu švarku apsivilkęs Elijas movė pakinktus ant grąžulo, kai prie jo priėjo mergina. Šįryt ji atrodė tokia neapsakomai graži, kad savo širdies tvinksnius jis pajuto net pirštų galiukuose. Elsbeta buvo pasileidusi lapų geltonio plaukus, ant jos lūpų spindėjo ryto saulė, o mažos akutės dar norėjo miego. Veidas atrodė neįprastai išblyškęs, nors ji buvo tamsiagymė. Elijas tai pastebėjo ir susirūpinęs paklausė, ar tik ji neserganti ir ar jai tikrai verta važiuoti į slėnį. Jis kalbėjo tyliai, kone pakuždom. Tai buvo dar iš vaikystės užsilikęs įprotis – rytais klausa jį labiausiai dirgindavo. Kiek jis prisikentėjo tais ankstyvais rytmečiais, kai Zefienė, garsiai šūkaudama ir tarškindama puodus, imdavo triūstis virtuvėje!

– Garbė Jėzui Kristui, – neatsakiusi į jo klausimą, pasisveikino Elsbeta, padėjo pintinę ant žemės ir glaudžiau susigaužė į savo pilką vilnonį pledą. – Galiu lipti?

Elijas atsakė į pasveikinimą. Susėdo abu ant pasostės ir pajudėjo. Girgždėjo, dejavo stipinai, garavo jaučių nugaros. Ir Elijas, ir Elsbeta beveik nė žodžio nepratarė. Galėjo atrodyti, kad čia kalta rytmečio ankstuma, kai vakarykštės mintys tik pradeda plūsti į šią dieną. Bet iš tikrųjų buvo kitaip. Tuo metu Elijas jau buvo nustojęs vilties gauti Elsbetą į žmonas. Kaime sklido šnekos, kad Ešberge netrukus įvyksiančios jungtuvės. Ir ne Lamparteris Plepys paleido šį girdą, o pats Nulfas Alderis. Į žentus jis geidavo gauti Luką Alderį. Lukas Alderis buvo turtingiausio Ešbergo ūkio įpėdinis, toks apkūnus vyrutis, tačiau nei šiurkštus, nei storžievis. Jau keletą metų jis lankėsi dabar jau Pėteriui priklausančiuose namuose, tik būtų neteisinga tvirtinti, kad tarp Luko ir Elsbetos būtų įsiliepsnojusi kokia aistringa meilė. Visai ne, tik metams slenkant Elsbeta įprato paisyti brolio norų. Taip, buvo galima numanyti, kad Lukas Alderis kada nors taps jos vyru. O kai šitaip ir atsitiko, ji pamilo jį.

Elijas tylėdamas sėdėjo ant pasostės, užsisklendęs ir nuo Elsbetos, ir nuo viso pasaulio.

Kai pasižiūri iš šono, galvojo Elsbeta važiuojant, jis tikrai keistas. Juk šitiek metų pažįstu, o iš tikrųjų nieko apie jį nežinau. Gal jis slepia turįs kokią mergaitę? Ne, tokiems žygiams jis pernelyg padorus. Jis panašus į mokslus kremtantį vyrą, kasdieniai dalykai jam menkai terūpi. To negalėtum pasakyti apie Luką. Šis tvirtai abiem kojom stovi ant žemės. Nors jai būtų kur kas maloniau, jei Lukas labiau domėtųsi ja pačia, o ne galvijais. Tik, deja, nieko čia nepadarysi, kaip sako motina. Ir tikra tiesa: Lukas myli gyvulius. Ji dar niekad nematė, kad jis kurį muštų ar apšauktų.

Elijas tylėdamas sėdėjo ant pasostės.

Meilė, meilė, negirdimai dainavo ji, meilė yra labai liūdnas dalykas. Lūpos juokiasi, o širdyje – gūduma. Ir ji užvertė galvutę į viršų, prisimerkusi žvelgė, kaip ramiai slenka žalios mišraus miško šakelės, sumerkė vokus, tarsi ūmai būtų apakinusi spindinti saulė. Laikė vokus sumerkusi ir ėmė vaizduotis, kas būtų, jei dabar Elijas paprašytų jos rankos. Bet galbūt jis jos visiškai nemyli? Kas be ko, ji nekokia nuotaka, nes namuose nebėra ką paveldėti. Kur jau ne, jis tai mokėtų

prikalbėti jai gražių žodelių. Atsistotų priešais tiesus, pažvelgtų tiesiai į akis, taip pažvelgtų, kad ji išraustų. Būdamas taktiškas, jis tylėtų ir tik neįspėjamą minutę paklaustų: panele Elsbeta, ar norite tapti mano žmona? Suprantama, tokius žodžius jo rankos papildytų gražiais gestais. Bet ką ji čia dabar prisigalvoja visokių kvailysčių! Ir Elsbeta vėl atsimerkė. Elijas sėdėjo ant pasostės ir tylėjo.

Gaila, kad jis toks pernelyg drovus. Taip sako ir ponia motina. Tikras vyras turėtų drąsiai, tvirtai žygiuoti šia ašarų pakalne. Taip tvirtina ponas tėvas. Be to, tėvo brolio giminę lydi prakeikimas. Visi vaikai silpni iš prigimties ir liguistos dvasios. Tokie dalykai gali būti paveldimi, taip mano ponas tėvas. O vis dėlto, tuo ji tvirtai įsitikinusi, jis būtų jai tikrai ištikimas vyras. Aišku, žinoti niekad negali, bet tikėti niekas neuždraus. Kad jis bent nebūtų tokių baisių akių. O ir šiaip galėtų būti ryžtingesnis ir stipresnis. Tuomet ji jam seniausiai – aišku, kaip dera moteriai – slapčia būtų leidusi susivokti, kad geidžia jo. Ačiū Dievui, Lukas visiškai kitoks. Tai, ką ji patyrė su juo po mugės, dar ir dabar gniaužia kvapą ir vėl norisi. O kas gi ji tokia? Vargšė moteris su vargšės moters jausmais. Tik šitas nieko apie tai neišmano. Ne, Elijas Alderis ne vyras. Ji pati šitai mato – deja! Elijas sėdėjo ant pasostės ir tylėjo.

Kartais jai atrodo, kad jis nori apskritai vienas gyventi, be moters. Žinoma, iš jo tikrai išeitų aukštas bažnyčios tarnas, koks prelatas, o galop ir vyskupas. Jei tikrai taip atsitiktų, ji kad ir pėsčia nužygiuotų į Feldbergą dalyvauti jo įšventinime. Tuomet jau turėtų prieš jį klauptis, bučiuoti žiedą ant jo rankos, o pati sau tyliai ištartų: „Tai Elijas Alderis. Jis buvo mano draugas“.

Šitokiom mintim trumpinant kelią, Elsbetai ūmai užgniaužė kvapą, ėmė stigti oro. Prasižiojusi ji dar triskart bandė įkvėpti, paskui jos veidelis nublyško kaip lavono ir svirdama priekin ji prarado sąmonę. Ūmai atsipeikėjęs iš stingulio, Elijas dar suspėjo nutverti ją už plaukų. Virsdama ji dar stipriai trenkėsi galva į kietą pasostės kampą. Elijas paleido vadeles, nustvėrė ją, kad nepakliūtų po ratais, užmetė jos rankas sau ant kaklo ir iš visų jėgų prispaudė gyvybės netekusį kūną prie savęs. „Ji serga!“ – norėjo surikti jis, bet taip ir nesuriko.

Antrą ir paskutinį kartą jo gyvenime Elsbetos širdis atsidūrė prie pat jo širdies, jos širdies plakimas susiliejo su jo širdies plakimu taip tobulai, taip vieningai, kaip jis išgyveno Emerio slėnyje, būdamas dar penkerių metų. Ir dabar, kaip tada, Johanesas Elijas Alderis suriaumojo taip klaikiai, tarsi turėtų mirti būdamas aiškaus proto. Ir jo neryžtingumas buvo nubaustas melu, ir jo viltis plūdo per kraštus, ir jis šaukė, klykė žydrai dangaus bedugnei, kad be Elsbetos nebegalįs gyventi. O, kaip jis galėjo abejoti, kad Elsbetą jam skyręs patsai Dievas!

Jis apglėbė mergaitės galvą savo begal švelniomis rankomis, o kai Elsbeta atsitokėjo, jos padrikus klausinėjimus – kas gi čia buvo nutikę? – išblaškė kartodamas: „Viskas gerai, Elsbeta, viskas gerai". Tada patiesė jai vežime kruopų maišą, kurį buvo paėmęs jaučiams, apsigręžė ir nuriedėjo atgal, nuolat žiūrėdamas, kad tik neįvažiuotų į kokią duobę, nepataikytų ant akmens ar išsišovusios šaknies gumbo. Taip važiuodamas jis pamanė, kad būtų visai neprošal sulaužyti priesaiką ir, vos tik mergaitė pasveiks, – kas be ko, praeis dar gerokai laiko, – atsargiai užsiminti, kad jis ją myli ir nori gauti už žmoną. Jis iš tikrųjų šitaip svarstė, nes dabar jo dvasia buvo stipri.

Gal po poros mėnesių vieną tvankų liepos vakarą, kai visas Ešbergas buvo užkvipęs sausu šienu, į Zefo Alderio kiemą atslinko Pėteris ir paėmęs nuo žemės žvirgždukų sviedė jį į kamarėlės langą. Skubiai reikia pasikalbėti, šūktelėjo jis. Elijas nedelsdamas pakvietė draugą kopti pas jį viršun. Tuomet Pėteris jam ir pranešė, kad Elsbeta nėščia nuo Luko Alderio ir kad asmeniškai prašiusi perduoti: ji norinti, kad per jos jungtuves vargonuotų Elijas. Pėteris užėjęs, kad pats viską pasakytų ir Elijui nereikėtų klausytis visokiausių gandų iš svetimų lūpų. O iš tikrųjų Pėteris atėjo, kad išvystų Elijo akių šviesą – kaip jos spindės išgirdus tokią žinią? Ir Pėteris išvydo, kaip toji šviesa kuriam laikui užgeso.

Dabar Elijas jau galutinai įsitikino, kad jo viltis buvo beprasmė. Dabar jis pripažino, kad Dievas jį apgavo, visą gyvenimą apgaudinėjo. Tada nusprendė dar kartą praleisti naktį Ešbergo bažnytėlėje. Nuėjo ten ir šaukė, kad Dievas pasiųstų jam mirtį.

DIEVAS ĮVARO ELIJUI SIAUBĄ

Uždaromos bažnyčios durys taip trinktelėjo, kad trenksmas pasiekė kaltos geležies sietynus ir šie ėmė zvimbti. O gal juos išjudino jo skausmingai geliančio kvatojimo aidas? Vos tik Elijas užrakino duris, skausmas pasidarė nebepakeliamas, ir jis ėmė taip klaikiai kvatotis, tarsi kvatotų visą pasaulį galutinai laimėjęs šėtonas.

Tamsu kaip ir navoje buvo jo širdyje, ir Amžinoji Šviesa drauge su viltimi, baimingai švysčiojanti chore, šiam žmogui dabar tebuvo šaltas nulūžęs dagtis.

Jis suvilgė du pirštus švęstame vandeny, aplaižė juos, dar kartą suvilgė ir vėl aplaižė. Tada laukiniais, sunkiais žingsniais žengė į priekį, peršoko klubus siekiančią drožinėtą sienelę tarp choro ir navos ir atsidūrė priešais tabernakulį. Jis vis dar nenustojo kvatojęs, paskui jam ūmai pasirodė, kad bažnyčioje yra ne vienas. Jis iškart užtilo, be jokios baimės atsigręžė ir įsmeigė akis į navos juodumą. Stovėjo taip nė nekrustelėdamas, pravira burna įsiklausė, žvalgė, tačiau nieko neįstengė nei išgirsti, nei įžvelgti. Grįžo iš kur atėjęs, iš švarko kišenės išsitraukė pintį, uždegė altoriaus žvakes. Kad Dievas išvystų jį, čia turėjo būti šviesu. Turėjo būti šviesu, kai jis dabar kreipsis į Jį.

Suliepsnojus paskutiniajai Kryžiaus stočių žvakei, jis vėl nuėjo prie tabernakulio, abiem rankom palietė drožinį, persibraukė veidą ir ilgai stovėjo tylėdamas. Paskui jo veidas ėmė vis labiau tamsėti, o po kaktos oda išpampo gyslos.

– Dieve, kur tu esi mano gyvenime??!! – išsiveržė iš jo lūpų, ir šį klausimą jis ėmė kartoti, kartoti ir dar sykį kartoti – be galo. Ir

šaukiant, šaukiant iki užkimimo, jo rankų pirštai išsirietė, tvirtai sukibo tarpu savęs į iškreiptą maldos figūrą. Jis suklupo ir tik dabar įstengė prabilti ramiau.

– Didis ir galingasai Dieve, – užsidegęs pradėjo Elijas, – visų žmonių, gyvūnų, pasaulio ir žvaigždžių Kūrėjau. Kam tu sukūrei mane, Johanesą Eliją Alderį? Argi Rašte nesakoma, kad Tu esi tobulas, tai kam turėjai sutverti skurdą, nuodėmę ir skausmą? Kodėl Tu mėgaujiesi mano liūdesiu, apsigimusiomis mano akimis, mano meilės skausmu?

Jo žvilgsnis sustojo ties perlais nusagstytomis tabernakulio durelėmis.

– Kodėl taip žemini mane, Dieve? Argi tu sukūrei mane ne pagal savo paties gyvavaizdį? Tad Tu pats save žemini, piktasai Dieve!

Jis nudūrė žvilgsnį į grindis.

– Aš neturiu daugiau ką prarasti, viską jau esu praradęs, aš neturiu jokio turto. O vis dėlto Tu man kažką įpūtei į sielą, kažką, kas man vaidenos esant rojumi. Tu užnuodijai mane. Kodėl, didis, galingas ir visa žinantis Dieve, kodėl Tu atėmei iš manęs mano gyvenimo laimę? Argi Tu nesi meilės Dievas? Kodėl, sakyk, kodėl Tu manęs nemyli? Ir kodėl mano širdį uždegei meile Elsbetai? Tai Tu atvedei mane pas ją. O aš paklusau, nes maniau, kad tokia Tavo valia. Galingasai Dieve! Sakyk, argi Tu gali mėgautis mano klystkeliais? Elijo akyse vėl sušvito įtūžis. Jis pasikėlė nuo grindų, priėjo arčiau tabernakulio ir vėl ėmė rėkti. Nebejuto net skausmo gerklėje.

– Atėjau, kad prakeikčiau Tave!!! Atėjau, kad su Tavimi manyje viskas būtų baigta!!! Tu nesi meilės Dievas!!! Vien meilės Tau buvo negana! Tu žūtbūt turėjai sukurti neapykantą, Tau reikėjo sukurti pyktį! O gal, sakysi, ne Tu sukūrei angelą Liuciferį?! Tai Tu pasėjai jame pykčio sėklą! Ir angelas virto šėtonu, toks tat buvo Tavo amžinasis sumanymas!

– Klausyk, – su begaline panieka tęsė jis, – klausyk, ką aš Tau dabar pasakysiu, – jis pasilenkė dar arčiau spintutės durelių, – jeigu Tu visoje savo didybėje kartą jau suteikei mums, žmonėms, Laisvą

Valią, – kuždėjo Elijas, – tai aš, Johanesas Elijas Alderis, noriu paragauti šios laisvės. Žinok, kad savo nelaimės aš nepakelsiu. Žinok, kad aš nenustosiu mylėjęs Elsbetos. Žinok, kad aš nebesikliauju Tavimi. Žinok, kad didesnio skausmo Tu man jau nebeįstengsi suteikti, kokį dabar suteikei. Nuo šiol Tavo galia nebeveikia manęs. Ir jeigu aš, Johanesas Elijas Alderis, žūnu, tai žūnu savo, o ne Tavo valia!

Ištarus šiuos žodžius, jam ūmai toptelėjo, kad reikia pasidaryti galą. Per visą apgailėtiną mano būtį dar neišsipildė nė vienas troškimas, širdo jis. Jis neturėjo vaikystės, tėvams kėlė siaubą, tie atstūmė jį. Kai be laiko subrendo, jam buvo užginta mokytis Feldberge gaidų perrašinėtojo amato. O ir savo meilę muzikai jis turėjo slėpti – kaip kokiam bažnyčios vagiui tekdavo sėsti prie vargonų, nuolat baiminantis, kad kas nors ims jį ir užklups čia. Kiek kartų jis maldavo velionį dėdę Oskarą, kad leistų jam mokytis muzikos! Ir šis troškimas liko neišsipildęs. Visa tai jis būtų klusniai iškentęs, jei tik Dievas taip baisiai nebūtų nuvylęs jo meilės.

Taip Elijui kalbant, nutiko kaži kas neįprasto. Mes nežinome, ar čia buvo jo ryškiai haliucinuojančios dvasios padarinys, – Elijas dabar viską priėmė už gryną pinigą, – ar apsireiškė kažkas iš tikrųjų egzistuojančio. Netikėtai jam vėl dingtelėjo, kad, be jo, dar kažko esama navoje. Jis pajuto neaiškią jėgą, kažką panašaus į gyvąją šilumą, kone karštį, kuris tolygiai apėmė jo sprandą ir pečius, o galop pasklido po visą nugarą. Tą pačią akimirką pasigirdo tylus, tačiau vaiduokliškas skambesys. Minkšta nesuskaičiuojamų garsų banga užplūdo bažnytėlės navą, o Elijui rodėsi, kad visi šie garsai sklinda iš vienų lūpų. Ir lūpos susičiaupė, ir garsai nutolo, ir vėlei pasigirdo nauji, ir oras ėmė be galo švelniai plazdėti ir virpėti.

Kažkas užgrojo vargonais. Elijas Alderis atsigręžė. Išvydus, kas dabar dedasi navoje, jam širdis apmirė.

O tą mįslingą skambesį vėliau mums pavyko bent kiek įtikinamiau paaiškinti: grodamas paskutinį kartą, Elijas buvo pamiršęs sutvarkyti registrus. Maža to, šiaurinėje emporos pusėje liko neuždarytas langelis, tad iš lauko įsiveržęs stiprus vėjo šuoras galėjo įsiskverbti į

vargonus ir priversti juos skambėti. Tačiau niekaip neįstengtume paaiškinti to, ką Elijas dabar išvydo.

– Kas Tu esi? – iškvėpė jis savo baltomis kaip kalkės lūpomis, be nuovokos žvelgdamas į vidurinius suolus Evangelijos pusėje.

– Kas Tu esi? – atsiduso jis dar kartą, o lūpos virpėjo iš baimės. Vargonų vamzdžiai užkaukė kiek garsiau, paskui pamažu nutyko, o milžiniški nuo Kryžiaus kelio skulptūrų nutįsę šešėliai virpėjo nuo neramios lajinių žvakių šviesos. – Iš kur Tu atėjai? – dar kimesniu balsu paklausė Elijas, jame galėjai išgirsti mirtiną baimę.

Pilkšvai geltonos šviesos atspindys palietė aprištą vaiko galvutę ir nuslydo ant jo siaurų ir nuogų petukų, nes jo šiukšti striukelė buvo suplėšyta ir nudrengta.

– Kad ir kas Tu būtum, aš nebijau Tavęs! – žiburiuojančiom akim žvelgdamas į tamsą prabilo Elijas. Pamažu jo širdis vėl ėmė plakti senuoju, įprastu ritmu. Jau visiškai susitvardęs jis nuėjo prie Velykų žvakės, iš šviestuvo pasiėmė vaškinį žvakigalį, perlipo sienelę ir atsargiai ėmė artintis prie suolo, kuriame tupėjo tasai apdriskęs vaikas su apriešta galva. Elijas išvydo jį kaži ką laikant rankose, jis netgi žaidė su tuo daiktu. Kai akimirką nulenkė galvą žemyn, Elijui pasirodė, kad vaiko smilkiniuose tamsuoja juodos delno didumo dėmės. Kuo labiau jis artinosi, tuo labiau stiprėjo iš vaiko sklindanti šiluma. Toji šiluma buvo begal paslaptinga, neapsakomai džiugino jį ir teikė dvasiai neapsakomą ramybę. Toliau Elijas nebedrįso žengti nė žingsnio. Jis tik truputėlį kilstelėjo žvakę, ir dabar prieš jo akis atsivėrė visas apreiškimo vaizdas.

Jis išvydo vaiką, kurio Ešberge niekad nebuvo matęs. Tas vaikas sėdėjo klaupte ir žaidė su maldaknyge. Vartė ją, piršteliais smalsiai lietė šiurkštų popierių, vėl kaip vėduoklę paleisdavo jos lapus, prisikišęs maldaknygę prie burnos, suleido dantukus į odinį viršelį ir vėl darė iš jos lapų vėduoklę. Visa tai Elijas stebėjo tylėdamas ir jausdamas nepaaiškinamą ramybę. Jis pažvelgė į vaiko galvą. Prie jos buvo prikepęs stangriai apvyniotas lino tvarstis, o ant kairiojo smilkinio plytėjo didelė juoda dėmė, tarsi ten būtų buvęs sukrešėjęs kraujas.

Pažvelgė jis ir į rudus skutus susigūžusį beginklį vaiko kūnelį. Matė, kaip jis dreba, matė, koks jis visas nušašęs. Paskui ant jo kūno atrado paslaptingą žymę – vaikas neturėjo bambos.

– Ar Tu Dievas? – paklausė Elijas vėlei atsigavusiu balsu. Tada vaikas atsisuko į Eliją ir pažvelgė į jį. Ir iš didelių tamsių vaiko akių sklindanti šviesa nutvieskė Eliją taip, jog jis pajuto hipnotizuojantį abejingumą. – Viešpatie, – lemeno priblokštas Elijas, – suteik man amžinąją ramybę, ir amžinoji šviesa man tešviečia.

Ir dabar jau Johanesas Elijas Alderis pažino tą vaiką.

Neapsakomai viliojo jį iš to paslaptingo vaiko akių spinduliuojantis grožis, jis panoro paliesti bent nuogą jo kojelę. Bet vos tik ištiesė ranką, vaikas pasikėlė. Per didžiausias kančias atsivėrusi jo burna norėjo kažką pasakyti, tačiau neįstengė. Elijas išvydo, kaip juodoji dėmė ant smilkinio ima drėkti, o aplink ją kaupiasi skystis. Žaizda vėl ėmė kraujuoti. Vaikas vis dar tebesikankino, bandė kalbėti, tik nieko iš to neišėjo. O kai pagaliau užsičiaupė, kraujas plūstelėjo pro jo lūpas. Elijas dar kartą ištiesė ranką į jį, lėtai ir be galo švelniai. Vėl pašoko aukštyn vaiko kūnas, ir vėl jo lūpos bandė kažką sakyti.

Tuomet Johanesas Elijas Alderis ėmė nujausti, kad to vaiko negalima liesti. O paskui jį staiga apleido jėgos ir svaigdamas iš ilgesio jis smuko ant grindų.

Taip ir paliko gulėti tarp klauptų, kol rytą pasirodęs angliadegys Michelis šiaip ne taip išbukštino jį. O kai Elijas pagaliau atsimerkė, iš Michelio gerklės išsiveržė šaižus klyksmas. Elijas buvo netekęs savo vyzdžių spalvos! Vietoje gaižaus geltonio dabar švietė tamsi žalmė – tokio žalumo būna kalnų pievos, kai iš juodai apsitraukusio dangaus pila lietus. Iš tikrųjų Elijas Alderis tik atgavo buvusią savo vyzdžių spalvą. Bet šito Michelis nė nenujautė.

Tąnakt, vėliau pasakojo savo vaikui be galo laiminga Zefienė, netikėtai nubudo pusiau paralyžiuotas tėvas. Jis atsikėlęs ir iškart vėl ėmęs kalbėti. Visa tai trukę ilgiau nei pusvalandį. Ji galinti prisiekti Dievu ir visais šventaisiais – tai buvęs ne sapnas.

SVETUR

Natūralios akių spalvos atgavimas buvo akivaizdus ženklas viso to, kas nutiko Elijui tą mistinę naktį. Tačiau anas sužeistas vaikas paliko ir kitą ženklą, kur kas reikšmingesnį: Elijas nebegalėjo mylėti. Jo širdis staiga išsilaisvino nuo to baisaus ilgesio. Elsbeta dabar jam tebuvo tuščia vieta.

Netikėtai atsivėrus durims, jis jau nebekrūpčiojo ir nebesinervino. Išvydęs iš tolo artėjant į jų namus moterį, jo širdis nebesidaužydavo kaip pašėlus. Išgirdęs naktinį moterų juoką prie kaimo šulinio, jis jau nebeieškodavo Elsbetos juoko. Jis buvo išganytas.

Tačiau išganymas yra tik gyvenimo beprasmybės pripažinimas. Šitai mes patiriame iš šio pasaulio didžiųjų gyvenimo aprašymų. Išganytas Jėzus jau nebenorėjo užsiimti kokia nors veikla šiame pasaulyje. Jis išėjo ir daugiau nebesirodė. Pykčio ir gėrio šventieji, žmonijos tironai, įvykdę savo sumanymus, arba patys ieškodavo mirties, arba mirtis ištikdavo juos anksčiau laiko. Savo herojaus mes nestatome į tokių šventųjų gretą, bet jį ištiko toks pat likimas: jis geidė mirti.

Paradoksalu, bet mirti jis troško tokiu metu, kai gyvenimiškieji reikalai ėmė smarkiai taisytis. 1825-ųjų – tai ir jo mirties metai – vasarą jau atrodė, kad vienas laimingas atsitiktinumas netikėtai aukštyn kojom apvers visą jo likimą. Tą įvykių gausią vasarą Feldbergo katedros vargonininkas, kantorius Brunas Goleris, atskleidė genialų mūsų muzikanto talentą. Kaip tai nutiko ir kaip visa toliau klostėsi, paliudys tolesni šios knygelės puslapiai.

Reikia tik įsivaizduoti, kas dėjosi Elijo sieloje, kai jis sėdėjo prie vargonų ir grojo Elsbetos jungtuvėms! Jis nusileido širdingam jos norui – palydėti šią santuoką savo muzika. Tuomet būdavo tuokiamasi apsivilkus tradiciniais juodais rūbais, Forarlberge dar ir šiandien šis paprotys gyvas – mat, tenykščių nuomone, vestuvės neprivalo būti džiaugsmų diena, nes, girdi, ir nuodėmė per džiaugsmus atėjusi žemėn. Iš tikrųjų juoda spalva atrodė tinkamas fonas tų laikų jungtuvėms. Retai būdavo tuokiamasi iš meilės. Šiaip ar taip, Elsbeta buvo laiminga nuotaka. Daili mergina su į bulvę panašia nosele įsitempusi klūpėjo nuotakų klaupte ir tik retsykiais išdrįsdavo žvilgtelėti Luko pusėn. Ir išvysdavo romų, nuo begalinio pasitenkinimo netgi primityvų ir glebų veidą. Tai dar labiau stiprino Elsbetos tikėjimą, kad Dievas žinojo, ką daraąs, suvesdamas ją su šiuo mielu žmogumi. Dabar jau esu visiškai tikra, galvojo ji, kad Lukas myli gyvulius. Niekad nesu mačiusi, kad jis būtų juos mušęs ar plūdęs.

Elijas užgrojo lėtą, labai menišką, bet visiškai bejausmę, šaltą melodiją – tokią muziką atlieka vestuvėms dažnai grojantys vargoninkai, kuriems pats įvykis, gali sakyt, neberūpi. Jis prisiminė tą metą, kai naudodamasis Elsbetos širdies metru kūrė didingas muzikines katedras. Vis tebejausdamas jai kažkokią neapibrėžtą simpatiją, sumanė tą patį pakartoti ir dabar grodamas postliudiją. Jis nugrimzdo į save, įsiklausė, tačiau be didesnių pastangų atrado tą metrą ir savo postliudijai pasirinko įžūlokai perfrazuotą lopšinę. Į ją įpynė pusiau nuoširdžią maldą, linkėjimą, kad Elsbetos vaikelis būtų sveikas ir kūnu, ir siela. Kai jau po visko aikštėje priešais bažnytėlę visi spaudė jaunajai porai rankas, prie sveikintojų priėjęs Elijas irgi įsigrūdo į laukiančiųjų kirbinę. Jis padavė Elsbetai savo šiltą, sveiką ir stiprią ranką. O, jis netgi šmaikštavo ir švelniai, kad niekas neišgirstų, sušnabždėjo:

– Kai bus krikštynos, turėsit mane kviesti krikštatėviu!

– Sutarta, – iškart sutiko Lukas, bet Elsbeta greit pertarė, kad nieko nebus – kaip, girdi, spėsi ir krikštyti, ir vargonuoti?

– Kodėl gi ne? – juokėsi Elijas. – Pagroju, paskum greit žemyn – krikštiju, tada vėl prie vargonų, vėl prie krikštasūnio ir taip toliau.

Pabandę tai įsivaizduoti, visi prajuko, o nuoširdžiausiai kvatojo pats Elijas. Elsbeta skubriai žvilgtelėjo jam į akis – pakitusi jų spalva vis dar stulbino ją.

Tą akimirką jos veidu nuslinko melancholijos šešėlis. O gal tai tik iliuzija, nes mes tiesiog negalime suvokti, kodėl šiems dviems žmonėms nebuvo lemta atrasti vienas kito. Bet tegul ir skaitytojas drauge su mumis patiki – Elsbetos veidu nuslinko melancholijos šešėlis.

„Nejau čia tas pats Elijas? – sunerimęs svarstė Pėteris. – Argi jis gali būti toksai patenkintas, nuoširdžiai duodamas jai ranką ir sveikindamas?“

Pėteris nebesuprato savo draugo. O kai per vestuvių puotą, didžiausiam visų svečių malonumui, Elijas ėmė pamėgdžioti ešbergiečių balsus, Pėteris kone įširdo – išraudusiu, sustingusiu veidu jis tylėdamas sėdėjo prie stalo ir nagais krapštė lino staltiesę.

– Apsimetėli! – ėmė plūstis jis, kai paryčiais visi jau ėmė skirstytis po namus. Apstulbęs Elijas pažvelgė į jį. – Viens du, ir ji tau nei galvoj, nei uodegoj! Niekad tu jos nemylėjai! – su tūžminga aistra švokštė Pėteris.

– Gerai taip, kaip yra, – nusižiovavo Elijas.

– Niekas nėra gerai, niekas! – piktai šaukė Pėteris.

– Ko tu karščiuojiesi, mano drauge? – bandė jį raminti Elijas. – Aš patyriau, kad Elsbeta priklauso kitam. Taip jau būna šiame pasaulyje. Mes, akli žmoneliai, privalome pabandyti aptikti dieviškųjų kelių pėdsakus. Daugiau mums šiame pasaulyje ir neskirta.

– Niekad tu nebandei to iš tikrųjų daryti, – neryžtingai pasakė Pėteris, – niekad nebuvai toks vyras, kuris parodytų jai, kaip geidžia jos.

– Tai gal tu bandei ką nors panašaus? – nuvargusiu balsu paklausė Elijas. – Ar tu man kada atskleidei savo geidulius?

Pėteris užtilo ir neatsisveikinęs paliko draugą vieną.

Netrukus Elijas gavo prisipažinti, kad jam nė motais nei džiaugsmai, nei aistra. Anksčiau jį taip džiuginusi mokykla dabar varė tik nuobodį, o vaikų keliamas triukšmas alino. Nubudęs rytą jis jausdavosi pavargęs, ir tokia savijauta trukdavo ikipiet. Tokia snūda jam visai nebuvo būdinga. Atsikėlęs jis būdavo žvalus, pro kamaros langą pasižiūrėdavo į auštančią dieną ir jausdavo džiaugsmą. O dabar auksu spindintys, įstabiai dvelkiantys vasaros rytmečiai jo visiškai nebedomino, rytas jam jau nebebuvo naujos vilties metas. Viskas jam rodės tuščia, seniai regėta ir patirta. Jo širdis suseno. Jis pasidarė sausas, kaip perdžiūvęs ant motinos židinio padėtas obuolys.

Sukaupęs paskutiniuosius gyvenimo troškulio likučius, kartą jis sumanė sujudinti, prikelti buvusį laiką. Jis pasileido vaikštinėti po visas savo buvusios aistros vietas, pievų dvelksme ieškojo buvusios jos jėgos, bet išskyrus nuobodį ir lėkštumą, nieko daugiau nepatyrė. „Niekad tu jos nemylėjai!“ Šis Pėterio kaltinimas vis dar tebeskambėjo jo ausyse. „Iš tikrųjų aš jos nemylėjau, – kalbėjo jis pats sau, kramtydamas rūgštynės stiebelį. – Tai ką daryt? Kas bus, jei aš vėlek įsimylėsiu? Kas bus? Kas bus, jei aš vėl stosiu prieš Dievo valią? Net pati beviltiškiausia meilė lengviau pakeliama nei gyvenimas be jokios meilės.“

Taip jam ginčijantis su pačiu savimi, ant dilbio nutūpė peteliškė. O čia pat melsva, dūzgianti žydrynė nutupdė ir antrą. Tuomet abi ėmė plazdėti, strykčioti viena ant kitos, žaisti ir siausti. Elijas prisiminė naktį, kai pirmą kartą slapčia užkopė prie vargonų. Prisiminė pirmąją savo kompoziciją – kalėdinės giesmės variaciją, kurią sukurti įkvėpė dviejų geltonukų šokis, išvystas dar svajingomis vaiko akimis. Dabar jam atrodė, kad tuoj tuoj ims ir pravirks. Jis mielai būtų išsiverkęs, bet verkti nebeįstengė. Elijas pasikėlė nuo žolės, patraukė taku ir prisiekė sau paskutinį kartą išbandyti meilę. Jis troško su visa pirmykšte galia susigrąžinti reginius, dvelksmus, viltis ir ilgesius. Jis nujautė, o gal net žinojo, kad taip paženklintas jo kelias mirtin. Siaubingas dėsnis, kad kiekviena meilė veda į mirtį, šito žmogaus atveju suveikė pačiu šlykščiausiu, liguistai iškreiptu būdu.

Dabar kuriam laikui nusigręšime nuo jo, neaprašinėsime tos neaprėpiamos beprotybės, į kurią jis dabar, pats sau meluodamas, įklimpo. O vis dėlto mes suprantame jo nusivylimą: argi visas jo gyvenimas nebuvo tik nevykęs dieviškųjų užmačių šaržas?

Vasara, kurią čia jau minėjome, buvo be galo gausi įvykių ir, beje, pačių įvairiausių. Liepos pradžioje ešbergiečiai sudarė planą privalomų darbų sąskaita paplatinti savo vieškelį taip, kad „galėtų laisvai, nekliudydami kits kito, prasilenkti bent du kinkiniai" – šitaip buvo parašyta sprendime. Viduramžiškai snūdai ir Ešberge jau artinosi galas, o kituose Forarlbergo miestuose pašėlę spekuliantai buvo ėmę statyti tokius keistus pastatus, kuriuose vėliau laikydavo burzgiančias geležines pabaisas. Klestėjo rankdarbiai. Skurdus kaimiečių kraštas pamažu virto klestinčiu godaus pinigų kvaitulio centru.

Planą paplatinti kelią sukūrė Nulfo Alderio plunksna. Po to, kai sūnus paskelbė jį esant neveiksniu, – visi tik juokėsi, – Nulfas prarado ir gyvenvietės viršaičio postą, bet tam tikruose žmonių sluoksniuose pasiutėlio Alderio žodis dar šį tą tebereiškė. Po Elsbetos jungtuvių jis su savo pačia apsigyveno Luko Alderio ūkyje. Šito, kaipo vestuvių dovanos, išsireikalavo Pėteris. O kad Lukas pernelyg nesikrimstų, vietoj dviejų pažadėtų melžiamųjų karvių kraičio jis gavo tris.

Tuolaik kaimą buvo apėmusi tokia labai savotiška nuotaika. Atrodė, kad žmonių dvasią trikdo kaži koks nepaaiškinamas nerimas. Tas nerimas reiškėsi perdėtu nervingu veiklumu. Daugelis ūkininkų, tarsi užbėgdami metų laikams už akių, jau pradėjo antrukart šienauti, o kadangi ėmėsi šio darbo kur kas anksčiau nei dera, tai ir klojimuose to šieno susikaupė tik trečioji dalis nei paprastai. Kai kurie jaunikaičiai be jokios aiškesnės dingsties kone kasdien įniko lankytis Giocberge, teisindamiesi, kad Ešberge jiems per trošku. Ten nukakę, jie užmegzdavo ryšius dažniausiai su labai neaiškiais tipais, ir kuo ilgiau jie užtrukdavo tame Giocberge, tuo didesnė maišatis kildavo jų primityviose makaulėse. Jų žodynas darėsi turtingesnis, spalvingesnis ir šlykštesnis, o Matas Lamparteris nesiliovė pagyrūniškai postringavęs apie automatinius galvijus ir automatines milžtuves, kurias jis

esą matęs pas vieną Giocbergo ūkininką. Tikra tiesa – laikai begal sumodernėjo. Nepaisant smarkių protestų – labiausiai protestavo senimas – kaime atsirado vadinamasis petroleumas, žibalas. Jis pakeitė aliejų, kuriuo dar prieš gerus metus Didžiadalis taip gražiai apšviesdavo savo trobelę ir kuriuo apipiltas galop buvo pats sudegintas.

Tie vyručiai į kaimą ėmė vilkti nieko gero nežadančių raštų, kuriuos jiems Giocberge labai nepigiai parduodavo sukti, į skolas įklimpę prekijai. Itin geidžiamos pasidarė paveiksluotos knygelės – bernai rijo ir čiulpė jas kaip obuolių žievelės rūgštį, vartydami beskonės nuogybės prikimštus puslapius, jie spoksojo išvertę akis ir žiojo storalūpes burnas. Čia verta paminėti angliadegio Michelio likimą – tą vasarą jis atsidūrė ant kritiškos ribos.

Ir Michelį kamavo švietimo alkis. Jis kaip tik buvo vienas tų tipų, kurie kasdien kulniuodavo į Giocbergą, o vėlai vakare karščiuojančiom nuo patirtų įspūdžių smegeninėmis pliumpindavo namo. Kažkoks Markus Huferis, skrajojantis prekijas, platinęs Dievą piktinančius raštus ir už tai ne kartą buvęs uždarytas kokioje kaimo lūšnoje, įpiršo Micheliui Herderio „Filosofines žmonijos istorijos idėjas". Angliadegys Michelis kaipmat pasidarė viso opuso santraukas, bet nuo šitų skaitinių ir prasidėjo didieji jo vargai. Toje knygoje jis rado aprašytą tokią žmonių padermę, kurios gyvenimas sužadino jam tolių ilgesį, taip sužadino, kad jis nutarė susirasti ką nors panašaus ir nugyventi ten visą likusį gyvenimą.

„Kalifornietis, – buvo rašoma toje knygoje, – gyvena pasaulio gale, savo nevaisingoje žemėje, gyvena skurdžiai ir vargingai, kenčia dėl permainingo klimato, bet niekad nedejuoja kęsdamas karštį ir šaltį. Jis kenčia alkį, bet badu nemiršta, jis laimingas gyvendamas savo šalyje. Daugelis jų būstą keičia gal šimtąkart per metus, vargu ar kuris jų yra ilgiau nei tris naktis miegojęs toje pačioje vietoje. Jie griūna miegoti ten, kur užklumpa naktis, visiškai nepaisydami kenksmingų vabzdžių ar nešvarios aplinkos. Švarkus ir apsiaustus jiems atstoja tamsrudė jų oda. Jų apyvokos daiktai yra lankai ir strėlės, akmuo vietoj peilio, kirvis ar smailus pagalys padeda jiems pasikasti šaknų, kūdikio

lopšį atstoja vėžlio kiautas, o vandenį nešasi gyvulio žarnoje ar pūslėje. Ir vis dėlto šitie skurdžiai yra sveiki: jie ir senatvės sulaukę dar stiprūs, ir tikra retenybė tarp jų pamatyti žilą žmogų – jei kuris ir pražyla, tai tik sulaukęs gilios senatvės. Visi jie yra nuolatos puikiausiai nusiteikę: amžinai juokiasi, pokštauja, užtat yra gerai sudėti, liekni ir miklūs.

Todėl, nors tai būtų kainavę net gyvybę, mūsų angliadegys Michelis žūtbūt įsigeidė surasti tą Kaliforniją, kur vaikštinėja nuogos tamsrudės moterys, kur žmonės visuomet kuo puikiausiai nusiteikę, kur niekad netyla smagus juokas. Nieko nelaukęs jis ir susirengė į kelionę, atsisveikino su saviškiais ir su kuratoriumi Boeirlainu, kuris, bandydamas ištarti „sudie", atkakliai ir džiugiai kartojo „sveiki atvykę". Michelis patraukė gilyn į Arlbergą ir nesustodamas klajojo iš vienos vietovės į kitą. Jo veršenikėje nebuvo nė kepalėlio duonos, užtat tikrąjį peną jis su didžiausia pagarba nešėsi rankose, tai buvo „Filosofinės žmonijos istorijos idėjos".

Niekas neįstengė jam pasakyti, kaip nukakti į tą Kaliforniją, tad Michelis, patirdamas kelionėje visokiausių nuotykių, ir klajojo kur akys veda. Taip atsidūrė anapus Retikono ir per Bergamasko Alpes galiausiai nusigavo iki Leko, kur jį, jau klumpantį iš alkio, priglaudė vienas odų raugintojas. Leke jis išbuvo du mėnesius, tada ištrūkęs nukeliavo toliau ir nuo to laiko buvo policijos ieškomas Lombardijoje pagal skelbimą su nurodytom žymėm. Mat jis, vadovaudamasis būtinos ginties principu, nudobė tą odų raugintoją, buvusį savo gelbėtoją nuo bado mirties, nes šis patiekė į stalą žalių sušvinkusių mėsinės atliekų. Michelis tada paspruko į Pjemontą, o iš ten – į Ligurijos pakrantę. Čia parsisamdė matrosu į kavą gabenantį laivą iš Levanto. Jis niekad nemokėjo elgtis su pinigais, todėl nepraėjus nė valandai, viską prašvilpė su kekšėmis. Netoli Tulono laivas vos nepatyrė katastrofos, bet Dievas neleido Micheliui nuskęsti, atplukdė jį tiesiai į glėbį vienam Tulono mėsininkui. Jo skerdykloje Michelis išdirbo porą mėnesių, nė nemanydamas atsižadėti savo sumanymo galų gale atrasti Kaliforniją. Tulone jam pavyko pažeisti kai kurias moralės normas –

mat iš pradžių tamsiagymes moteris jis palaikė rudaodėmis kalifornietėmis. Micheliui vėl teko nešti kudašių ir galop, taip ir nesuradęs Kalifornijos, jis, jau įkopęs į penktą dešimtį, nutarė grįžti tėvynėn ir pradėti dorai darbuotis ūkyje. Kelionė į namus buvo dar sunkesnė, nes Valiso Alpėse jį užpuolė šiltinė. Ir kas ten matė tą iš prigimties, tiesa, nemalonų, tačiau dabar visai išsekusį vargšą, tam spaudė širdį.

Pernelyg tektų išsiplėsti sekant visus jo kryžiaus kelius. Galime tik paliudyti, kad angliadegys Michelis vieną dieną tikrai parkeliavo namo. Kad ir kaip keista, į Ešbergą jis nepanoro grįžti – parsisamdė arklių šėriku į Hoenbergą. Metams slenkant, aprimo jo nuotykių ištroškusi širdis, o sulaukęs brandos jis netgi dar kartą vedė. Penkiolikai savo vaikučių, kuriuos jam pagimdė pati, jis nepailsdavo pasakoti apie paslaptingus juodukus, vadinamąją Kaliforniją, kur ketverius metus jis buvęs genties vadu.

O dabar angliadegys Michelis jau suvisam dingsta iš mūsų akiračio. Jis mirė sulaukęs metuzališko amžiaus – šimto aštuonerių metų; kai jis mirė, mūsų amžius dar krykštė vystykluose. Jo vaikai ir vaikų vaikai nepadarė seniui gėdos, nes ir šiandien Hoenbergo apylinkėse esama trijų religinės pakraipos poetų. Pasekus Michelio likimą, galima spręsti, kokią didžią galią anais laikais turėjo spausdintas žodis.

Širdies nerimas, naujos epochos skonis, tolimų kraštų ilgesys – visa tai nė truputėlio nepaveikė Elijo Alderio, jis netgi nekreipė dėmesio į tuos įvykius. Jis nebuvo iš tų, kurie trynėsi Giocberge. Nevartė nė tų nučiupinėtų, slapčia iš rankų į rankas perduodamų leidinėlių. Jo šneka nepakito, o apskritai žodynas nuskurdo.

Išlindęs vakare iš kamarėlės valgyti, jis tyliai sėsdavosi į savo vietą prie sunkaus ąžuolinio stalo, be noro srėbdavo užspirgintą miltienę ir netardavo nė žodžio. Mes tik džiaugtumės, jei koks tapytojas būtų įamžinęs nekintamą vakarienės ritualą Alderių namuose. Pro mažą pietų pusėn žvelgiantį virtuvės langą plūsta parūkavusi vakaro šviesa. Zefienė su žydra prijuoste podagros susuktomis rankomis šaukštas po šaukšto pila sriubą į perkreiptą savo vyro burną. Idiotas Filipas varto akis, tuo pat metu žegnojantis Fricui. Ar įmanoma suvokti, kad šioje

skurdo scenoje dalyvauja ir genialiausias muzikas, kokį kada nors pagimdė Forarlbergas? Ar įmanoma suvokti, kad štai čia gyvena genijus, kuris muzikinei amžininkų inteligentijai būtų galėjęs atskleisti tokių dalykų, kurie būtų audringai pastūmėję priekin visą devynioliktojo amžiaus muzikos istoriją? To suvokti neįmanoma. Visa tai mums atrodo tik ilga, liūdna pasaka.

Paskutiniosios šio žmogaus gyvenimo savaitės persmelktos klaikių kaltės ir nevilties fantasmagorijų. Turime teisę tvirtinti, kad nutaręs mirti jis jau buvo išprotėjęs. Antraip visai nepaaiškinamas liktų neįtikimas jo myrio būdas. Įtikėjęs savo galia pasukti laiką atgal, jis paniro į liguistą praeities ilgesį. Vieną kartą pareiškė, kad jam esą tik septyniolika metų – tai, kad jis atrodąs kur kas vyresnis, tėra itin ankstyvos brandos padarinys. Pagal kalendorių jam buvo dvidešimt dveji, o pažiūrėti atrodė vyresnis nei keturiasdešimties. Apimtas baisios nevilties, jis pats sau melavo, esą Elsbeta yra dar netekėjusi, dar nepažinusi vyro ir liksianti tokia, kol atėjus brandos metui jis paprašysiąs jos rankos. Kad ir kaip kankinamai jis stengėsi kuo smarkiau gaivinti praeitį, nieko iš to neišėjo. Jis žinojo, kad Elsbetos nebemyli. Žinojo ir tai, kad dabar Dievas iš jo jau atėmęs gebėjimą mylėti. Ši mintis buvo jam tokia nepakeliama, kad jis, tiesiog mazochistiškai kankindamas save, išgujo ją iš smegeninės. O iš tikrųjų, tik Elijas Alderis nenorėjo šito suprasti, Dievas išvadavo jį nuo meilės Elsbetai. Dievas norėjo leisti jam gyventi, nes pats graužėsi matydamas, kokias kančias toji meilė teikia šiam vyrui.

Tik argi ir mūsų skaitytojui nėra nė karto taip nutikę, kad užslinkus juodiems debesims, kai atrodo, jog viskas verčiasi aukštyn kojom, viskas žlunga, ima staiga ir atsiranda prošvaistė, kad ir menko saulės spindulėlio nutvieksta viltis? Taip nutiko ir Elijui Alderiui.

Antrąjį rugpjūčio sekmadienį Ešberge pasirodė niekam čia nepažįstamas vyriškis. Apsirengęs pagal miestišką madą, nekrintantis į akį žmogus su riestais ūsais ir aukšta tamsiai mėlyna skrybėle. Be didelės kuprinės, jis dar nešėsi ryšulį popierių. Šitas vyriškis buvo muzikas. Feldbergo katedros vargonininkas. Jis vadinosi Brunas Go-

leris. Šitas Goleris ne iš dyko buvimo atsibeldė į Ešbergą. Jis buvo vienas tų ankstyvųjų pionierių, kurie pagal savo profesiją ėmėsi užrašinėti krašto istoriją. Goleris ir atvyko čia su vadinamojo Dailiųjų ir klasikinių menų instituto, kuriam buvo pavaldus ir Muzikos institutas, užduotimi. Goleris buvo įgaliotas apžiūrėti visus krašto vargonus ir kruopščiai juos apibūdinti didžiuliame apraše.

Ką gi aptiko antrąjį rugpjūčio sekmadienį šitas Goleris Ešberge? Ogi kuklius penkiabalsius vargonus ir didingiausią, kokį tik buvo girdėjusios jo, amatininko, ausys, vargonininką.

– Šventoji Cecilija! Kas jūs toks esate? – išvydęs nuo emporos laipteliais lipantį Eliją pralemeno Goleris. Jis vis dar springo ir suko rankose savo aukštą skriblių. – Aš v-v-v-adinuosi Goleris. Frydrichas Fiurchtegotas B-b-b-runas G-g-g-oleris, – išmiknojo jis ir, užuot padavęs virpančią ranką, atkišo skrybėlę. Neatsakydamas į pasveikinimą, Elijas tik nužvelgė jį tuščių akių žvilgsniu.

– K-k-katedros vargonininkas. Iš Feldbergo. Ir k-k-kantorius, – baimingai pridūrė Goleris. Kiek susitvardęs jis vėlek paklausė, kas esąs Elijas, bet atsakymo neišgirdo.

Tuomet prie jų priėjo visą šią scenelę stebėjęs Pėteris ir pasisveikino su atvykėliu.

– Pone, – įtaikiai skubinosi pranešti jis, – tai mūsų Elijas Alderis, čionykštis vargonininkas bei mokyklos vedėjas, o aš esu jo pusbrolis, draugas ir kuklus dumplininkas.

Kadangi Elijas neatsakinėjo į klausimus, toliau Goleris kalbėjosi jau su Pėteriu. Jis dar niekad negirdėjęs taip genialiai vargonuojant. Kas be ko, grojimas laukinis ir primityvus, užtat kokia didybė! Dar niekad jam netekę išgirsti tokio kontrapunkto. Tai stačiai neįmanomas dalykas. Keturis mišių choralus jis įstengė sugroti kaip keturbalsį *Quodlibet*, nepakeitęs nė vienos gaidos. Tai esą jau visiškai neįmanoma, nieko nelaukiant jam reikia pateikti šios didingos kompozicijos gaidas. Jis pats dar peržiūrėsiąs savąsias. Toliau: komunijos fuga, kurią jis vargonavo *quasi unam fugam*, buvo atlikta su tokia vulkaniška jėga, kokios neaptiksi jokioje vargonų literatūroje. Skambant

choralo „Kristus, mūsų Viešpats, ateina prie Jordano“ postliudijai, jis juste jutęs srūvant Jordano vandenis, o chromatinis eilutės „nuskandinkite ir mirtį“ sutirštinimas taip sukrėtęs, kad jam ir dabar dar dreba rankos. Gal ponai būsią tokie malonūs ir parodysią visų ką tik atliktų kūrinių partitūras?..

– Mano pone, – netikėtai prakalbo Elijas, – aš nepažįstu gaidų.

Stojo trumpa tyla, Pėteris kiek susigėdęs šyptelėjo, o Goleris vėl ėmė vartalioti savo skriblių.

– Jūs nepažįstate?.. – žodžiai tiesiog strigo Golerio gerklėj.

– Taip ir yra, – greit įsiterpė Pėteris, – jis pats išmoko vargonuoti. Mūsų velionis mokytojas, jis tai mokėjo ir skaityti gaidas, ir užrašyti jas.

Goleris susmuko į viengungių klauptą.

– Nepažįsta gaidų? – netikėdamas paklausė jis tyliai.

– Pats pasižiūrėkit! – pasišiaušė Pėteris. – Išskyrus Oskaro knygas, nieko daugiau nesurasit!

Tuomet jau Goleriui pamažu ėmė kai kas aiškėti.

– Jokių gaidų, – žiobčiojo jis karpio lūpom, – jokių gaidų... Elijas jau norėjo eiti sau, bet Goleris ryžtingai pastojo jam kelią. – Prašau jūsų! Pavargonuokit dar kokią improvizaciją, labai prašau!

Jie jau trise užkopė prie vargonų.

Po to, kai Goleris vėl išgirdo beveik neįmanomą grojimą, pusbalsiu pasakė Pėteriui, kad vardan šventosios Cecilijos šis vargonininkas kuo skubiausiai turįs atvykti į Feldbergo muzikos institutą. Puikus sutapimas: vos po dviejų savaičių ten vyksianti kasmetinė Vargonų šventė, kur instituto auklėtiniai grosią ekstemperuotu stiliumi. Teisybė, Pėteris suprato ne visus Golerio žodžius, bet vis dėlto prižadėjo drauge su Eliju prisistatyti nurodytu laiku. Pėteris jau ėmė nujausti, kad tai bus pats didžiausias triumfas jo draugo gyvenime.

Brunas Goleris dar tą pačią priešpietę paliko Ešbergą, taip ir neapibūdinęs savo didžiajame apraše Ešbergo vargonėlių, todėl apie juos nė žodeliu neužsimenama ir vėliau pasirodžiusiame jo veikale „Forarlbergo vargonų lobynas“. Susitikimas su muziku Eliju Alderiu

jį visiškai išmušė iš vėžių, kelias dienas jis niekaip neįstengė nurimti. O kai galop aprimo, ėmė baisiai gailėtis pakvietęs Eliją Vargonų šventėn. Viskas juk gali baigtis tuo, daužėsi vargšė šio muzikanto širdelė, kad Elijas Alderis ilgainiui gali tapti jo varžovu. O šventoji Cecilija, kas bus, jei iki šiolei neužimton antro Katedros vargonininko vieton bus paskirtas kaip tik šitas?.. Ir Goleris šaute iššovė iš studijos – jam dabar žūtbūt prisireikė pakvėpuoti gaiviu savo nedidelio rožyno oru. Visais įmanomais būdais reikia sukliudyti, kad tas tipas!..

Paskutinįjį rugpjūčio sekmadienį abu draugai susiruošė į Feldbergą. Išaušo alinamai karštas vasaros rytas, dar prieš vidurdienį horizonte oras ribuliavo nuo kaitros. Pėteris turėjo gerokai pasistengti, kad Elijas apskritai išsikrapštytų iš namų ir leistųsi kelionėn – tada šį buvo suėmusi tokia apatija, jog netgi nebesiprausdavo. Ir šį sekmadienį jis mielu noru būtų pasilikęs drybsoti guolyje, užsidaręs langines būtų mintijęs apie savosios meilės neišsipildymo paslaptį – pastaruoju metu jis vien tik tai ir darė. Bet pasitelkus lengvabūdišką klastą, Pėteriui vis dėlto pavyko gyvenimo džiaugsmą praradusį bičiulį išversti iš lovos. Jis pateikė jam tokį girdą: esą Lukas Alderis serga karštine, visas nušašęs. Kas žino, galbūt neilgtrukus Elsbeta vėl liksianti viena. Ir Elijas, ir Pėteris žinojo, kad tai netiesa. Bet mintis, kad Elsbeta gali likti laisva, suteikė Elijui jėgų keliauti į Feldbergą.

Elijui atsisveikinant – paralyžiuotam Zefui jis be žodžių pažvelgė į akis, motina dar miegojo – Filipas visom keturiom ėmė spirtis neleisti jo pro duris. Elijas bandė raminti vaiką garsų kalba, kurios pats ir buvo jį išmokęs. Bet Filipas tik dar labiau spyrėsi. Jis priešinosi nelyginant veršis, iš šilto tvarto už pavadžio tempiamas laukan pjauti. Galimas daiktas, kad idiotas nujautė, jog Elijas jau niekad nebesugrįš namo. Juk galimas?

Vėlią popietę, kai saulė jau nustojo taip baisiai svilinusi, abu draugai basi įžygiavo į Feldbergo miestelį. Pėteris dar puikiausiai atminė kelią. Juk jis tuo pačiu maršrutu keliavo su Nulfu tvarkyti palikimo. Todėl negalėjo atsisakyti malonumo aprodyti savo bičiuliui

Feldbergo įžymybes.

Vos įžengus miestelin iš šiaurės pusės, vieškelis suko pro akmeninį neapsakomai seną namą. Šalia jo stūksojo kone griūvanti, irgi iš akmenų statyta bažnytėlė. Feldbergo pavargėlių namai, paaiškino Pėteris. Jeigu pasiseks, jiedu gal netgi išvysią keletą nelaimingųjų, kurie čia pateko susirgę bjauriom užkrečiamom ligom ir dabar laikomi uždaryti. Abu įžengė į akmenimis grįstą kiemą, ir Elijui iš tikrųjų pavyko išskirti randais ir pūliniais sudarkytus žmonių veidus, tuščias akis ir senatvės iškamuotas, apraišiotas, o ir nuogas galūnes. Pėteris niekaip neįstengė atsigėrėti šiuo vaizdu – nuskubėjo prie grotom užkaltų langų ir godžiai spoksojo į tas nelaimingas būtybes.

Senoji miesto siena tuo metu jau buvo sugriuvusi, tačiau kai kur dar stūksojo milžiniškų akmenų krūsnys. Jau anuomet Feldbergo simbolis buvo aštuonaukštis, ant ovalaus pagrindo sumūrytas gynybinis bokštas. Pasak legendos, Montforstų dinastijos laikais miestas neapsakomai kentęs nuo kačių antplūdžio. Kačių gausa lyginama su Senajame Testamente aprašytu skėrių antplūdžiu. Jų būta tokios galybės, jog feldbergiečiai jau nebežinoję ko stvertis – jos tiesiog nuo kūno plėšdavo džiuto rūbus, o ankštose gatvelėse negalėjai nė žingsnio žengti neišgirdęs klaikaus kniaukimo ir miaukimo. Tada gudrus miesto valdytojas Jorgas Bertčleris sumanė pastatyti aukštą kaip Babilone bokštą ir nuo jo dantyto viršaus išmėtyti į krepšius sukištas kates. Bertčlerio sumanymas pasiteisino, miestas atsikratė prakeiktų padarų, tik bokštas taip ir liko vadintis Kačių bokštu.

Elijui čionai atvykus, Kačių bokšte feldbergiečiai laikė įkalinę dvylika prancūzų kareivių. Nieko ypatingo čia lyg ir nebūtų, jei miesto tėvai, pasitraukus iš Feldbergo kariuomenės daliniams, tų vargšų nebūtų visiškai pamiršę. Iki šiol Feldbergas kasmet moka simbolinį grašį Araso miestui, iš kur buvo kilęs aštuonetas tų badu nusigalavusių vargšų.

Apie Feldbergą dar būtų galima tiek ir tiek visko pasakoti, bet štai matome, kaip du draugai jau žengia į Golerio rožyną. Tad

verčiau nepastebėti įsliūkinkime į šitą vietą ir pasižiūrėkime, kaip ten viskas klostėsi.

Naktinės Golerio maldos Dievo ausų nepasiekė. Nepaprastasai muzikantas vis dėlto atvyko. Sutarton vieton ir sutartu laiku. Bežadis, išblyškęs, pavargęs jis stovėjo tarpdury. Mintis sprukti Goleriui toptelėjo pernelyg vėlai. O juk galėjo ir turėjo nurodytu laiku tiesiog nebūti namie! O šventoji Cecilija, kodėl tokia puiki mintis tik dabar šovė į galvą! Goleris giliai įkvėpė, čiuptelėjo už standžios apykaklės ir pakvietė bičiulius prisėsti muzikos salonėlyje. Jau seniai taip žibėjo Elijo akys kaip dabar, išvydus be galo keistą instrumentą – Goleris jį vadino *pianoforte*. Elijas sėdo prie jo, pirštai pasileido klavišais – jis ir išsigando, ir nustebo. Paskambinęs vaiduokliškai įmantrią terciną, jis jau rengėsi groti toliau, bet prisvyravęs prie jo Goleris garsiai išmiknojo, kad ponas Alderis esą verčiau patausotų save – po valandos prasidedanti Vargonų šventė. Na jau ne, galvojo karpio žiobtai, savo namuose šito velnio aš tai tikrai nesiklausysiu! Kaip jis taip sugeba – sėsti ir iškart groti niekad neregėtu instrumentu?

Pėteris gerokai išmaukė į stalą patiekto raudonvynio. Tuo tarpu Elijas tik ir dairėsi į visur išdėliotas – ant sofutės, palangių, parketo grindų – čia atverstas, čia užverstas gaidas ir muzikos knygas. „Kiek čia slypi išminties!“ – liūdnai mąstė jis ir neparagavo nė kąsnelio, negurkštelėjo nė gurkšnelio vyno. Tuomet jau susirengė eiti – siauromis gatvelėmis jie visi patraukė Feldbergo katedros link. Goleris prisiversdamas bandė šmaikštauti, galop nusistebėjo, kad Elijas atėjęs į šventę basas. Niekas basa koja nenuspaus vargonų pedalo, tyliai tarė jis sau, niekas! O Feldbergo vargonai kur kas sunkiau valdomi nei tie vaikiški Ešbergo vargonėliai.

Ir ūmai karpio žiobtai su palengvėjimu nusišypsojo.

VARGONŲ ŠVENTĖ

Feldbergo Vargonų šventė buvo tikras metų įvykis. Pasiklausyti čionykščio Muzikos instituto auklėtinių improvizacijų suplūsdavo muziką mėgstanti ponija ir kilmingi aristokratai net iš Lichtenšteino. Didieji Feldbergo vargonai su septyniolika balsų ir galingu trompetų bei trimitų choru, su sidabriniu principalo skambesiu buvo vienas vertingiausių instrumentų visame Forarlberge, be to, juose buvo įkūnyta įstabi prancūzų ir pietų vokiečių vargonų meistrystės sintezė. Instrumentas buvo suderintas specialiai šiai šventei ir iš visų pusių skoningai apšviestas.

Goleris patarė Pėteriui susirasti kokią vietelę šventyklos navoje, nes likus pusvalandžiui iki šventės pradžios Katedroje obuoliui nebebuvo kur nukristi. Tviskanti, melsvai rausva vakaro šviesa statmenai krito ant svečių būrio, rozetė viršum vakarinės emporos žaižaravo margai kaip pasakoje. O Eliją Goleris nusivedė į zakristiją, ten jau laukė penketas pakviestų improvizuoti studentų. Truputėlį atlaidžiai ir pašaipiai pranešęs, kad ponas Alderis atvykęs iš Dievo apleisto užkampio, kad jis esąs paprastas žmogus, tačiau begal savitas genijus iš prigimties, Goleris supažindino jį su kitais muzikantais. Elijas, mūsų herojus, stovėjo tarp jų su savo juodu, prakaito prisigėrusiu išeiginiu švarku, basas, juodom rankų ir kojų panagėm, riebaluotais karčiais, o dar ir dvokė nuo jo. Išvydę šį nepaprastą reiškinį, penketas rausvažandžių veidelių su kruopščiai iššukuotais sklastymais ir spindinčiomis stačiomis apykaklaitėmis nepatenkinti nusisuko šalin. Vienas studentas netgi įžūliai pastebėjo, esą jam tiesiog nepakenčiama

sėdėti viename suole su tokiu primityvu. Bet neilgtrukus nuo tų raudonų žandelių pranyko pašaipa, baigėsi visi nosių raukymai ir storžieviškos replikos.

Visi susirinkusieji atsistojo, kai iš zakristijos šventyklon įžengė generalinis vikaras, lydimas Katedros vargonininko Golerio, keturių Muzikos instituto profesorių ir šešeto jaunų vargonininkų. Generalinis vikaras įkopė į amboną, virš kurio kabojo paauksuota lyra, lotyniškai sukalbėjo maldą, o paskui iškilmingu balsu paskaitė 150-ąją psalmę, kur Dievas šlovinamas trimitais, giedojimu ir arfomis. Paskum savo daugiažodėje kalboje jis pasveikino profesorius, daktarus, patarėjus ir kitus ponus, kiekvieną paminėdamas ne tik vardu, bet visiems be išimties surasdamas ir kokį įtaikiai pagarbų žodelį. Galop vikaras paprašė paduoti visiems konkursantams gerai pažįstamą dėžutę – konkursas vyko pagal griežtas taisykles. Siaurakrūtinis patarnautojas padavė jam dėžutę, generalinis vikaras kyštelėjo jon ranką ir ištraukė lapelį su pirmojo kandidato vardu. Tai buvo penkiolikmetis Pėteris Paulis Batlogas, Mokesčių valdybos viršininko Kristijano Batlogo sūnus. Tada vikaras ištraukė antrą vardą, trečią ir taip toliau. Elijo Alderio vardas buvo ištrauktas priešpaskutinis.

Tokia eilės tvarka vargonininkai ir turėjo groti. Dabar vikaras tam pačiam patarnautojui liepė atnešti choralų knygą. Berniukas atvilko sunkią knygą ir neatverstą padėjo ant ambono. Įtampa augo, nes toji knyga buvo atnešta ne šiaip sau. Generalinis vikaras, žmogus, apdovanotas neabejotina teatralo jausena, navoje stojusia tyla mėgavosi be galo, be krašto. Pagaliau paėmė choralų knygą, padėjo ją viršeliu į apačią, uždėjo nykščius ant paauksuotų lapų, atvertė sunkų odinį viršą, ir knyga atsivėrė.

Viską lemiantis taip noriai atsiskleidusios knygos puslapis pasirodė besąs įspūdingas.

– Kandidatas Batlogas, – aiškiu ir skambiu balsu paskelbė vikaras, – improvizuos mums giesmės „O Dieve, kaip kenčia kartais manoji širdis“ motyvais. Reikalavimai: vieningas harmonizavimas pedalu ir klaviatūra. Preliudija ir tribalsė fuga, atlikimas tradicinis.

Elijas, kuris dabar visų pamirštas sėdėjo paskutiniame choro suole, nesuprato nė vieno vikaro žodžio. Jis tik matė, kaip Batlogas stryktelėjo iš vietos, išėjo iš suolo, priklaupė ir nuskubėjo emporos link. Eliją apėmė siaubas. Jis akimis susirado zakristijos duris. Blogiausiu atveju, pamanė sau, pro kur įėjau, pro ten ir paspruksiu.

Po kelių kaupimosi minučių Batlogas ėmė improvizuoti. Du stiprūs vyrukai negaišdami pradėjo pūsti dumples. Iš pradžių Batlogas ėmėsi intonuoti choralo melodiją – tai buvo privaloma, paskui pradėjo improvizuoti. Ką gi, šis raudonskruostis berniukas ypatingo talento neturėjo – Elijas iškart šitai pajuto. Tačiau įstabus, pasakiškas šių vargonų skambesys taip sukrėtė, kad jam kone užėmė žadą. Turime pasakyti, kad Elijas daug atidžiau klausėsi savo konkurentų grojimo nei pats savo. Kai perspausdamas garsus Batlogas užbaigė tribalsę fugą, Elijas jau žinojo, ką reiškia choralo improvizacija, turėdamas galvoje preliudiją ir fugą. Juk panašiai, kukliai pamanė jis, ir aš vargonuodavau Ešberge. Ne, nevisiškai taip – kur kas meniškiau ir iškiliau. Ir kitas kandidatas niekuo nauju nepapildė jo patirties, nors registrai paliko jam milžinišką įspūdį. Turėdamas nepaprastą analitinę klausą, jis visiškai nesunkiai galėjo harmonijų frazes išskaidyti į gaidas, tikriau sakant – išskaidyti į klavišus: baltas, juodas, aukštas, žemas ar vidutinis. Klausydamasis jis mintyse taisė čia vieną, čia kitą vietą – kitados lygiai taip pat darydavo vargonuojant dėdei Oskarui.

Tuomet atėjo ir jo eilė. Generalinis vikaras atvertė knygą, uždėjo nykščius, pasižiūrėjo į antraštinį puslapį ir kiek patylėjęs tuo pačiu teatrališku balsu prabilo:

– Kandidatas Alderis ekstemporuos dainą „Myri, eikš, o Miego Broli"! Reikalavimai: vieningas harmonizavimas pedalu ir klaviatūra. Preliudija ir tribalsė fuga, atlikimo būdas tradicinis.

Elijas irgi stryktelėjo iš vietos, kaip matė darant kitus – manė, kad tai privaloma. Jis ir priklaupė, bet tuomet pasuko ne į emporą, o prie Frydricho Fiurchtegoto Golerio, kuris sėdėjo pačiame Apaštalų pusės priešakyje ir neramiai suko ūsus.

– Aš nesu girdėjęs šios bažnytinės giesmės melodijos, – sutrikęs ėmė kuždėti Elijas jam ausį. – Reikia, kad man ją pagrotų, tuomet jau

galėsiu ekstromini... ekstrompir... ekstro... ministruoti.

Dar labiau už jį sutrikęs Goleris pakilo nuo suolo, priklaupė ir nuėjo prie generalinio vikaro – šis jau buvo įsitaisęs savo drožinėtame krėsle. Sujudo ir klausytojai – moterėlės ėmė kuždėtis, tiesė kaklus ir smalsiai spoksojo į basakojį vyrą. Goleris kaži ką pasikuždėjo su vikaru, paskui šis iš ambono paskelbė, kad šventė kelioms akimirkoms nutraukiama. Šią pertrauką pateisino remdamasis atlaidžiais Golerio žodžiais – esą kandidatas Alderis yra atvykęs iš Dievo užmiršto užkampio, jis paprastas žmogus, niekad nė akyse nematęs ir negrojęs Feldbergo vargonais, tad pirmučiausia jam reikią įsigroti, tik nevalia užmiršti, kad šiaip jis esąs gamtos apdovanotas neprastu talentu, todėl ir pakviestas čionai, taigi dera atsižvelgti... ir taip toliau, ir panašiai.

Po tokių žodžių keletas ponų išėjo laukan pasmaguriauti tabako dūmu. Kiti, daugiausia svečiai iš Lichtenšteino, savo ruožtu išsivyniojo kelionei įsidėtus sumuštinius su dešra bei salierais ir pamiršę bet kokį dievobaimingumą ėmė kimšti. O poniutės atsainiai lasiojo sultingas ir saldžias braškes.

Tuo metu Goleris su Eliju jau užlipo į emporą. Ten Katedros vargonininkas šykščiai ir labai skubėdamas paaiškino registrų funkcijas, atsivertė improvizuojamojo choralo gaidas ir tylutėliai pagrojo melodiją. Kai Katedroje vėl įsiviešpatavo tyla, Elijas vis dar tebemąstė apie šios giesmės turinį, nes ir melodija, ir žodžiai jį iškart pagavo:

MYRI, EIKŠ, O MIEGO BROLI,
IR NUVESK MANE TENAI,
KUR MINKŠČIAUSIAS TAVO GUOLIS,
KUR NURIMĘ VANDENAI!

KAS NORI, TEGUL TAVĘS BAIDOS,
O MAN TU VIEN DŽIUGESIO AIDAS,
NES TIK PER TAVE NUKELIAUSIU
PAS JĖZULĖLĮ BRANGIAUSIĄ.

Kol šis žmogus susikaups ir nežmoniškomis pastangomis pradės vargonuoti, mes žvilgtelėkime į Pėterį – antai jis, sėdi po emporos skliautu, pačioje troškiausioje šventyklos vietoje. Sėdi, mėšlungiškai gniauždamas ant kelių sunertas rankas. Jis beveik nedrįsta kvėpuoti, nesidairo nei dešinėn, nei kairėn. Dabar jis spindi įstabiu grožiu. O gal čia mus apgauna mirguliuojantys žvakių šešėliai? Abudu dumplininkai vis dar neva užjaučiamai maivėsi, stebėdami pasirodžiusį emporoje basakojį Eliją, tik ūmai į aukštybes iš klavišų užgriaudė toksai *fortissimo*, jog jie pamanė, kad vargonai neišlaikę subyrės į gabalus. Tada melodijos tėkmė nutrūko, Elijas išpūtė kvapą ir paėmė dar galingesnį *fortissimo*, šįkart sujungdamas jį su žemyn traukiančia pedalo boso linija. Trečiukart atsikvėpęs, jis dar sykį privertė visu balsu prabilti šį figūrų gausų kūrinį, tik boso linija šįkart tesiekė pusę anksčiau grotosios – prisireikė beveik neįmanomų pastangų suspėti spaudyti pedalą. Tėkmė užsibaigė skausmingu, sielą veriančiu pirmųjų dviejų choralo taktų harmonizavimu, tuomet vargonininkas ėmė taip nemotyvuotai smaugti muziką, tarsi jam nuo klaviatūros slidinėtų pirštai. Elijas iškvėpė neregėta įtampa pakrautą cezūrą, aprėpdamas septynis balsus sugrojo choralą iki trečiojo takto, nutilo, atsipūtė, neišspręstais disonansais harmonizavo melodiją iki ketvirtojo takto, nutilo, atsikvėpė – visa tai užtruko truputėlį ilgiau nei penketą minučių.

Šitaip vargonuodamas, jis norėjo parodyti, kaip priešinamasi mirčiai, kaip sukylama prieš likimą ir netgi prieš Dievą. Ir... mirtis, ūmai stojusi tyla, nepakeliama pauzė. Ir... pažemintas žmogus, klykiantis beprasmę maldą. Jis persiplėšia marškinius ant savo kūno, jis raunasi plaukus, praradęs nuovoką plūstasi, bet vis parbloškiamas žemėn. Nebegelbės joks maištas. Dievas yra piktas vaikas, kuris neturi bambos.

Tie vyrukai, norėdami, kad oras tolygiai semtų dumples, turėjo kaip reikiant paplušėti. Nuo jų išraudusių kaip virti vėžiai žandų ritosi prakaito lašai – esame tikri, jog juos pylė baimės prakaitas. Neįprasti dalykai dėjosi ir ūmai nuščiuvusioje Katedroje. Golerio karpio burna buvo plačiai pražiota, keturi išblyškę kaip kalkės profesoriai netikėjo

savo ausimis, o didžiuma susirinkusiųjų prikimštus žabtus pakėlė į emporą, apstulbę spoksojo į apšviestą vargonų perspektyvą, pamiršę sukramtyti ir nuryti apžiotą kąsnį.

Po tokios beprotiškos pradžios, po neapsakomos nevilties kaskadų muzika, atrodo, prigeso, nors dar suvirpėdavo įniršiu ir iš niekad negirdėtų harmonijų plykstelėdavo aikštinga ugnis. Registrų deriniais Elijas pamažu leidosi atgalios, į gelmę, garsai darėsi vis minkštesni, kol galop muzika nusileido iki sinistruoto, ilgai grojamo ir beveik neidentifikuojamo *mol*. Šitaip Elijas buvo sumanęs atskleisti visišką žmogiškojo padaro rezignaciją: jis jau guli parblokštas, visos viltys išblėsusios, žemėje vien įšalas.

Persigandę klausytojai pamažu ėmė suvokti šio vargonininko misiją. Kur matyta – tasai ten viršuje ne tik vargonuoja, jis ir pamokslauja! O jo pamokslas – šalta, skaidri kaip švarus stiklas teisybė. Kai kuriomis akimirkomis rodės, kad šitam Ešbergo kaimiečiui pavyksta į vieną vienintelę dvasią sulydyti daugybę bažnyčioje klausančių įvairiausių žmonių dvasių. Jam grojant, Katedrą užplūdo tokia slaptinga nuotaika, kad ir senas, ir jaunas ėmė nujausti: mirtis slypi šiuose mūruose, o miegas, jos palydovas, užklos ir tave. Netikėtai žmonių veiduose suspindo pažinta tiesa. Kaukės nukrito, ir tik bežadė tyla palietė kiekvieną veidą, o iš bruožų jau buvo galima įspėti, kaip kuris sutinka mirties balsą. Šiurpus bejėgiškumo spektaklis!

Jis grojo jau ilgiau nei pusvalandį ir, rodos, nė nesiruošė baigti. Tačiau iš begalinio tamsaus chaoso pamažu ėmė sklisti taikesni balsai. Viena melodija sekė kitą – švelniai ir minkštai, tarsi oštų žolę glostantis vėjas. O naujas melodijas keitė dar naujesnės – vis kitokios. Tai buvo Elsbetos melodijos. O Elsbetos melodijas pridurmui sekė choralo melodija. Tačiau choralas reiškė mirtį. Taip susidarė ratas – efemeriškas vis naujų muzikinių minčių šokinėjimas čia aukštyn, čia vėl žemyn. Muzika keitėsi netiesiogiu taktu, grįždavo atgal ir vėl pakisdavo. Iš vis naujai pasigirstančių balsų vėjavaikiškumo buvo galima nujausti, kad dabar Elijas pasakoja jau nebe apie šį pasaulį. Žmogus pakilo iš chaoso, žemės trauka jau nelaikė jo parblokšto.

Kad ir kaip paviršutiniškai Goleris buvo parodęs jam registrus, savo virtuoziškumo dėka Elijas sugebėjo jais kuo puikiausiai naudotis. Kaip tapytojas kartais pats stebisi neregėta savo paletės spalvų gausa, taip dabar Elijas negalėjo atsistebėti šitų vargonų teikiamomis galimybėmis. Lig šiol jis dar gerokai susikaustęs sėdėjo prie instrumento – akys ant klavišų, koja ant pedalo. Dabar jo žvilgsnį užliejo ramybė: galūnės atsipalaidavo, nugara pasidarė lanksti. Tie vargonai, dingtelėjo jam, atrodo, ėmė patys groti. Jis jau perprato jų triukus ir dabar galėjo atsiskleisti pats. Sumerkė vokus, galvą pakėlė aukštyn ir mintimis svajingai sugrįžo į Ešbergą. Tuo tarpu visus jo regimus vaizdus vargonai skraidino svajingais ir įstabiais garsais virš klausytojų galvų.

Pati gamta virto muzika. Štai anos lapkričio dienos, kai čia aukštyn, čia žemyn iš Reino slėnio kilojosi migla, apgobdama ir gimtąjį kiemą. Štai rūkas stingsta girioje, šakeles aptraukia ledas, o eglių kamienus – šerkšnas. Veidu į veidą žvelgia Saulė ir Mėnuo. Mėnuo – perlūžusi ostija, Saulė – motulės skruostas...

Muzika virto ir Pirmojo gaisro atšvaitas. Suskambo Ešbergo bažnytėlės langų spalvos, užsiliepsnojusios rytiniame jos chore. Rėkiantys, klykiantys, vienas į kitą pleištu suvaryti kūnai. Liepsnojantis Nulfo Alderio ūkis. Mergytė dūmų pritvinusioje kamarėlėje, susigūžusi po surūdijusia lova, suleidusi dantukus į skudurinę lėlę. Miško gyventojai sausio snieguose. Kaip jis šaukė, kaip raliavo ir šlamėjo, kviesdamas juos artyn. Bet nė vienas taip ir nepasirodė apsnigtoje kelmynėje. Priešmirtinis Romano Lamparterio, Didžiadalio, kvatojimas...

Muzika tapo ir tasai naktinis epizodas, kai jis gulėdamas kabinosi į dar visai gležną žolę. Kaip tysojo išskėtęs rankas ir kojas, pirštais gniaužydamas tą žolę, tarsi norėdamas įsitverti į tą didelį, apvalų, puikų pasaulį. Prisiminė ir aną naktį giedotus žodžius: „Kas myli, tas nemiega!“

Ir Elsbeta virto muzika. Elsbeta! Garsais virto jos gelsvų kaip lapija plaukų spalva ir kvapas, vos pastebimas šlubčiojimas einant, jos duslus kvatojimas, apvalios, begal gyvybingos akys, į bulvikę panaši

nosis, stambiai languota žydra suknelė. Kaip ji atsargiai eina per pievą, kad nesumindytų nė vienos baltagalvės! Kaip švelniai glosto karvės snukį, kaip slapčia numeta kiaulėms obuolių žievelių...

Perkeldamas šias savo mintis į dar niekad niekam negirdėtą muziką, jis vėl pajuto Elsbetos širdies tvinksnius. Jis sunerimo – kilo pavojus pamesti ritmą. Tačiau nepametė – ritmas susiliejo su jo paties širdies plakimu. Elijas vėl mylėjo.

Po to, kai jau viską, ką reikėjo, išsipasakojo apie savo gyvenimą, pakreipė muziką į švelniai skambančią septą. Dabar jau atėjo metas fugai, dangaus apoteozei, svajai apie mylintį pasaulį.

Elijas hipnotizuote hipnotizavo žmones. Nė nekrustelėdami jie sėdėjo suoluose, nemirkčiodami klausėsi. Sulėtėjo jų kvėpavimas, o širdies dažnis buvo lygiai toks pat kaip jo širdies plakimas. Vėliau jau niekas nebeįstengė pasakyti, kaip ilgai vargonavo Elijas Alderis iš tikrųjų. Netgi Pėteris šito nesuvokė. Ir jo vokai nemirksėjo, o nedorą prigimtį apgobė ramybė.

Tačiau būtų klaidinga šią keistą hipnozę aiškinti vien Elijo muzika. Veikiausiai ir iki jo būta meistrų, kurie su įgimtu jautrumu perteikdavo menkiausius sielos virpesius muzikos kalba. Tik niekad nepaliesdavo tų emocijų, kurias dabar kliudė Elijas – tokias pajutęs, tikras muzikos mylėtojas pats savaime pakyla į emfazę, mielu noru ir šiandien taip darytų.

Muzikos kalboje esama vieno lig šiolei beveik netyrinėto fenomeno. Neišsenkamuose akordų junginiuose vyrauja būtent tokios konsteliacijos, kurios atpalaiduoja klausytoją, o tai jau nebeturi nieko bendra su pačia muzika. Kai kuriuos tokių akordų junginius ir sekvencijas Elijas buvo atradęs dar jaunystėje – jų poveikį ne kartą buvo ir pats patyręs, ir su kitais išbandęs. Tik prisiminkime tą Velykų rytą, kai jam bent kelioms akimirkoms pavyko sušildyti sugrubusią ešbergiečių dvasią, atgaivinti didžiadvasiškumą – pamenat, kaip jie stengėsi vienas kitą pranokti rodydami mandagumą? Vargonuojant jam pavykdavo sukrėsti žmones iki pat sielos gelmių. Tereikėdavo atrastąsias harmonijas sujungti į didesnes, muzikiniu požiūriu organiškas

jungtis, ir klausytojai jau nebeįstengdavo išsivaduoti iš jų kerų. Prieš jų pačių valią iš akių imdavo riedėti ašaros. Prieš savo valią žmogus patirdavo mirties baimę, vaikišką džiaugsmą, kartais netgi erotinius pojūčius. Išsakyti tai muzikos kalba – štai koks buvo Johaneso Elijo Alderio nuopelnas. Teisybė, jo muzika kilo iš klasikinės muzikos lobyno, juk jis, išskyrus negrabiai atliekamus savo dėdės choralus, nieko daugiau ir nebuvo girdėjęs. Tačiau metams bėgant, vis labiau ir smarkiau pleišėjant sielai, jis pats prasiveržė prie tokios audringos garsų kalbos kaip joks kitas meistras iki jo, o ir po jo. Ir tai yra ne kas kita, o vienas labiausiai apgailėtinų Vakarų muzikos fatumų – šitas žmogus niekad taip ir neužrašė savo kompozicijų.

Kai jis, įjungęs visą principalų chorą, užgrojo fugą, trečiasis iš keturių kaip kalkės nubalusių profesorių nebeištvėręs suriko:

– Tai neįmanoma! Tai neįmanoma! – šaukė jis, ir tik brutali prievarta pasodino jį atgal į krėslą. Mat fugų temą vargonininkas plėtojo su tokiu menišku išradingumu, taip ilgai, jog galėjai pamanyti, kad emporoje ėmė dėtis antgamtiniai dalykai. Temą sudarė pagrindiniai improvizuoti privalomojo choralo garsai, tačiau jautėsi toks filigraniškas ir svajingas pasitikėjimas, kad viena jaunyva moteris Evangelijos pusėje suriko:

– Aš regiu dangų!

O tema vis dar nenorėjo užsibaigti, nuo vienos sekvencijos pereidavo į kitą, kilo vis aukščiau, kol galop švystelėdavo dominantė ir tą patį iš pradžių imdavo kartoti antras balsas.

Tai, ką Elijas buvo nusiklausęs iš muzikantų, vargonavusių iki jo, dabar be jokio vargo visa perteikė originalia koncepcija. Jis įsidėmėjo, kad pagrindinė tema kartojasi cikliškai ir net išlaiko griežtą klavišų skirtumą, lyginant su ankstesne fraze. Klapčiukiškai savo konkurentų rimčiai jis metė iššūkį – grojo siautulingai. Jis siekė tapyti dangaus apoteozę ir angelų kopėčias, kurios be perstogės laipina aukštyn į rojaus būseną, ten, kur žemiškoji šviesa jau slopsta, o tobulybės ir išsipildymo spindesys vis plečiasi ir ryškėja. Elijo Alderio vargonuojama fuga prilygo milžiniškam, sūkuriuojančiam vandens srautui –

nuolat vis labiau tvinstančiam ir platėjančiam, kol galiausiai užsibaigė jūros amžinybėje.

Goleris, kuris iš paskutiniųjų stengėsi nepasiduoti transo būsenai ir kartkartėmis įsižnybdavo į alkūnę, šiame kontrapunktiniame septynbalsiame garsų audinyje suskaičiavo jau aštuonias savarankiškas temas! Ir dabar Goleris tyliai keiksnojo savo senąjį mokytoją, begal įžymų kantorių Reinbergerį, kuris jį kadaise mokė, kad daugiau kaip penkių balsų jokioje fugoje neturi būti – antraip akordai imsią žemėti, o pavienės linijos prarasiančios skaidrumą. „Koks jūs buvot avigalvis, meistre Reinbergeri!“ – širdo jis ir iš užriestų ūsų išsipešė plauką.

Kai muzika jau ėmė nebetilpti savo rėmuose, kai pasiekė nebederantį čia komplikuotumą, kai ėmė siausti pačio aukščiausio *fortissimo* verpetuose, atrodė, kad fuga tuoj ir baigsis. Tačiau Elijas niekaip negalėjo baigti. Bet kadangi per ilgai užsitęsęs *fortissimo* praranda įtaigą, jis spinduliuojančios muzikos skaidrumą stengėsi praturtinti įtraukdamas vis garsesnes frazes, akordų junginius, kurie net tyliai grojami skambėjo kaip protu nepaaiškinamas *forte*. Pasiekęs įtampos ribą, jis, kaip ir pradžioje, netikėtai išardė visą šią pynę, ir dabar atsirado šokiruojanti cezūra – tarsi būtų atsivėrusi viską praryjanti juoda bedugnė.

Dar nenutilus nutrauktojo akordo aidui, visu grožiu suspindo choralas „Myri, eikš, o Miego Broli“. Ir kadangi čia Elijas jau nebeįstengė aprėpti aštuntojo balso, ėmė ir pats užgiedojo. Išpūtęs krūtinę, jis mėgdžiojo aštuonių pėdų aukščio vargonų vamzdį, ilgai išlaikydamas gaidą, audė melodiją savuoju balsu, tuo metu abi jo kojos grojo choralą pagal kanoną – sutrumpintomis gaidomis, o abi rankos neapsakomai meniškai fugos temą siaurino ir tuo pat metu dar pasukdavo ją atgal.

NES TIK PER TAVE NUKELIAUSIU
PAS JĖZULĖLĮ BRANGIAUSIĄ.

Johanesas Elijas Alderis triumfavo, o jo džiaugsmo viršūnė buvo spindintis, niekaip nenorintis užsibaigti *dur*, kuris ir vainikavo šią žmogui nesuvokiamą, beprotišką improvizaciją. Tada stojo tyla. Girdėjosi tik smarkus abiejų dumples pučiančių vyrukų šnopavimas – Elijas juos taip iškamavo, jog tiedu vos laikėsi ant kojų.

– Tiek oro kiek šitas, – aimanavo vienas, – mūsų Goleris nė per metus neišeikvoja!

Pats Elijas sustingęs sėdėjo ant kėdės prie vargonų. Paskum marškinių rankove nusibraukė nuo veido prakaitą, brūkštelėjo skystus plaukus atgal ir pažvelgė į apsidės pusę, kur už pertvaros liūdesy skendo minia apsiašarojusių žmonių. Tik dabar buvo galima pastebėti, kaip šis ilgiau nei dvi valandas užtrukęs vargonavimas išsekino jį fiziškai. Ir šiaip skriauznas veidas pasidarė pilkas kaip pelenai – skruostai įdubo, žandikauliai išsišovė, o lūpos atrodė perdžiūvusios. Jis numetė nemaža svorio.

O tuomet vaiduoklišką Katedros tylą perskrodė vyriškas balsas.

– Vivat Alderis! – šaukė balsas, o paskui dar kartą: – Vivat Alderis! Vivat!

Šūksmas sklido iš pačios atokiausios šventyklos vietos, daugmaž iš ten, kur sėdėjo Pėteris. Šiaip ar taip, tasai šauksmas taip atpalaidavo publiką, jog iškart kilo tikras sambrūzdis. Žmonės tarsi nubudo iš alpulio, ėmė kaukti, triumfuoti, kelti ovacijas. Ištisomis eilėmis klausytojai stojosi, suko galvas emporos pusėn ir džiugiai šaukė bei plojo nematomam stebukladariui. Į viršų sviestos lakstė skrybėlės, pintinės, skarelės, jei neklystame, virš navos pakilo ir pundas vystyklų.

– Vivat Alderis!!! Vivat Alderis!!! – džiūgavo vėl atsigavusi gerklinga minia.

Generalinis vikaras, pašokęs iš savo drožinėto krėslo, apkurtęs užkibilkščiavo į amboną ir iš ten bandė bent kiek apraminti įsiaudrinusius žmones.

– Didžiai gerbiama publika, – šaukė jis, nors niekas ničnieko negirdėjo, – Dievo vardu prašau! Juk čia šventa vieta!

Kilo tik dar didesnis triukšmas ir sąmyšis – visi ik vieno, išskyrus Pėterio Pauliaus Batlogo giminaičius, nenustygo klauptuose – žmonių susižavėjimui nebuvo nei galo, nei krašto. Tada generalinis vikaras davė potvarkį atidaryti visus Katedros portalus, – baiminosi, kad gali kilti baisi grūstis, – tačiau niekas nė nesirengė išeiti, savo akimis neišvydęs šito stebukladario.

– Vivat Alderis!!! Vivat Alderis!!! – skandavo minia, atgręžusi veidus į emporą.

Tuomet vargonininkas pagaliau priėjo prie barjero, ir iš apačios sklindanti iliuminacijų šviesa suteikė jo veidui dar vaiduokliškesnių bruožų. „Ach! Och!“ – sklido iš visų pusių, girdėjosi ir moterų bei vaikų verkšlenimas. Bet netrukus viską vėl nustelbė nauja triumfo banga, žmonių veidai tarsi švietė spindulingo *dur*, kuriuo Elijas užbaigė savo pasirodymą, šviesa. Jis laikėsi tvirtai įsikibęs į turėklus, ir niekas net nepastebėjo, kad jis verkia. Verkia iš džiaugsmo ir išsekimo. O gal jis verkė padaręs neįtikimą sprendimą vargonuodamas?

Jis nulipo apačion pas žmones, ir jie išsirikiavo eilėmis, tarsi sutikdami tikrą kunigaikštį. Viena aukštuomenės dama Elijui lininių marškinių, sumurusių nuo prakaito, užantin supylė saują braškių, į švarko kišenes biro monetos, banknotai. Kai jis, sekdamas savo pirmtakų pavyzdžiu, mandagiai nusilenkė prieš keturis baltus kaip kalkės profesorius, triukšmas pamaži ėmė rimti. Generalinis vikaras jau rengėsi dar kartą atversti choralų knygą ir pasiruošti paskutiniojo auklėtinio burtų ceremonijai, bet visa Katedra vienu balsu suriko:

– Štai nugalėtojas!!! Lyrą – Alderiui!!!

Ir jie tol skandavo muzikanto vardą, kol vikaras bailiai nulipo nuo ambono ir drauge su Goleriu bei profesoriais patraukė zakristijon pasitarti. Ką gi, pasitarimas ilgai neužtruko. Nors Goleris bandė ponus įtikinti, kad šis Alderis, girdi, pernelyg ilgai ekstemporavęs, kad tai, ką jis grojęs, nepavadinsi nei choralo interpretacija, nei preliudija ir jau niekaip – o šventoji Cecilija! – liežuvis nesiverčiąs pavadinti šio vargonavimo fuga, turint galvoje tradicinį senąjį grojimo būdą, kad, tiesą sakant, šis vargonininkas atliko milžinišką simfoniją, nedaryda-

mas aiškios ribos tarp atskirų disciplinų... Nors Goleris kuo smarkiausiai užsipuolė girdėtosios muzikos anomaliją, tai ničnieko negelbėjo: kone dieviškas susižavėjimas spindėjo visų keturių kaip kalkės baltų profesorių akyse.

Taigi Feldbergo vargonų šventė pasibaigė pirm laiko. Generalinis vikaras ant riebaluotų Elijo Alderio plaukų uždėjo auksinę Lyrą ir pagyrė muzikantą kaip pasigėrėjimo vertą žmogų, kuriam pati gamta suteikė genijaus talentą. Pats Elijas mintimis klaidžiojo visai kitur. Publika šaukė ir kėlė ovacijas, vikaras ragino minią atsitokėti ir nurimti, galop praradęs kantrybę suteikė palaiminimą lotynų kalba. Tuomet jau visi išsiskirstė kas sau.

Goleris irgi išskubėjo ir buvo toks prislėgtas, kad nespėjo tiems Ešbergo bernams nė pasakyti, kur jiedu už žmonišką kainą galėtų susirasti nakvynę. Goleris vylėsi, kad likę vieni, jiedu dar šiąnakt iškeliaus namo. Šis jo troškimas išsipildė.

Dar ilgai Feldbergas aptarinėjo stebuklingą Elijo Alderio vargonavimą. Vėsios Muzikos instituto auditorijos įšildavo nuo aistrų, iš pradžių tik ir buvo kalbama apie tą įvykį. Netilo šnekos apie genialų kaimietį. Tomis dienomis Golerio ausys kentė nesibaigiantį ūžesį, todėl institute ištisai savaitei nutrūko improvizacijos užsiėmimai. Verdenberge, viename Lichtenšteino kaimelyje, trys jauni karštakošiai paskelbė kurią Elijo Alderio draugiją, kurios uždavinys – pastatyti metalinę šio muzikanto statulą.

Betgi žmogus yra nepastovus, jis lengvai pamiršta tai, ką būna prisiekęs gniauždamas kumščius nakčia. Laikas daro savo: netrukus nublėso paskutinieji, tolyje vos aidintys ano angliško vargonų koncerto akordai. O paminklas niekad taip ir nebuvo pastatytas.

Derėtų pridurti, kad galop antrojo Katedros vargonininko vieta buvo paskirta Pėteriui Pauliui Batlogui. Čia pasistengė Goleris – jam sėkmingai pavyko įtikinti profesorius, kad gaidų nepažįstąs vargonininkas niekad o niekad nesugebėsiąs tinkamai groti bažnytinės muzikos. Be to, tektų padidinti lėšas Katedrai išlaikyti.

Juk tuomet tam kaimiečiui tektų samdyti antrojo vargonininko rangą atitinkantį butą, o juk žinot, kokie tie kaimiečiai pasipūtę – jis, aišku, įsigeistų dvigubo, jei ne trigubo atlygio.

Tik vienas vienintelis žmogus nepanoro, kad viskas taip ir baigtųsi. Tai buvo vienas tų baltagalvių profesorių, beje, kaip tik tasai, kuris Elijui užgrojus fugą pašokęs suriko: „Tai neįmanoma! Tai neįmanoma!“ Praėjus gal dviems savaitėms po Elijo dingimo, Zefienė gavo laiškelį, kuriame – be stambaus banknoto – buvo pranešama, kad ponas muzikas Elijas Alderis turįs kuo greičiau prisistatyti į Katedros vikariatą. Vienas gerbiamas pilietis skiriąs jam padorią pinigų sumą, kurią jis galėsiąs panaudoti Laisvųjų Menų studijoms...

Tasai gerbiamas pilietis, be abejo, buvo pats laiško autorius. Bet laiškas atėjo per vėlai. Tuo metu Elijas Alderis jau buvo negyvas. To nežinojo nė pati Zefienė, ji manė, kad jos sūnus vis dar Feldberge. Niekas to nežinojo, tik Pėteris.

Kai abu draugai susirengė keliauti atgal, Pėterio buvo nebeįmanoma atpažinti. Jis vis apkabindavo apatiškai priešais save žvelgiantį, be žodžių žingsniuojantį Eliją, šūkavo, užbėgdavo kelis žingsnius priekin, ištiesęs rankas sustodavo kelio vidury, vėl apglėbdavo Eliją, bučiavo jo kaktą ir nė nemanė nurimti ar nustoti šnekėti. Tai, ką jis dabar pasiekęs, net užsikirsdamas kartojo Pėteris, miestiečiai jau niekad nepamiršią! Jis, Johanesas Elijas Alderis, esąs šios nakties didvyris, susijaudinęs kalbėjo Pėteris ir lenkėsi savo draugui. O kokia šlovinga ateitis dabar laukianti jo, tryško liaupsės iš Pėterio lūpų. Vargonuojant juk galima susikrauti didžiulius turtus! Iš Elijo kišenių jis ištraukė banknotus ir monetas, pabarškino jas saujoje. Jis pats, girdi, parduosiąs savo ūkį ir keliausiąs drauge su juo į Feldbergą. O jau vėliau iš Feldbergo jie, susėdę į puikius, damastu išmuštus ekipažus, nukeliausią kur tik panorėję! Patrauksią per visą šalį – kas žino, galbūt net iki pat Insbruko! O laikui bėgant Elijas grodamas vargonais susikrausiąs nesuskaičiuojamus turtus...

Pėteris niekaip neįstengė nurimti ir visiškai nepastebėjo, kad jo draugo galvoje sukasi visiškai kitokios mintys. Net maloni nakties

gaiva neįstengė atšaldyti šito svajoklio širdies. Tik susivokęs, kad Elijas neatsako nė į vieną klausimą, galiausiai užtilo ir Pėteris. Taip jie keliavo ištisas tris valandas, neištarę vienas antram nė žodelio...

Sulig paryčio brėkšma jiedu pasiekė Giocbergą, ir kai Pėteris jau buvo besukąs Ešbergan atsišakojančiu keliu, Elijo lūpos netikėtai ėmė krutėti. Jis norįs pasiekti Ešbergą Emerio slėniu, striukai pareiškė. Tai esąs senas kančių kelias. Kiek ešbergiečių juo traukė, kai liepsnos sunaikino jų gera! Pėteris nesuprato tokio keisto jo noro ir priminė, kad po visų dienos ir nakties vargų esąs nusikamavęs. Tačiau Elijas atkakliai laikėsi savo ir paslaptingu balsu pareiškė, kad jų laukią kur kas didesni vargai. Taigi nesustodami ėmė kilti į viršų Ešbergo link, darydami didelius lankstus, apeidavo krioklius, kol galop parsirado namo – geriau pasakius, priėjo tą vandens nugludintą akmenį.

Čia nė žodžio netaręs Elijas atsisėdo, sukryžiavo rankas ir ramiai prabilo:

– Mano drauge. Aš neišdaviau tavęs, kai padegei kaimą. Dabar tu man prisiek, kad neišduosi manęs. Prisiek, kad visa, kas įvyks dabar, o ir vėliau, liks užsklęsta tavo širdyje iki Paskutiniojo teismo dienos!

Nuvargusiomis, bejėgėmis akimis Pėteris žvelgė į sėdintįjį. Bet vis dėlto pakėlęs pirštus prisiekė amžinai tylėsiąs. Tada Elijas įsakė jam grįžti į savo ūkį ir gerai, ik valios išsimiegoti. Tuomet jis turįs paskleisti kaime, kad Elijas užtrukęs Feldberge ir dar negreit sugrįšiąs į Ešbergą. O pavakare jis privaląs ateiti čionai su kanapine virve ir maisto atsarga kokiai savaitei. Niekas, kone grasinamai pasakė Elijas, niekas neturi žinoti, kad jis sugrįžęs.

– O jei Elsbeta klaus? – šiltai ištarė Pėteris. Elijas tylėjo, paskui pažvelgė į jį tokiomis tuščiomis akimis, kad Pėteriui pašiurpo oda. Pėteris susiruošė eiti ir įvykdė viską, ką jam buvo liepęs Elijas.

MYRI, EIKŠ, O MIEGO BROLI

Pėterio širdis nustojo daužiusis tik išgirdus Luko medpadžių kaukšėjimą sunkiai leidžiantis šlaitu. Jam nesant, Lukas rūpinosi galvijais – melžė karves, paskui vėl varydavo jas į pievas. Pėteris pakilo nuo lapų čiužinio, žengė prie Luko ir apsakė jam, kaip viskas klostėsi Feldberge. Ir vis nepamiršdavo įterpti, kad ponai profesoriai, norėdami ištirti nepaprastą Elijo genijų, kuriam laikui pasilikę jį mieste. Lukas, Pėteriui pasakojant, kukliai tylėjo, tik paklausė, gal jam pamelžti svainio karves, nes šis, rodos, dar labai užsimiegojęs. Bet Pėteris išsitraukęs penkis helerius įspraudė jam į saują ir liepė keliauti namop. Ikipiet Pėteris aplankė Zefienę, ir ten sumelavo tą patį. Visai atsitiktinai jo kely pasimaišė Lamparteris Plepys, tad dabar Pėteris jau galėjo būti tikras, jog netrukus visi ik vieno sužinos Elijo užtrukimo priežastį. Jis neklydo – Plepys apsigręžė, netrukus nukulniavo į kaimo mokyklą ir ten savavališkai paleido atostogų susirinkusius vaikus, laukiančius mokytojo.

Užmigti Pėteris neįstengė, nors apypiete vėl išsitiesė guolyje. Tvanka darė savo, tad jis susiruošė pasirūpinti kanapine virve ir maisto atsargomis. Popiet dar kartą prigulė, šįkart vėsiame rūsyje. Ten jis galop užmigo, bet miegojo neramiai, vartydamasis nuo vieno šono ant kito. Pėterį kamavo košmarai.

Saulei nusileidus už Reino kalnų, jis užsimetė kuprinę ir padaręs geroką lankstą nusileido į Emerio slėnį, nė nenujausdamas, kad netrukus taps neregėtai ilgos ir kankinančios savižudybės liudininku.

Elijas sėdėjo toje pačioje vietoje, kur viskas kadaise prasidėjo ir kur dabar viskas turėjo baigtis. Savo ilgus, ant pečių krintančius plaukus jis buvo nusirėžęs – šalia gulėjo plonytė kaip lapas skalūno plokštelė. Nupjautų plaukų kuokštą jis buvo susigrūdęs į burną – Pėteris nesuvokė, ką jis tuo norėjo parodyti. Neatitraukdamas akių, Elijas spitrijo į gurguliuojantį Emerį. Jis taip ir nebuvo sudėjęs bluosto, nė akimirkos. Pėteris priėjęs pabučiavo draugą į kaktą ir suėmė karščiuojančią jo galvą. Jis matė, kad Elijas išprotėjęs.

– Elijau, – sukuždėjo Pėteris, – kodėl tu taip baisiai kankini save? Juk tapai įžymiu žmogumi.

Jis dar klastingai pridūrė, kad Feldbergo katedroje pastebėjęs visą pulką jaunų gražuolių, kurios tik ir svaidžiusios į vargonininką meilės kupinus žvilgsnius. Taip jis bandė įžiebti jam viltį. Tačiau mintis, kad Elijas galėtų vesti moterį, o jiedu išsiskirtų, Pėterį skaudino, ir jis nutilo.

Elijas išsitraukė tą kuokštą iš burnos.

– Ar tu gerai išsimiegojai? – paklausė jis, o akys buvo tuščios.

– Aš negalėjau užmigti, – atsakė Pėteris. – Man sapnavosi kraupūs sapnai. – Jis paleido draugo galvą iš savo delnų.

– Kol dar nesutemo, eime rinkti durnaropių, kvailiapinčių ir šunvyšnių, – tarė Elijas. – Jų man prisirieks, kai užeis nuovargis.

Pėteris žinojo svaiginamą šių augalų poveikį, bet vis dar nesuvokė, ką Elijas iš tikrųjų turi galvoje.

– Tai tu čia sėdėsi iki Paskutiniojo teismo dienos? – pabandė juokauti Pėteris, bet juokas nuskambėjo dirbtinai, o Elijas nė nešyptelėjęs linktelėjo galva.

– Tau reikia išsimiegot, – suirzęs pasakė Pėteris, – tu karščiuoji. Būk protingas, eime pagaliau namo!

Jam tariant šiuos žodžius, Elijas pakilo nuo akmens, pasirąžė ir netikėtai šoko į ledinį Emerio vandenį. Giliai pasinėrė, vėl iškilo, kratė kojas ir rankas, suko galvą ratu kaip padūkęs.

– Koks puikumėlis tas šaltas vanduo! – šūktelėjo jis Pėteriui į viršų. – Žmogus paneria pavargęs, ir miegai kaipmat išsilaksto!

Kai jis išsikapstė iš vandens, Pėteris pastebėjo, kad kiekvienas judesys jam kainuoja nemaža pastangų. Tai jo nenustebino. Ištisą parą, paskui dar visą dieną Elijas nebuvo nė akių sumerkęs. Galėjo būti ir kur kas prasčiau.

Kai Elijas pasistiprino duona, kruopiene ir žaliais kiaušiniais, jie susirengė ieškoti durnaropių, šunvyšnių lapų ir kvailiapinčių. Čia tik per plauką neužklupo vieno Lamparterio, kuris miške tvirkino savo seserį. Juos iš anksto įspėjo pagalbos šaukiantys moters riksmai. Sutemus nakčiai, jiedu vėl sugrįžo prie to nugludinto akmens. Rado viską, ko norėjo Elijas. Šios iškylos metu Elijas atskleidė Pėteriui savo naująją mąstyseną, ir ši juokingai iškreiptu būdu atspindėjo beprotišką jo dvasią.

Ar jis dar atmenąs tą raudonplaukį pamokslininką, paklausė Elijas. Žinoma, atsiliepė Pėteris, kaipgi. O ar menąs, ką šis surikęs prieš netekdamas sąmonės? Pėteris tylėjo. Tuomet Elijas kiek pažvalėjo, judesiai pasidarė nervingesni. Būtent vargonuojant Feldberge jam atėję į galvą, kad Elsbetą jis mylėjęs tik puse širdies. Todėl Dievas jos jam ir neskyręs, nes jo palankumas buvęs tik drungnas ir pusinis. Melai ir netikras nuoširdumas, štai koks buvęs vadinamasis jo gyvenimas.

Kaip gali, virpėjo jo lūpos, koks nors vyras iš visos širdies tvirtinti mylįs savo moterį visą gyvenimą, jei iš tikrųjų myli tik dieną, ir tai tik tol, kol galvoja apie tai. Tai yra netiesa. Nesgi miegant – su tuo Pėteris turįs sutikti – nemylima. Juk tuomet žmogus atsiduria mirties būsenoje, todėl neveltui myris ir miegas vadinami broliais. Taigi pramiegotas laikas yra tuščias jo švaistymas, vadinasi, ir nuodėmė. Tas laikas, kurį žmogus čia pramiega, po mirties bus pridėtas prie skaistyklos laiko. Todėl jis ir nusprendęs nebemiegoti, imti gyventi kitaip, naujai. Šis naujas bemiegis gyvenimas grąžinsiąs Elsbetos meilę ir užtikrinsiąs amžinąją palaimą danguje.

Pėteris suprato, kad nieko nereikia sakyti. Elijas pasitiesė švarką ant akmens ir prigulė. Tuomet paspjaudęs sudrėkino durnaropės lapą ir susuko iš jo mažytį ritinėlį. Nusijuokė sakydamas, kad dabar esąs

panašus į savo tėvo kuiną, kuris tik tuomet nubusdavo, kai į užpakalį įkišdavę šitų lapų. Pėteris dar kartą pabandė jį atkalbėti nuo šio kvailo sumanymo, bet veltui. Tada ir pats prisivertė nusijuokti. Dabar jam jau metas eiti, atšiauriu balsu pasakė Elijas, tegul tik gerai išsimiegąs, nes po dviejų ar trijų naktų turįs būti žvalus – teksią jį saugoti. Tada nusiskynė nuo šakelės vieną šunvyšnę, perkando ją ir pusę nurijo.

Poveikis ėmė reikštis kaipmat. Pėteriui nuėjus, gal po pusvalandžio Eliją apėmė neapsakoma euforija. Jis ėmė dainuoti, pakilęs šoko pagal savo sukurtas melodijas. Tada ūmai jį ėmė tąsyti traukuliai ir tol tąsė, kol jis prapliupo ilga, nenumaldoma rauda. Po vidurnakčio, kai vėl apsiramino, pasijuto mirtinai nuvargęs. Jo galva nusviro ant krūtinės, o kai susivokė kelias akimirkas nusnūdęs, ėmė plūsti save paskutiniais žodžiais, šoko į upelį ir ėmė duotis vandeny kaip koks įmitęs elnias. Taip, beje, jis ir jautėsi – Elijas įsikalė į galvą, kad esąs pernelyg sustorėjęs.

Kai išaušus rytmečiui ryškūs saulės spinduliai žaidė mišraus miško lapijoje, jo smegeninę jau buvo apėmusi persekiojimo manija. Mirguliuojančiuose lapuose jis tarėsi matąs mažyčius aštriadančius kailinius padarėlius. Pilnas dangus knibždėjo šių grėsmingų padarų, jie šokinėjo šen ir ten, pavojingai stryktelėdavo jam beveik tiesiai ant galvos, bet jos vis dėlto nepasiekdavo. Rytą po dviejų nemiegotų naktų atrodė, kad jo klausa dar labiau paaštrėjo ir lygia greta nusilpo regėjimas.

Priešpiet prie vandens nugludinto akmens vėl atėjo Pėteris, bet Elijo čia jau nebebuvo. Ant akmens gulėjo tik juodas jo švarkas ir kanapinė virvė. Pėteris ėmė jį šaukti, laukė daugiau nei valandą, bet veltui. Kai vakare nutykinęs jo kieman metė į kamarėlės langą žvirgžduką, o už lango niekas net nekrustelėjo, jam pasidarė nyku. Nieko nelaukdamas vėl nuėjo prie Emerio, bet Elijas ir dabar neatsišaukė.

Jis nesirodė tris dienas ir tris naktis. Ketvirtosios dienos rytą Pėteris nusprendė sulaužyti Elijui duotą įžadą, sušaukti būrį vyrų ir apypiete drauge su jais leistis ieškoti pražuvėlio. Šito neprisireikė, nes kai jis dar kartą atėjo pasidairyti prie akmens, rado Eliją ten jau sėdintį. Iš

saugaus atstumo jis kurį laiką stebėjo jį ir pamatė, kad Elijas jau ir sėdom vargiai laikosi. Pėteris suprato, jog draugas vis dar nė akimirkos nebuvo miegojęs.

– Kur tu buvai? – garsiai paklausė Pėteris. Rodės, kad Elijas neišgirdo jo klausimo. Pėteris paklausė dar garsiau ir išvydo, kaip skausmingai persikreipė jo veidas. Po varginančio, mįslingo pokalbio jis galop suprato, kad jo draugas buvo įkopęs į Kugelbergą, aukščiausią apylinkės kalną, ten pasiklydęs ir tik dabar suradęs kelią atgal.

Teisybė, tokios būklės kaip dabar Elijas dar būtų įstengęs kalbėti suprantamai ir aiškiai, bet svaiginantis kvailiagrybių poveikis drauge su stimuliuojančiais durnaropių lapais darė savo – kalbėti jam buvo tikra kančia. Elijo lūpos buvo paputusios ir beveik sustingusios. Kiekvieną žodį ar frazę jam tekdavo kartoti daugybę sykių. Daugiau nebeištversiu, kankindamasis šnekėjo jis. Dabar Pėteris privaląs pastatyti jį stačią ir kanapine virve pririšti antai prie to jauno uosiuko. Kaip jis, kada nors sutikęs Elsbetą, galėsiąs jai pasakyti, kad mylįs ją visą gyvenimą, jei imsiąs dabar ir užmigsiąs? Pėteris pakėlė sumenkusį jo kūną ir savo stipriomis rankomis pririšo prie medžio kamieno. Eliją troškino. Pėteris švelniai ir atsargiai sugirdė jam gurkšnį vandens, bet jau po kelių minučių Elijas viską, ką išgėręs, atpylė.

Popiet, kai net girios ūksmėje darosi tvanku, baigėsi narkotinių žolių poveikis ir pasirodė, kad Elijui tarsi būtų grįžusios jėgos. Bent jau kalbėti jis ėmė pakenčiamai. Kartą netgi nusijuokė sakydamas, kad miegas atima iš žmogaus patį gražiausią gyvenimo laiką. Jis pajutęs, kad laikas trunka kur kas ilgiau nei paprastai manoma. Kas jam anksčiau pralėkdavo it akimirka, dabar išsitempia iki pusdienio. Ir jis kuo rimčiausiai paklausė Pėterį, kaip jis įsivaizduojąs amžinybės akimirką. Pėteris nieko neatsakė, tik, norėdamas kiek atvėsinti draugą, užmetė jam ant galvos ir krūtinės sušlapintą švarką. Aš manau, kalbėjo Elijas iš po švarko, kad amžinybės akimirka trunka nuo septynių iki devynių mūsų žemės pusdienių. Gal net ilgiau. O gal ir trumpiau. Bet tikrai ne mažiau kaip tris. Nuo šiol Pėteris liko budėti prie supančioto Elijo. Tiesa, vakarais jis nueidavo pamelžti karvių,

bet pamelžęs tuojau pat atskubėdavo atgal prie akmens.

Tu turi mane kratyti, daužyti – per žandus, per kojas, o jeigu reikia, tai ir apausuoti, seilėjosi Elijas. Šunvyšnių man reikia. Vandens reikia, lapų reikia kyštelėt į subinę. Tegul jis atrišąs jį, nebegalįs daugiau stovėti. Pėteris kantriai darė viską, ko tik prašė Elijas, paėjėjo su juo drauge kelis žingsnius, kyštelėjo tarp dantų vieną šunvyšnės uogą ir vėl pririšo bejėgį kūną prie medžio. Pėteris buvo paprašytas aprišti virve ir jo kaktą, virvę permesti per šaką, o kitą jos galą prisirišti sau prie kojos pirštų. Šitaip esą jie būtų tinkamai pasirengę nakčiai. Jei jo galva nusvirtų žemyn, Pėteris tatai tučtuojau pajustų – nubudęs priverstų nubusti ir jį, tegu net ir apkuldamas, nes juk kas miega, tas nemyli.

Taip miške slinko jau šeštoji naktis – Elijas vis dar nemiegojo. Tačiau nemiegojo tik neapsakomų pastangų dėka – Pėteriui nuolat tekdavo jį atrišinėti, žengti drauge keletą žingsnių ir nardinti į ledinį vandenį. Vos tik Pėteris užsnūsdavo, beprotis imdavo šaukti, jog nebegalįs ilgiau tverti, bijąs užmigti.

Septintąją būdravimo dieną Pėteris gerą pusvalandį paliko jį vieną – nuėjo pasižiūrėti, ar viskas gerai ūky. Sugrįžęs pamatė, kad Elijas miega. Pamatė, kad jis jau nebeįstengia sulaikyti plūstančių iš kūno išskyrų. Blauzdikauliais varvėjo šlapimas, o ant kankinio odos Pėteris aptiko gelsvas riešuto didumo dėmes.

Tai regint, Pėteriui taip sugniaužė širdį, kad jis apskaldė miegančiajam ausis ir tiesiai jam į veidą užriko, jog nebegalįs ilgiau į visa tai žiūrėti! Jei Elijas tuojau pat nebaigs savęs kankinęs, atvesiąs čionai savo seserį, kad ji savo akimis išvystų šitą klaikų vaizdą. Jis jai pasakysiąs ir kurių galų Elijas ėmęsis kankinti save. Tada pasigirdo piktas grumėjimas – vos išlemendamas žodžius, Elijas priminė Pėteriui duotą priesaiką. Jis juk ją ištesėjęs!

Tai, beje, buvo paskutinieji jo bandymai šnekėti – nuo tol nebepajėgė pajudinti galūnių, nė nekalbant apie žandikaulius ar liežuvį. Su apjakėlio įniršiu Pėteris jį plakė ir budino, ramstė mirštantį kūną, mirkė jį vandenyje ir kimšo burnon mažyčius šunvyšnių gabalėlius.

Kadangi jis jau nebeįstengė nulaikyti pravertų vokų, – akys užpūliavo, prasidėjo uždegimas, – Pėteris paėmė žiedadulkių, pamirkė jas vaške ir sustingusias plokšteles įstatė tarp blakstienų. Dabar vokai jau nebegalėjo užkristi.

Gal buvo penkta valanda popiet, kai įvyko tai, ko Pėteris taip ir nesuprato. Aplink tą vietą, kur jiedu buvo įsitaisę, staiga pasidarė neramu. Pomiškyje iš visų pusių kažkas krebždėjo ir spragsėjo. Dar niekad Pėteris nebuvo patyręs, kad laukiniai gyvūnai taip arti prieitų prie žmogaus, jog būtum galėjęs juos ranka paliesti.

Jaunas kalnų ožys, bene pats baikščiausias padaras, visiškai nesibijodamas gėrė vandenį iš Emerio. Jis nė nesirengė dėti šuolio į šalį, kai Pėteris pasikėlė nuo akmens. Kiek žemėliau, prie groto, šakeles skabė trys stirnaitės. Groto tamsoje šoko šikšnosparnis, o netrukus ant vandens nugludinto akmens užsiropštė salamandra. Tuo pat metu – Pėteris tik dabar išgirdo – ėmė skalyti Ešbergo šunes. Jis juk negalėjo nutuokti, nė nekalbant apie girdėjimą, kad iš tikrųjų mirštantysis vis dar tebekalba. Tik jo balsas aidėjo gyvūnų dažniais, jis dainavo šikšnosparniams suvokiamais ultragarsais, negirdimai švilpė lapių ir šunų dažniais. Paskutiniuosius jo žodžius šioje žemėje suprato tik gyvūnai.

Septintąją naktį atsitiko taip, kad kai kuriomis akimirkomis jo klausa begal prasiplėsdavo. Elijas girdėjo ne tik visus savo kūno virptelėjimus, bet tam tikra prasme jis girdėjo ar matė, kas juose vyksta. Regėjo tuos garsus iš paviršiaus, matė ir jų vidų, matė žemus ir aukštus tonus, girdėjo net menkiausius savo neritmingai plakančios širdies virptelėjimus. Daugiau girdėti jam nebebuvo lemta – Dievas savo darbus jau buvo atlikęs.

Kitą rytą jo pulsas taip padažnėjo, kad net jeigu jis ir būtų panoręs užmigti, nebebūtų įstengęs šito padaryti. Iškamuotas budėjimo naktų, Pėteris aiškiausiai girdėjo jo širdies potvynius ir atoslūgius. Grįžęs po rytinio melžimo, jis rado Eliją bejėgiškai pakibusį ant kanapinių virvių. Tuoj atrišo jį, ėmė klausytis širdies. Ji dar plakė, bet taip silpnai, kad tik vargiai buvo įmanoma išgirsti.

Aidint Angelą šlovinantiems priešpiečio varpams, 1825 metų rugsėjo devintąją Johanesas Elijas Alderis, nesantuokinis kuratoriaus Elijo Bencerio ir Agotos Alder, vadinamos Zefiene, sūnus, atsisveikino su šiuo pasauliu. Jis mirė sutrikus kvėpavimui, nuo perdozavimo mėgaujantis šunvyšnėmis.

Dabar mes pakeliame akis nuo šių popierių ir iš savo žemalubės raštinės – mažytės kaip lėlių namelis – metame žvilgsnį žemyn į šiuo metu pilkšvai apsnigtus šlaitus. Išgirstame džiugų vaikiškų balselių alasą ir smagų jaunų motinų spygčiojimą. Matome kirbinę mažių, vėl tempiančių savo rogeles į kalną, juntame tų vaikų džiugesį – kaip smagu be jokių rūpesčių siausti po šviežią sniegą! Tada jau grįžtame prie savo stalo, kur tebedvelkia besibaigiančios vasaros tvanka.

Ne, mes neliūdime dėl šito žmogaus. Liūdime dėl jo genialumo ir neišsipildžiusios meilės. Ir vėlei ateina ta pati mintis – kiek įstabių žmonių prarado šis pasaulis vien dėl to, kad jiems nebuvo lemta patirti po lygiai ir džiaugsmų, ir negandų. Užverčiame paskutinį mūsų knygelės apie Johanesą Eliją Alderį puslapį. Kas rašoma toliau, jau nebeesminga. Tai nelyginant koks pabaigos žodelis nuo šiol nebereikšmingam pasauliui.

IŠNYKIMAS

Pėteris sėdėjo prie lavono ir savos luošosios rankos plaštaka glostė Elijo Alderio burną ir akis. Tolumoje dindėjo Angelo varpas, ir kai nutilo paskutiniai jo dūžiai, Pėteris neištvėręs graudžiai pravirko. Paskum vėl ėmė glamonėti negyvėlį – kiek jis apie tai buvo prisapnavęs atviromis akimis! Netrukus ant Elijo lūpų pasimatė melsvos lavondėmės, o krūtinė visai atšalo. Tuomet Pėteris atsistojo ir nusprendė palaidoti Eliją kur nors netoli Elnių tvenkinio. Mat jis prisiminė Elijo žodžius, kitados sakytus Elsbetai: po mirties ešbergiečiai visi ik vieno šioje vietoje keliasi į kitą pasaulį – mat kaip tik čia esąs įėjimas į jį. Jis suėmė lavoną, nutempęs į pomiškį gerai paslėpė, nutykino į namus ir tuoj popiet, nešinas kirtikliu bei kastuvu, sugrįžo. Turėjo daug vargo vaikydamas dvėselieną jau užuodusias lapes ir kiaunes. Pėteris užsimetė negyvėlį ant pečių ir sunkiai nužingsniavo Elnių tvenkinio linkui. Čia patiesė jį proskynoje ant samanų ir ėmėsi rausti duobę. Kasė giliau nei per šešetą uolekčių, nes žinojo, kad lapės nenurims pajutusios negiliai pakastą grobį. Tada jis ėmė daryti tai, ko niekad per visą savo gyvenimą nebuvo daręs.

Vėlyvos vasaros žiedais dar tebemirgančiose kalnų pievose Pėteris ėmė skinti gėles! Sugrįžus vėl teko lazda vaikyti lapes. Tada jis apvainikavo baltą, trumpai nurėžtais plaukais mirusiojo galvą, verkdamas sumurmėjo Mirusiųjų maldą, pakėlė lavoną nuo samanų ir nuleido jį duobėn. Pagal seną paprotį saują žemių užbėrė ant susirietusio velionio galvos.

– Nuogas atėjau iš motinos kūno, – kuždėjo Pėteris, – nuogas ir sugrįžtu. Dievas davė, Dievas ir pasiima.

Tardamas „Tebūnie pašlovinta Dievo valia“, jis vėl pravirko. Tik ne iš liūdesio – veikiau iš įtūžio.

Ilgai dar sėdėjo prie atviros kapo duobės. Tada užkasė šitą žemės plyšį, taip užkasė, kad vėliau pats vargu ar būtų įstengęs parodyti Elijo kapavietę. Ne, vis dėlto būtų, nes per keturiolika žingsnių nuo jos ošė pušis, kurios žievėje Pėteris išpjaustinėjo dailią *E*. Ir kol buvo gyvas, vis atnaujindavo ją peiliu.

Užkasęs savo vienintelį draugą, savo slaptąjį mylimąjį, Pėteris parėjo namo ir nenubusdamas išmiegojo visą dieną ir visą naktį. Pakirdęs melžti karvių išvydo, kad iš jų spenių jau sunkiasi pienas, o tešmenys taip pritvinkę, kad, rodės, tuoj sprogs. Jis žvelgė į nuo skausmo kone pakvaišusias karves ir ūmai pajuto užuojautą bejėgiams padarams. Pėteris jau buvo nebe tas Pėteris.

Kitaip pasisuko nuo šiol ir jo be galo vienišas gyvenimas – tėvus juk buvo išgujęs iš ūkio – naujai, labai netikėtai. Taip jau nutiko – jo neramus, klastingas charakteris taip pakito, kad pamaži ne tik žmonės ėmė juo pasikliauti, bet ir gyvuliai, o tai pasiekti kur kas sunkiau. Tarsi po apreiškimo Pėteris ūmai atsikratė įpročio kankinti Dievo padarus, o Lamparteris Plepys sakėsi savo akimis matęs, kad jo tvarte gyvuliai nebesivolioja mėšluose – jiems pakreikta šviežių šiaudų. Metams bėgant, Pėteris pasidarė visame kaime gerbiamas žmogus, likus keliems mėnesiams iki Antrojo gaisro, jis netgi buvo išrinktas apylinkės viršaičiu. Tik vieno dalyko niekas negalėjo suprasti: kodėl jis neparsiveda į namus pačios?

Bergždžia būtų pradėti aiškintis, kas gi šitaip pakeitė Pėterio būdą. Pernelyg jau lengvai peršasi mintis, kad taip įvyko išvydus draugo kančią, tačiau mes suvokiame, jog sau teikiamas skausmas niekuo nepraturtina šio nesuvokiamo žemiškojo gyvenimo patirties. Vis dėlto Pėterį nutvieskė sužalota, sudužusi Johaneso Elijo Alderio būtis. Tuo mes tikime rimtų rimčiausiai, kaip tiki tik vaikai, nes blogis taip ilgai galynėjasi su gėriu, kol galiausiai pats virsta gėriu.

Pėteris mirė sulaukęs trisdešimt aštuonerių – praslinkus šešiolikai metų po Elijo baigties. Mirė nuo šventojo Antano karštinės, jos aukomis tuomet tapo ir dar keletas ešbergiečių. Jis užsikrėtė nuo grybelio apsėstų rugių – galūnės ūmai pajuodo, o galop pamažu visai užmirė.

Antrojo gaisro siautulį Pėteris dar išvydo savo akimis. Dėl neaiškių priežasčių šis gaisras įsiplieskė vėjuotą kovo rytmetį. Antrasis gaisras nusiaubė beveik visą kaimą, iki pamatų sudegė ir bažnytėlė. Šįkart buvo apraudota tik viena žmogaus gyvybė, o galvijai beveik nenukentėjo, nes buvo laiku išginti į Giocbegą.

Apskritai tai galėjo nežūti nė vienas, jeigu ne tas klaikus nesusipratimas: Zefienė juk manė, kad Zefas jau išneštas iš trobos. O iš tikrųjų Fricas į saugią vietą išnešė mongoloidą, bet ne tėvą. Taip liepsnose suspragėjo paralyžiuotas Zefas – vienas Lamparteris sakėsi, kad eidamas prošal girdėjęs į kraupų juoką panašų riksmą. Jis pamanęs, kad kvatoja pamišęs kaimynas, antrukart regėdamas savo liepsnojantį ūkį. Ir jis, girdi, nusijuokęs pro ašaras.

Nevarginsime skaitytojo, kuris jau spėjo tapti geru mūsų bičiuliu, Ešbergo kaimelio išnykimo smulkmenomis – būtų neįmanoma mūsų knygelėje skverbtis taip giliai. Tik po Antrojo gaisro žmonės, atrodo, ėmė suprasti, jog Dievas niekad negeidė, kad jie čia gyventų. Ir jie pasitraukė iš Ešbergo. Bet ne visi. Dvi Lamparterių ir viena Alderių šeima – visi apimti neįtikimo užsispyrimo – likosi kaime. Kai vėliau, 1892 metų rugsėjo penktąją, ūžtelėjo Trečiasis gaisras, savo guoliuose sudegė dvylika žmonių, o tvartuose – keturiasdešimt aštuoni galvijai. Gyvas liko vienui vienas žmogus. Tai buvo Kosmas Alderis. Kosmas buvo toks nedidukas žmogelis, jau tikras senis su nuo šnapso žibančia, į bulvę panašia nosele.

MOTIN, KAS YRA MEILĖ?

Tai nutiko praėjus gal devyneriems metams po jo mirties, vieną lietingą gegužės sekmadienį, kai vaikai troboje stačiai nebežino kur dėtis iš nuobodžio. Tuomet Lukienė ir nusprendė surengti savo šešiems mažuliams iškylą paupiu žemyn. Norėjo parodyti jiems parudavusio ir patvinusio Emerio siausmą, o pačiai buvo smalsu pasižiūrėti, kaip po paskutiniosios audros pakito upelio vaga.

Nors būtų buvę įmanoma pavadinti ją dar jaunyva moterimi, kone kasmetiniai gimdymai jau buvo suėdę pirmykštį grožį. Dantys išgedo, delnai sugrubo nuo nesibaigiančių darbų ūkyje ir pievose. Ji jau nebesiuvinėjo damasto, bet dėl to ir nesisielojo. Ji buvo atradusi savo vietą šiame gyvenime.

Prabilusi dusloku balsu, kurį kitados jis taip mylėjo, ji surikiavo savo mažius žąsele ir liepė susikibti rankutėmis. Taip jie visi ir traukė vingiuotu paupio taku, čia kildami aukštyn, čia vėlek leisdamiesi žemyn. Kosmas, jos pirmagimis, ėjo pačiam gale ir išdidžiai komandavo savo būriui: „Atsargiai!“ arba „Stok!“

Kai Lukienė priėjo tą vietą, kur jaunystės laikais dažnai sėdėdavo su juo, ūmai stabtelėjo ir begal nustebusi sušuko:

– Akmens nebėr!

– Akmens? – reikšmingai pasiteiravo keturmetė Ana.

– Jo nebėr! – šaukė Lukienė. – Tai audra bus nuridenusi!

Lietus apstojo, ir vaikai atvertė savo gobtuvus ant nugarų. Tuomet Lukienė pakvietė visus arčiau – ji paseksianti jiems vieną pasaką. Vaikai noriai padarė kaip buvo liepti ir nutaisė smalsius veidukus.

– Antai ten, – parodė Lukienė, – ilgus metus stūksojo didžiulis akmuo. Jis buvo panašus į mūsų Viešpaties kulną.

O Ešberge anuomet gyveno toksai jaunikaitis, tęsė ji, kuriam buvo skirta nešti sunkų kryžių. Iš prigimties jo akių vyzdžiai buvo ryškiai geltoni. Dėl šio trūkumo jaunikaitis be galo kentėjo. Ji pati puikiausiai pažinojusi jį, juk ne kas kitas, o jis per Pirmąjį gaisrą išgelbėjęs jai gyvybę. Tasai žmogus buvęs labai uždaro būdo. Niekas negalėjęs įžvelgti, kas dedasi jo viduje. Vieną gražų sekmadienį tasai paslaptingas vyras užlipęs prie bažnytėlės vargonų ir taip puikiai ėmęs groti, jog visi žmonės iš palaimingo džiaugsmo ėmę šluostytis akis. Jie net nosis šnypštęsi, toks didingas buvęs jo grojimas. O juk jis niekad nebuvo mokęsis vargonuoti! Po kelerių metų jaunikaitis ūmai dingęs be pėdsakų. Ir niekad nebeatsiradęs, kad ir kaip jo ieškota. Bet ji mananti, kad jis dar gyvas. Galbūt jis tik todėl palikęs Ešbergą, kad negalėjęs rasti čia savo meilės.

– O tenai, – užbaigė savo pasaką Lukienė, – kur kitados stūksojo tasai didžiulis vandens nugludintas akmuo, buvo jo numylėta vieta.

Vaikai apvaliomis rudomis akimis tyliai žvelgė į ją. Tada vyriausias iš jų, Kosmas, nutaisęs suaugusio žmogaus balsą paklausė:

– Ponia motin, o kas toji meilė?

– Kas toji meilė? – nusijuokė Lukienė, pabučiavo berniuką į spindinčią, bulvikę primenančią nosį ir užvertė jam gobtuvą ant galvos. Nes vėl pliūptelėjo lietus.

TURINYS

Kas myli, tas nemiega 7
Paskutinis skyrius 9
Negimusieji 11
Gimimas 13
Vaikų tėvas 19
Klausos stebuklas 27
Kamaroje 37
Balsas, gyvūnai ir vargonai 45
Džiaugsmų kupina diena 59
1815-ųjų žiema 69
Elsbeta ir pavasaris 75
Moteris mėnesienoje 95
Vilties žiburiai 105
Dievas įvaro Elijui siaubą 113
Svetur 119
Vargonų šventė 133
Myri, eikš, o Miego Broli 149
Išnykimas 157
Motin, kas yra meilė? 161

Schneider, Robert

Sc 53 Miego brolis : romanas / Robert Schneider ; iš vokiečių k. vertė Jurgis Kunčinas. – Vilnius : Tyto alba, 1996. – 168 p. (Garsiausios XX a. pab. knygos)

ISBN 9986–16–037–5

Jauno austrų rašytojo R. Schneiderio (1961) romanas „Miego brolis“ (1992) išgarsėjo nepaprastai greit ir iškart tapo pasaulinės literatūros savastimi – jau išverstas į 24 pasaulio kalbas. Romano centre – nepaprasta genialaus muziko Johaneso Elijo Alderio gyvenimo istorija. Kamuojamas beprotiškų aistrų, atstumtas pasaulio, graužiamas sielvarto, jis pasirenka negirdėtą savižudybės būdą – nutaria nemiegoti iki mirties.

UDK 830-3

Robert SCHNEIDER
MIEGO BROLIS
Romanas

Iš vokiečių kalbos vertė *Jurgis Kunčinas*

Redaktorė *Jadvyga Barcienė*
Viršelio dailininkas *Sigitas Šniras*

SL 1686. 1996 09 23. 8,30 leidyb. apsk. l. Užsakymas 383
Išleido „Tyto alba", J. Jasinskio 10, 2600 Vilnius
Spausdino AB „Standartų spaustuvė", S. Dariaus ir S. Girėno 39, 2038 Vilnius
Viršelį spaudė NĮ „Solidarity", Savanorių pr. 174, 2663 Vilnius

Leidyklos „Tyto alba“
serija
„Garsiausios XX a. pabaigos knygos“:

- ✔ Peter Høeg „Panelės Smilos sniego jausmas“
- ✔ Jostein Gaarder „Sofijos pasaulis“
- ✔ Kerstin Ekman „Įvykiai prie vandenų“
- ✔ Umberto Eco „Fuko švytuoklė“
- ✔ Michael Ondaatje „Anglas ligonis“
- ✔ Einar Már Guðmundsson „Visatos angelai“
- ✔ Robert Schneider „Miego brolis“
- Andreï Makine „Prancūziškas testamentas“
- Peter Høeg „Moteris ir beždžionė“
- Nino Ricci „Šventųjų gyvenimai“

10-56
2,80

„Kas miega, tas nemyli.“

Netikėtai greit ir plačiai išgarsėjęs unikalių romanu „Miego brolis“, jaunas austrų rašytojas Robertas Schneideris gimė 1961 metais mažame kalnų kaimelyje Mešache, Reintalio Alpėse, kur ir augo. Labai panašiame kaimelyje - Ešberge - rutuliojasi ir tikrai nepaprasti jo romano įvykiai.

Su „Miego broliu“ Robertas Schneideris debiutavo 1992 metais. Tai įstabi genialaus muziko Johaneso Elijo Alderio gyvenimo istorija, prikaustanti skaitytojo dėmesį nuo pirmo iki paskutinio puslapio. Kamuojamas beprotiškų aistrų, atstumtas pasaulio, graužiamas sielvarto ir neišsipildžiusios meilės, šis nepaprasto likimo žmogus pasirenka negirdėtą savižudybės būdą - nutaria nebemiegoti iki mirties, nes „kas miega, tas nemyli“.

„Miego brolio“ rankraštis ne iš karto buvo suprastas Austrijos, Vokietijos ir Šveicarijos leidyklų. Tačiau kai jį išleido Leipcigo *Reclam*, romanas iškart tapo pasaulinės literatūros sąvastimi, jį su nepaprasta euforija sutiko ir vokiškai kalbančių bei skaitančių šalių, ir užsienio literatūros kritika.

Šis romanas jau išverstas į dvidešimt keturias pasaulio kalbas. Autoriui nepašykštėta ir svarių literatūros premijų: jis gavo Zalcburgo velykinių žaidynių literatūros premiją, Ingolstadto *Marieluise Fleisser* premiją, Prancūzijos premiją *Prix Medicis* ir Italijos premiją už geriausią užsienio autoriaus romaną *Premio Grinzane Cavour*.

Józephas Vilsmaieris šį romaną sėkmingai ekranizavo, baletą pagal šį kūrinį pastatė Pfalco *Kaiserslautern* teatras, o kompozitorius Herbertas Willis sukūrė to paties pavadinimo operą.

ISBN 9986-16-037-5

TYTO ALBA